

STRAATPREDIKING

DOOR

ISAAK ESSER

NAGELATEN BLADZIJDEN UIT ZIJN EVANGELIE-ARBEID.

Ten voordele der Weesinrichting te Neerbosch,

TWEEDE DRUK

**NIJMEGEN,
P. J. MILBORN**

1886

**STICHTING DE GIHONBRON
MIDDELBURG
2022**

INHOUD

Wie was Isaac Esser?	2.
Voorwoord	5.
Voorbereiding	8.
Terpsichoré	9.
Kermis	11.
Op straat	15.
Spreeken buiten 's-Gravenhage	25.
Uitnodiging	27.
Spreekers uit andere plaatsen	29.
De blinde	30.
Zeer bijzondere zaken	31.
Een paar komische gevallen	34.
Vruchten van het spreken op straat	36.
Moordenaars	45.
Doden	52.
Laster	54.
Wijze van spreken	56.
Welke woorden de meeste indruk maken op de ruwste en ongelovigste mensen	61.
De getuigenis van de Heere Jezus omtrent Zichzelf.	63.
Strijd met ongelovigen	65.
De Heerlijkheid	67.
Een gewone verontschuldiging van de ongelovigen	69.
Hoe het geweten spreekt	72.

WIE WAS ISAAC ESSER?

Isaac Esser werd in 1818 geboren in Den Haag, andere bronnen melden 3 mei in Haarlem. Hij was de zoon van mr. P.H. Esser, procureur-generaal bij het Hooggerechtshof te Batavia. Hij kwam uit een gezin van elf kinderen en toen hij 7 jaar was, overleed zijn vader. Op 18 of 19-jarige leeftijd vertrok hij zelf naar Indië, waar hij opklom van klerk tot 'adjunct-inspecteur der cultures'. In die periode begon hij te evangeliseren en Maleis-christelijke lectuur te verspreiden.

In 2015 heeft Ds. Van Kooten een artikel over hem geschreven. Hij schrijft o.a.:

“Isaac leefde aanvankelijk in twee werelden. Hij bestudeerde de Bijbel en als hij slaap kreeg schreef hij deze zelfs over. Anderzijds was hij ook op de dansvloer te vinden. Hij schreef daarover: „Ik danste ook wel, met de hel in het hart en onder de voeten.”

Na het plotseling sterven van een vriend kwam er een ommekeer in zijn leven. Hij probeerde zondeloos te leven en gaf al zijn spaargeld weg aan armen en noodduftigen. Later moest hij bekennen dat het allemaal hoogmoed, eigengerechtigheid en onreinheid was geweest.

Inmiddels was hij getrouwd en deed hij bezoekwerk in de gevangenis. Toen hij eens een moordenaar het evangelie over de moordenaar aan het kruis had voorgelezen kreeg hij op weg naar huis te verstaan dat hij zelf die moordenaar was. Hij schreef¹: „God liet mij zien: Gij zijt die moordenaar; voor uzelf is dit de weg tot zaligheid: Gratie, volkomen gratie, om niet te ontvangen om Jezus' wil! Daar zag ik het kruis des Heeren bij het licht des Geestes: de plaatsvervanging, de reiniging in Zijn bloed, de volkomen vergiffenis en verzoening met God. Op hetzelfde ogenblik werd het mij gegeven dit alles kinderlijk gelovig aan te nemen, en bevende van een voorsmaak der eeuwige vreugde, bereikte ik als een ander man mijn kantoor. Nu deed ik dezelfde werken, maar geheel anders, niet meer als plicht en gebod, maar mijn hart was er in, uit dankbaarheid voor de verkregen verlossing en drang om anderen hetzelfde heil te zien deelachtig worden.

Nu begon hij Gods Woord te verkondigen aan zijn personeel en elke avond om acht uur hield hij een Bijbellezing te midden van zijn huishouding. Ook bij hoog bezoek. „Van die tijd af kwam er niemand meer. De gehele wereld verliet ons.”

Hij zette zich in voor de afschaffing van slavernij en opiumhandel. Hij richtte in samenwerking met Ottho Gerhard Heldring een zendingsgenootschap op in Batavia. Vanwege ziekte van zijn vrouw² keerde hij terug naar Nederland en vestigde zich in Amsterdam waar hij supervisie kreeg over de muntsmelterij. In zijn vrije tijd deed hij aan straatprediking, schreef er zelfs een boek over dat vijf drukken beleefde. Hij schreef later aan een zoon dat hij het de grootste eer vond om straatprediker te zijn.

Toen hij zich in 1867 in Den Haag vestigde vroeg hij vergunning om op de kermis te mogen staan als "inlands kramer". Bij zijn kraam preekte hij tot het volk. Later kwam hij daarvan terug. Hij vond het niet gepast om te midden van dronken mensen te spreken. „Ik spreek liever na de kermis.” Getrouwd deed hij dat. Vaak voor een talrijke menigte van 1000 tot 1500 hoorders op de Grote Markt maar ook wel bij het koninklijk paleis. Koning Willem III ging ook eens luisteren. Toen men hem vroeg wat hij van Esser vond zei hij: „Als alle mensen als Esser waren had ik geen schildwachten nodig voor het paleis.””³

¹ Deze geschiedenis staat in dit document beschreven onder de titel “MOORDENAARS”

² Een stukje verderop wordt een andere reden genoemd waarom hij naar Nederland wederkeerde.

³ Bron: Reformatorisch Dagblad, 16 november 2015.

Isaac is 2 keer getrouwd geweest. Eerst in Batavia met de Roomse Carolina Louisa Nieuwenhuys, zij overleed in 1862. Op 14 oktober 1864 trouwde Esser, nu in Zeist, voor de tweede maal, nu met Maria Wilhelmina Hovy.

Het Biografisch lexicon voor de geschiedenis van het Nederlands protestantisme meldt nog o.a. het volgende over hem:

“Toen hij in 1851 in VCS las van een vergadering van de Evangelische Alliantie in Londen, verzocht hij in een brief aan de voorzitter om steun van de Engelse christenen voor de verbreiding van het Evangelie in Ned.-Indië, met name op Java. De gouverneur-generaal, van deze brief op de hoogte gekomen door de publicatie ervan in de pers, wees Esser op het ongeoorloofde van zijn handelswijze (de regering liet vreemde zendelingen namelijk alleen toe op Borneo) en gelastte zijn overplaatsing naar een plaats buiten Java. Hoewel Groen van Prinsterer het voor Esser opnam in zijn koloniale rede in de Tweede Kamer, werd dit besluit eerst jaren later vernietigd.

Een jaar na deze affaire ontving Esser (met toestemming van de G.G.) te Batavia drie zendeling-werklieden (uitgezonden op initiatief van Heldring) en richtte zowel het Genootschap voor in- en uitwendige zending als de Vereniging tot bevordering van Maleise christelijke lectuur op.

Als resident van Timor liet hij scholen oprichten en zorgde voor de verbreiding van het Evangelie o.a. op Sawoe. Hij trachtte de slavenhandel af te schaffen en ook de verpachting van opium. Toen de regering te Batavia tot handhaving op de opiumpacht besloot, nam Esser ontslag en trok naar Nederland.”

Teruggekomen in Nederland lieten de zielen van de mensen hem niet koud. Nee, ze werden opgebonden en zoals in dit boekje/ document te lezen is, ging hij met grote bewogenheid om met de mensen, daar elk mens een onsterfelijke ziel heeft.

Zelf schrijft hij o.a.: “Gij vrienden en vriendinnen des Heeren, hoeveel duizenden zijn reeds in de eeuwige verdoemenis, die nooit een woord van u gehoord hebben. Gij kunt ze niet terughalen, al uw berouw over uw verzuim baat geen enkele verlorene ziel.”

Om deze verloren zielen te bereiken had hij samen met D. Wilkens en anderen een comité opgericht. Het doel van hen was om de mensen te bereiken met het Evangelie. Niet op de manier zoals een predikant in een kerk preekt, maar om aan de hand van gebeurtenissen en voorwerpen een verhaal te vertellen en daar dan geestelijke lessen uit te trekken. Zo vertelde hij eens over het stadhuis. In het stadhuis zijn vele kamers, een kamer voor geboorte aangifte, zo moet een mens wederom geboren worden en staan onze namen geschreven in het boek des levens? Ook is er een kamer waar men aangifte doet van overlijden en dan wees hij de mensen erop dat ze eenmaal moeten sterven en daarna het oordeel. Ook worden er op het gemeentehuis huwelijken gesloten. Zo wees hij op het geestelijke huwelijk met Christus.

Eens schreef hij: “Ontwaakt en leert liefhebben met de liefde van Hem, Die het verlorene zoekt en Die gezworen heeft bij Zijn heilige Naam, dat Hij geen lust heeft in den dood des zondaars, maar daarin, dat de zondaar zich bekeere en leve!”

Hij wijst ook in dit boekje ons erop dat wij een plicht hebben om anderen het Evangelie bekend te maken. Het was wel zo dat Esser er bijzondere gaven voor had om voor een grote groep mensen, al waren het dieven, moordenaars, arme en dronken mensen, op boeiende wijze eerlijk hen de waarheid te zeggen. Geen mensenvrees hield hem ervan af om de

zondaren op hun zonden te wijzen en te trachten hen te overtuigen van hun zondige weg en te vermanen om die te verlaten en de Heere te zoeken.

Wie wat meer wil weten over Straatprediking, verwijs ik naar: “Inwendige zending” deel II, van J. de Jager, waarin hij in hoofdstuk XXIX uitleg geeft over de straatprediking, de oorsprong en manier.

Voor dit document is de tweede druk gebruikt van Essers boekje, in 1910 werd het boekje voor de 5^e maal gedrukt.

Op 11 oktober 1885 overleed Isaac Esser in Haarlem.

VOORWOORD

Het is mij een behoefte, dit laatste werk van de hand van wijlen, de Weledelen heer J. Esser met een enkel woord in te leiden en ik kan daarvoor niets beters geven, dan wat ik schreef in *Het Oosten* van 14 Oktober jongstleden, waarop de tijding van het heengaan van de waardige strijder voor de waarheid Gods tot mij kwam.

Weer is door de dood een strijder voor de Naam des Heeren, een trouw dienstknecht van onze dierbare Heiland, van ons weggenomen.

Het is de Weledele heer J. Esser, oud-resident van Timor. Zondagnamiddag rond 3 uur ging hij na een langdurig lijden de eeuwige rust in; zacht en kalm was zijn einde. Hij heeft wellicht meer gearbeid dan een van ons; en daarom misgunnen wij hem die rust niet. Toch wordt ons oog vochtig en rolt er onwillekeurig een traan langs onze wangen, wanneer wij er aan denken, dat wij dit zo betekenisvol en ernstig gelaat op aarde niet weer zullen zien. Hij behoorde tot de oude garde van strijders voor het Evangelie. De waarheid van Gods Woord ging bij hem boven alles. Een diepe ernst kenmerkte zijn leven, hij was streng tegen zichzelf en anderen, maar bezat toch een hart vol liefde, zo groot als ik maar bij weinig kinderen Gods heb gevonden.

Gaarne stak hij de diepst gezonkene de reddende hand toe. Men moest hem van nabij kennen om hem recht te vatten in hetgeen hij menigmaal in verschillende bladen schreef. Was hij scherp, zo was de vurige begeerte tot het redden van zielen alleen de grondoorzaak van deze geestesuiting.

Hij was de eerste in deze eeuw die als ambtenaar in Indië, met de grootste beslistheid aan vriend in vijand het Evangelie heeft verkondigd. Hij was niet alleen een vriend der Zending, maar heeft zelf meer dan menig zendeling onder de inlanders gearbeid, en in de hoge betrekking, die hij bekleedde, heeft hij zich nooit tegenover vriend of vijand voor het Evangelie geschaamd.

In ons land teruggekeerd, droeg hij altijd de zendingen een warm hart toe en bepleitte hun zaak, waar hij kon; zelfs moedigde hij zijn zoon aan om naar Indië te gaan en aldaar de heidenen het Evangelie te verkondigen.

Voor de Evangelisatie in ons vaderland heeft hij lange jaren met onvermoeide ijver gearbeid, vooral als bestuurder van de Nederlandse Evangelische Protestantsche Vereniging.

De Evangelisten vonden in hem niet alleen een vriend, maar ook een raadgever, die hen met woord en daad ter zijde stond. Hij was het, die het eerst de moed had om op de straten van 's-Gravenhage het Evangelie te verkondigen. In het begin moest hij hiervoor spot en laster van vriend en vijand verduren; met de grootste minachting werd hij in het begin vaak door het volk bejegend, maar zijn bezadigdheid deed hem de overwinning behalen, en in de laatste tijd had hij met zijn vriend, de evangelist Wilkens, steeds een zeer aandachtig gehoor.

Hoezeer zijn hart vervuld was met liefde voor ongelukkigen, blijkt vooral hieruit, dat hij in de laatste jaren van zijn leven, zolang zijn krachten hem dat toelieten, aan arme verlaten kinderen, die om lichaamskrankheid of armoede niet op school konden komen, dagelijks zelf onderwijs gaf. Hij heeft volgehouden aan deze havelozen onderwijs te geven tot zijn krachten hem begaven.

Wij mochten hem deze zomer nog bezoeken en hij zei mij toen nog, dat hij graag, indien de Heere God hem weder mocht oprichten, de krachten, die de Heere hem nog schenken zou, wilde besteden in Zijn dienst.

Ik heb het voorrecht gehad deze waardige broeder jaren lang te kennen, en ik dank er mijn God voor, want ik heb veel van hem geleerd, niet alleen uit hetgeen hij mij meedeelde, maar vooral door hetgeen hij deed.

De Heere God troostte zijn geliefde vrouw en kinderen. Waar hij is heengegaan, arbeiden wij nog een korte tijd en wij volgen hem, om daar te zijn, waar de Heere Jezus ons wacht, in Wiens genade mijn vriend Esser alleen roemde in leven en sterven.

Met de stille bede, dat de Heere God de lezing van dit boekje voor velen mogen ten zegen doen zijn, beveel ik de verspreiding er van ook in het belang van de wezen, onzen vrienden dringend aan.

Met alle hoogachting

NEERBOSCH, 27 Jan. 1886.

Uw dienstvaardige dienaar

J. VAN 'T LINDENHOUT.

Aan de andere zijde van dit blad vindt de lezer een afdruk van het patent, dat de Weledele heer Esser verplicht was te nemen, om vrijheid te hebben om op de kermis te 's-Gravenhage een kraampje te mogen opslaan, en van daar uit toespraken tot het volk op straat te houden. Het is een getrouwe afdruk van het originele, zoals het na zijn dood onder zijn papieren is gevonden.

Register der afgegeven Patenten
n°. 37

PROVINCIE
Zuidholland.

Register der Patentpligten
artikel n°. 122

GEMEENTE
's Gravenhage.

PATENT

VOOR HET DIENSTJAAR 18de/80.

Goed voor vierendeeljaars.

Ingevolge het bepaalde bij de Wetten op het PATENTRECHT, wordt aan den persoon
van *J. B. van der*, wonende te
's Gravenhage, het tegenwoordige PATENT afgegeven, als:

*Industrieel Reameel met een
Reameel gebakkenste wachter met
inbreng 50. op de Reameel
Reameel.*

onder de FIRMA van
waarvan de navolgende personen de medeteekening hebben, te weten:

Volgens artikel 2 der Wet van 21 Mei 1819 (Staatsblad n°. 84) is dit patent van geen kracht, wanneer
het aan iemand mogt zijn uitgereikt wogens beroepen of bedrijven, waarvan hem de uitoefening door of
uit krachte van 's lands Wetten of door den Koning goedgekeurde verordeningen, hetzij bepaaldelijk, hetzij
voorwaardelijk is verboden.

Te 's Gravenhage, den 11 Mei 1880.

Zegel van de gemeente. Handteekening van den gepatenteerde. Onderteekening van het hoofd of daartoe gemachtigd lid van het gemeente-bestuur.

*Dit is mijn ridderorde. Als
niet verloor gaat, mag het mijn neder tot een
in om dat de heer Lord niet te schamen, zelfs is het
niet verloor het. De oud Resident van Finist
Dit is*

W. M. van der

VOORBEREIDING.

Het was in het najaar van 1867, dat broeder Wilkens evangelist te 's-Gravenhage en ik, bijzonder de noodzakelijkheid gevoelden om, het Evangelie te verkondigen aan hen, die het nimmer horen. De geestelijke nood van vele arme verdoolden drukte ons. De kerken zijn wel het eigendom van de gemeente, maar voor hen gewoonlijk gesloten. Zij mag ze onderhouden en verder toezien, dat ze de meeste dagen van de week gesloten zijn. Zij heeft er precies zoveel over te zeggen en te beschikken, alsof ze haar eigendom niet waren. Bovendien zijn ze meestal zo ondoelmatig, onvriendelijk en onbehagelijk mogelijk. Niets treft iemand, die uit Indië komt, meer dan de omstandigheid, dat hij als lid van de gemeente mede-eigenaar is van zo'n kerk, maar er geen voet in mag zetten zonder vergunning van de koster en op geen stoel mag plaats nemen zonder aan een medelid van de gemeente, stovenzetster of plaatsbewaarder genoemd, een dubbeltje te betalen.

Wij wisten wel, dat het niet zou gaan, de beschikking over zulk een, als met zeven sloten, gesloten gebouw te krijgen. Trouwens wij begeerden het niet en gelukkig ook, want een verzoek er om zou zeker geweigerd zijn, zoals hierna zal blijken.

Wij zagen daarom uit naar lokalen. In de zomer was ik eens in Scheveningen bewogen niet het lot van de badgasten. Ik had velerlei gedachten over die badplaats. Daar werd zo recht de geest van onze eeuw openbaar, namelijk de geest om van alles ten behoeve van de beurs voordeel te trekken. Men schaamt zich niet openlijk te erkennen, dat alles er op aangelegd is, om de badplaats te maken tot een bron van stoffelijke welvaart. Als de eenvoudigste zaak van de wereld, kan men in het Dagblad van 's-Gravenhage gejuich of klaagtonen lezen, al naarmate de badplaats meer of minder voordelige uitkomsten voor de beurs heeft opgeleverd. Zelfs de pret staat daarbij op de achtergrond. Maar of er lijders zijn genezen, vertroost, tot God gebracht, waartoe sommige niet nadenkende wezens menen, dat de badplaats door de Heere gegeven is, daarom bekommert men zich het allerminst.

Dat Scheveningen, Den Haag en andere plaatsen ook hielp verwilderen, niemand die het zich destijds scheen aan te trekken. Wellicht ook, omdat in de kerken destijds niet dringend gebeden werd voor de zieken, die op badplaatsen heil zoeken, zoals ik dat in Schotland hoorde.

Ik had daarom bescheidenlijk in het Hotel Garni op de gewone voorwaarden een kamer te huur gevraagd. Tot mijn verbazing kon ik die niet krijgen, ook niet van de persoon, met de verhuring belast, ook niet van de Burgemeester - zodra het bleek, dat ik die kamer voor Bijbellezingen wilde gebruiken. Een verzoekschrift om beschikking over een gemeenteschool buiten de schooluren werd van de hand gewezen.

Evenmin kon ik van de Burgemeester een zaal in de stad krijgen, die hij acht dagen later aan een schaakclub verhuurde. Ik kwam toen op de gedachte om, tegen betaling, de beschikking te vragen over een oud kerkhof op de Noordwal, dat sinds veertig jaren niet meer gebruikt werd. De onzijdigheid in zake van godsdienst liet het bestuur niet toe, mij dat kerkhof te verhuren - voor een kroeg verklaarde men zich bereid het af te staan.

In die omstandigheden viel onze aandacht op een zaal in de Lombardstraat, genaamd Terpsichoré. Daarin was een ondernemer van wat men noemt 'publieke vermakelijkheden', in de Bijbel, als te schandelijk om te noemen, getekend. Die man was lid van de Hervormde kerk, een openbare dronkaard, te lui om te werken, maar niet te lui om kwaad te doen. Een kerel van zes voet lengte, fors gebouwd, in de kazerne verder ontwikkeld in lichaamskrachten en - boosheid. Met vergunning van edelachtbare Burgemeester en

Wethouders van de residentiestad en onder bijzondere bescherming van de politie, oefende hij met goede uitslag het bedrijf van moordenaar! Men zou zeggen: dat is onmogelijk! Ondenkbaar, niet waar, dat de overheden deze dingen zouden weten en toelaten niet alleen, maar beschermen bovendien!

En toch is het zo, en men kan niemand er voor verantwoordelijk houden. Zulke dingen gaan volgens de wet. Een moordenaar vraagt een patent als kroeg- en bordeelhouder. Patenten worden niet geweigerd. Maar zodra zo'n gemeen persoon een patent heeft, achten de overheden verplicht hem ook vrij te laten de zaak uit te oefenen, waarvoor hij patent ontving. Beklaagt men zich bij de overheden, dan verwijzen zij de klager naar de minister, die over de patenten te zeggen heeft. Deze vertelt de volhardende klager, dat hij gebonden is aan de wet op de patenten, maar dat de plaatselijke overheid te zeggen heeft over de zaak zelf. Zo heeft de een de verantwoordelijkheid op de ander en de klager bevindt ten slotte, dat eigenlijk de wet alleen schuld heeft.

Onze booswicht in de Lombardstraat gevoelde zich dan ook zo vrij als een vogel, om in zijn lokaal alle mogelijke onbetamelikheden toe te laten, mits ze geld opbrachten.

Ik zal er maar één van noemen: het nodigen van meisjes van 14 tot 16 jaren tot danspartijen, waar ze dan leerden drinken en voor de ontucht verkocht werden.

Hier was alzo een sterkte des Satans, waardig bestormd te worden. Gelukkig had de drank de waard verhinderd zijn zaken in orde te houden, zodat hij geldgebrek had.

Hij bleek bereid te zijn, zijn zaal 's zondags morgens en twee avonden in de week van acht uur tot kwart vóór negen te verhuren. Om negen uur was er de een of andere pret of danspartij.

TERPSICHORÉ

Wij huurden die zaal voor 5 gulden per avond en lieten aankondigen, dat wij er zouden spreken voor mensen, die nooit in de kerk kwamen, en verzochten uitdrukkelijk aan de gelovigen er niet te komen. Daar het ons de eerste zondagmorgen bleek, dat vrienden des Heeren toch kwamen, en geen gehoor gegeven werd aan ons dringend verzoek om weg te blijven, hieven wij de derde zondag de bijeenkomsten op deze dag op, zelfs de schijn willende vermijden van afbreuk te doen aan de godsdienstoefeningen in de kerken.

De zaal was voor ons doel zeer geschikt. Er was een zeer in de hoogte aangebrachte plaats voor de muzikanten, waarop grote bloempotten en een paar beelden van dansgodinnen met bazuinen stonden. Van die plaats sprekende, waren wij tamelijk veilig voor woestelingen, die wellicht met het een of ander voorwerp zouden willen werpen.

Wij hadden met grote letters, waar dat gebruikelijk is, laten aanplakken, over welke onderwerpen wij zouden spreken, b. v.:

Het grote Babylon

De grote Hoer

Het rode Beest

De watergolven, die groot geluid geven (de drukker had er van gemaakt: waterwolven) en dergelijke.

De eersten avond reeds was de zaal stampvol met allerlei slecht volk. Het gebrul en gejoel was van dien aard, dat vier politiedienaren nodig waren, om enige orde te bewaren.

Niet zonder beklemd gemoed en met grote moeite bereikten wij onze spreekplaats. Wij hadden ernstig des Heeren zegen gevraagd en waren van Zijn genadige hulp wel overtuigd. Toch waren wij al bevende, hoezeer zonder bepaalde vrees voor mislukking.

Als wij er achteraf aan denken, moeten wij erkennen, dat de Heere onze ogen gesloten heeft voor de omstandigheid, dat wij daar mensen voor ons hadden, waaronder er waren volleerd in boosheid en terdege vijandig tegen Gods volk.

Gelukkig liep de eerste bijeenkomst tamelijk goed af en konden wij na het spreken traktaten uitdelen. Een gehele winter mochten wij dit werk ongestoord voortzetten en het woord op de dringendste wijze brengen tot mensen, waarvan de meerderheid zeker nooit iets dergelijks had gehoord.

De donder van de wet, de ontzettende bedreigingen van het profetisch woord werden evenmin verzwegen, als het dringend, vriendelijk uitlokkende Evangelie.

Op een avond hadden wij niet minder dan dertig publieke vrouwen in danskleding en de muzikanten erbij. Hoe het kwam, dat deze hoofdmacht van het dansfeest, dat om negen uur zou beginnen, er om acht uur reeds was weet ik niet.

[Op een andere] Een avond was een derde van de zaal met Joden gevuld omdat wij hadden aangekondigd, dat wij tot onderwerp zouden hebben: 'Een gesprek met Joden.'

Voor onszelf waren deze avonden moedgevend en opwekkend. Wij kregen grote vrijmoedigheid om de dingen te noemen, zoals ze voor God en voor de mensen zijn, en mochten het ervaren, dat de waarheid is als een vishaak, die pijn doet en tot vluchten drijft, maar ook vasthoudt en niet loslaat.

Bij onze laatste bijeenkomst wensten wij enigermate te weten, of er een algemene vrucht op deze arbeid was, ja dan nee. Wij verzochten zo, dat van de vergaderde 300 personen de zodanigen zouden opstaan, die niet meer gewoon waren geweest naar een kerk te gaan, zij namelijk, die in vele jaren geen voet in de kerk hadden gezet, anders dan om daar een kind te laten dopen of om een huwelijksinzegening bij te wonen en die nu, door onze toespraken, weer tot een ordentelijk leven en kerkgaan gebracht waren.

Wij zeiden tot driemaal toe wat wij bedoelden. Wij vroegen niet, wie door Gods genade bekeerd waren geworden, maar alleen, wie van openbaar slecht leven tot uiterlijk godsdienstige gewoonten gebracht waren.

Na ons zo duidelijk te hebben uitgedrukt, dat wel niemand ons zou misverstaan hebben, stonden er ongeveer honderd op, meest mannen, gelijk ons gehoor gewoonlijk meest mannen en jongelieden telde.

Maar ook bleek, dat het Evangelie een reuk des doods is ten dode. De waard was gewoon, wanneer wij zouden optreden, een zevental stevige borrels achter elkander te verzwelgen, om geen enkele indruk ten goede te ontvangen. Persoonlijk aangesproken, zei hij, van harte in de verkiezing te geloven en dat, wanneer hij uitverkoren was, hij toch terecht zou komen.

Schrikkelijk misbruik van een waarheid, waaraan helaas, velen in het land zich schuldig maken.

Na de winter kwam de man bij mij aan huis en vorderde 6000 gulden schadeloosstelling. Ik had, zei hij, zijn affaire in de grond geboord en nu moest hij die som hebben, en als hij niet een man was zachtmoedig als Johannes, zou hij mij, dien hij als een ijverende Petrus achtte, de hersens inslaan. Ik liet hem natuurlijk niet bemerken, dat ik eigenlijk bang genoeg was dat hij de daad bij het woord zou voegen, vermaande hem tot bekering en voorspelde hem, dat hij op de weg, waarop hij wandelde, het eeuwig verderf niet zou ontgaan.

Gelukkig trok hij af, en ik zag hem in dit leven niet weer. Kort daarop werd zijn lijk in een bosje bij Loonduinen gevonden. Hij had zich de aderen geopend en zo zichzelf overgeleverd

aan het verderf, waarvoor hij was gewaarschuwd. Bij zijn lijk werd een zakboekje gevonden, waarin hij zijn moeder als de oorzaak van zijn ellende vervloekte.

Ontzettend einde! Gelukkig dat wij, althans betrekkelijk, konden zeggen rein te zijn van zijn bloed. Ik zeg betrekkelijk, omdat het mij twijfelachtig voorkomt, of de kerk, waartoe wij behoren, bij haar volkomen verwaarlozing van de tucht, niet enige schuld heeft aan de zelfmoorden van leden. Zeker is het, dat de bloedschulden het land en de steden en dorpen van het land verontreinigen.

KERMIS

Nauwelijks was de winter voorbij, of men zag voorbereidingen voor de kermis.

De schandelijke wijze, waarop broeders in Leeuwarden bij een poging om het Evangelie op de kermis te brengen, door de overheid waren behandeld, had des te meer mijn aandacht op deze volksellende gevestigd.

Wij spraken erover en besloten een proef te nemen met een Bijbelkraam, waarvoor christelijke vrienden bereid bleken geld te geven.

Wij kregen een goede plaats aan de ingang van het lange Voorhout en de boekverkoper Gerritsen zorgde voor een ruime kraam, met de nodige christelijke boeken, Bijbels, traktaten, platen en Bijbelteksten.

Onze kraam stond tussen een poppenkraam, en een van schilderijen, welke laatste nog niet geopend was. Wij hadden natuurlijk het recht, om, evenals ieder ander verkoper, onze waar openlijk te prijzen en aan te bevelen.

Zo hadden wij kostelijke gelegenheid de inhoud van de Bijbel en van onze traktaten aan het volk mee te delen. De toeloop was zo groot, dat de passage aan de ingang van de kramen zeer werd belemmerd, zodat de poppenkraam naast ons niet kon verkopen. Zodra ik dit bemerkte had, verzocht ik een vermogende vriendin, de man schadeloos te stellen. Zij kocht voor 70 gulden aan poppen. De man had nog nimmer op een kermis zulke goede zaken gedaan en was een van onze getrouwste hoorders.

Intussen beklagde zich de eigenares van de nog niet geopende schilderijenkraam, dat wij door onze toespraken haar handel bedierven. De hoofdcommissaris van de politie verzocht ons als gevolg daarvan vriendelijk, om zo mogelijk minder te spreken.

Ik weigerde dit beslist. De vrouw had nog geen penning schade kunnen lijden, daar haar kraam nog gesloten was en ik zou wel voor haar gezorgd hebben, wanneer dit nodig bleek te zijn. Maar nu moest ik op mijn recht staan. Ik stelde echter de hoofdcommissaris voor, ons ergens een plaats aan te wijzen, waar wij konden spreken, in welk geval van de boekenkraam uit niet overluid gesproken zou worden. Hij nam dit aan en wees ons de open ruimte aan voor het paleis van de Prins van Oranje.

Wij lieten daar onmiddellijk een overdekte houten stoel zetten met een kleine Hollandse vlag van blik, waarop te lezen stond:

Aanbeveling van de boekenkraam.

Gratis traktaatverspreiding.

Korte toespraken.

De satan had nu zijn eigen glazen ingeworpen, daar nu het werk veel beter dan te voren kon worden voortgezet. Bij ons was meer ruimte voor hoorders en in de Bijbelkraam waren twee broeders de gehele dag bezig met gesprekken over het Evangelie en het verkopen van Bijbels en boekjes.

Wij spraken ieder twaalf malen per dag, acht dagen lang. Over het algemeen was er bij aanzienlijken en geringen veel aandacht, soms treffende belangstelling. Matig gerekend waren er bij elke toespraak een paar honderd hoorders, zodat 19000 mensen het Evangelie gehoord hebben. Misschien is dat getal groter geweest, vermits wij ruim 30000 traktaten hebben uitgedeeld.

Reeds de eersten dag hadden wij niet vruchteloos gearbeid, daar een man getroffen werd, die met 80 gulden in de zak was uitgegaan met het voornemen, die op de kermis te verteren. Hij kon zijn voornemen niet uitvoeren en keerde als een ander man naar zijn geboorteplaats terug. Of het dezelfde man was, weet ik niet, maar een paar weken na de kermis, werd aan een van onze vrienden in een spoorwagen door een man een traktaatje aangeboden. Op de vraag, hoe hij tot de verspreiding van traktaatjes was gekomen, zei hij, bij gelegenheid van de laatste Haagse kermis met een goede som gelds naar de stad te zijn gegaan, met het voornemen eens goed vol te houden, maar dat hij bij de Bijbelkraam komende, twee heren had horen spreken, geheel anders dan hij op de kermis verwachtte. Ik luisterde, zei hij, maar vond het erg vreemd. Ik ging heen, liep eens rond, wou wat zien voor mijn geld, maar kwam weer op dezelfde plek. Die heren spraken nog; ik bleef luisteren en moest zeggen: ze hebben gelijk. Ik kreeg minder moed en lust voor de kermis; ging weer heen en gaf haast niets uit. Toen ik weer terugkeerde en luisterde, kreeg ik het benauwd; ik zag, dat ik verloren was en ging met mijn geld naar huis, zocht de weg naar de hemel en nu ben ik zo gelukkig, dat ik graag anderen door traktaatjes op hetzelfde heil tracht te wijzen.

Een ander zei: 'Die kerels spreken wel flink, maar het prikt zo.'

Een paar jaren later zat ik eens in een trein, waarin iemand traktaten uitdeelde. Op de vraag, hoe hij daartoe kwam, zei hij: Op de kermis te 's-Gravenhage door een van de toespraken voor het Evangelie gewonnen te zijn en sinds die tijd werkzaam te zijn geworden voor Gods Koninkrijk.

Tegen spotters bleek een zeer afdoend middel, dat er enige dames uit de aanzienlijke stand kwamen luisteren. Daarvoor hadden ook halfdronken lieden ontzag.

Op zekere dag kwam onder de dames ook een hofdame die de onvoorzichtigheid of vrijmoedigheid had traktaten te kopen en uit te delen. De gevolgen waren voor haar in hoge kringen alles behalve aangenaam, en bewezen, dat ook in de hoogste kringen van het lands de Evangeliebelijder lijden moet.

De Prins van Oranje was er niet tegen, dat voor zijn paleis het Evangelie verkondigd werd. Hij noemde mij zijn derde schildwacht (twee schildwachten staan voor het paleis). Eenmaal had ik het geluk Z. K. H. Zelf een traktaat te overhandigen, getiteld: 'Zijt gij wedergeboren?' dat met een beleefde buiging werd aangenomen.

In de Witte *Sociëteit* antwoordde Z. K. H. aan enige heren, die er zich vrolijk over maakten, dat onze spreekstoel voor zijn paleis stond: 'Als alle mensen waren gelijk deze mannen, dan had ik geen schildwachten voor mijn paleis nodig.'

Mocht dat woord van onze zeer betreurden prins nog enige vrucht afwerpen ten goede, zodat onze overheden overal ruim baan laten voor het Evangelie, onder volwassenen en kinderen.

De spotters behoorden gewoonlijk tot de kleine minderheid. Ernstige pogingen om ons moeilijkheden in de weg te leggen, kwamen van jeugdige heren. Deze lokten een troep straatmuzikanten voor onze spreekplaats of huurden een man, die een aap rondleidde, gezeten op een hond en die nu en dan een pistool afschoot.

Zulke zaken veroorzaakten ogenblikken van gejoel en gelach, maar bezorgden ons telkens nieuwe hoorders en ogenblikken van zwijgen, waarin wij traktaten hielpen uitdelen.

Een treffend geval sta hier tot waarschuwing voor spotters. Een viertal officieren stond de eerste dag bij de boekenkraam. Ik vertelde juist een bijzonderheid uit de geschiedenis van de zendeling Grimm te Batavia. De waardige man, vroeger voorganger een kleine gemeente van Afgescheidenen, was, nadat de meeste leden van die gemeente naar Amerika waren vertrokken, door ds. Helderling of liever de commissie 'Zendeling-Werkman', naar Java gezonden.

Hij had te Batavia een Bijbelschool voor inlandse en Chinese kinderen geopend en vond, vooral na de schooltijd, zijn arbeid door huisbezoek bij de Chinezen. Nu had hij vernomen, dat de Chinezen in April een feest zouden wieren, waarbij zij hun kinderen door het vuur laten lopen. Dit feest, of liever dit door het vuur laten lopen, vindt niet plaats in de stad Batavia, maar in de buurt van Tangerang. Grimm was daarover ontzet en vermaande de Chinezen om deze goddeloosheid na te laten. Zij hoorden echter niet naar hem. Integendeel, hoe ernstiger hij sprak, hoe meer zij begeerden het feest te houden, om de eenvoudige reden, dat zelfs in het hart van de meest verstokten heiden, de begeerte bestaat, om althans iemand in de familie te hebben, die heilig, zonder zonde is.

De Chinezen menen namelijk, dat, wanneer een kind door het vuur lopende zich niet brandt, dat kind zonder zonde is, en zo'n kind en het gezin, waartoe het behoort, staat bij hen in hoge eer.

Ik gis, dat deze heidense dwaling haar oorsprong vindt in de belofte des Heeren, dat water noch vuur zijn volk schaden zullen, maar dit is slechts een gissing en ik heb op het ogenblik geen lust om de geschiedenis van de vuuraanbidding op te slaan.

Grimm ging zo ver om aan de Chinezen te verzekeren, dat hun feest niet zou doorgaan, omdat hij de Heere om regen zou bidden. Zij lachten daarover, zeggende, dat het bij dit feest nooit regende en in elk geval hun Tepekkong wel zou zorgen voor mooi weer.

Deze zaak werd veel besproken in het zogenaamde Chinese kamp, de wijk, waar de Chinezen wonen. Grimm deelde mij haar mee en, hoezeer ik hem over zijn onvoorzichtigheid onderhield, daar hij immers geen bepaald bevel des Heeren had, om in deze als een Elia op te treden, kon ik natuurlijk niet anders dan met hem en andere broeders de Heere smeken, zijn geloof niet te beschamen.

De feestdag brak aan en er was bij de Chinezen een ongewone belangstelling. Bij duizenden gingen zij naar Tangerang in hun beste kleding, de rijken in hun schone rijtuigen, de anderen in gewone voertuigen of te paard of te voet.

Grimm kwam in zijn bendij (sjees) langzaam aanrijden, deelde traktaten uit en vermaande de feestgangers om terug te keren, ook omdat de Heere regen geven zou. Algemeen wekte dit een vrolijk en uitdagend gelach op, vermits niets regen deed verwachten.

Op het terrein was het, zoals bij ons op een matig vrolijke kermis. Spotten en lachen over Grimm en Jezus waren echter overvloedig en de afgod van de Chinezen werd hoog verheven. Des te levendiger werd de overtuiging bij Grimm, dat de Heere Zijn Naam op dit feest zou verheerlijken. Hij bleef vermanen en het Evangelie verkondigen, totdat eindelijk alles gereed was.

Twee zeer grote hopen houtskolen werden van onderen aangestoken en toen werd het spotten en lachen en uittarten van Grimm luidruchtig. Intussen gleed een klein wolkje in het luchtruim over het terrein en liet enige droppels regen vallen. De Chinezen haastten zich om de hopen houtskolen met matten te dekken. Een ogenblik daarna was het weer alles voorbij en scheen de zon met haar gewone luister. Nu werden de matten weggenomen, het vuur werd

aangeblazen en onder het geroep: 'Onze Tepekkong heeft het gewonnen!' werden de kinderen voor het vuur gebracht.

Juist zou het sein tot doorlopen gegeven worden en - op dat beslissend ogenblik viel er plotseling zo'n geweldige regen, dat de vuren werden uitgedoofd en al de kopers en verkopers en feestelingen en hun vervoermiddelen zo druipnat werden, als een Indische regen dat doen kan, waarvan men in Nederland geen denkbeeld heeft. De menigte riep haars ondanks: "Jezus heeft het gewonnen!" en keerde onverrichter zake naar huis.

Toch is door deze, voor de overtuiging der heidenen zeer wezenlijke openbaring van de macht van de Heere Jezus, niemand van hun bekeerd geworden. Alleen zijn er sommigen door gebracht tot nadere kennisneming van het Evangelie en gaf deze zaak aanleiding, dat Grimm later enige Chinezen kon helpen toebrengen tot de gemeente die zalig wordt.

Ik had dit aan het slot van mijn verhaal willen zeggen, maar een van het viertal officieren viel mij in de rede, zeggende: 'Wat gij daar meegedeeld hebt, is onwaar, de Chinezen laten hun kinderen niet door het vuur lopen.' Deze stoute logenstraffing vond bij enigen merkbaar bijval.

Kalm vroeg ik de officier, of hij in Indië was geweest en hoe lang? Zijn antwoord was 14 maanden. Nu betoogde ik, 'dat iemand, die, zoals ik, 24 jaren in Indië was, meer gelegenheid heeft gehad om te weten wat daar voorvalt, dan een officier, die er slechts maanden was, maar dat overigens mijn tegenspreker niet naar Indië behoefde terug te keren om van deze zaak zekerheid te verkrijgen, omdat hij de gelegenheid daartoe bij het Ministerie van Koloniën kon vinden. De officieren trokken daarna spottend en lachend af.

Zij huurden daarop een rijtuig, om naar Scheveningen te gaan. Ongelukkig sloeg dit bij het dorp om, met het treurig gevolg, dat een van hen dood werd opgenomen, terwijl mijn tegenspreker een hersenschudding kreeg.

Ik bezocht hem na enige dagen in het ziekenhuis en sprak hem over de grote liefde Gods, in Christus geopenbaard. Nog ernstig genoeg krank zijnde om zijn vrolijke natuur gebonden te zien, hoorde hij mij kalm aan, echter niet zo, of hij liet nog duidelijk verstaan een ongelovige te zijn, van het soort, dat geen ernstig onderzoek begeert.

Toen ik na enige dagen terugkwam, excuseerde hij zich, zeggende geen tijd te hebben, omdat hij naar Groningen verplaatst was en daarheen moest vertrekken. Een paar dagen daarna ontmoette ik hem op straat en ik heb niets van zijn vertrek naar Groningen bespeurd.

Een jaar of een paar jaar daarna had hij de wacht bij de ingang van het kamp te Waalsdorp, toen de evangelist Van Beijeren er met een korporaal kwam, om traktaten onder de soldaten uit te delen. Dit bemerkende, begon de ongelukkige ontzettend te vloeken en de Heere Jezus uit te schelden op zo'n wijze, dat de militairen, ten aanhore van wie hij dit deed, er over verontwaardigd werden. Sommigen trokken partij voor de Heiland, maar anderen stemden in met hun officier. De strijd daarover werd zo heftig, dat de partijen handgemeen werden en de officier grote moeite had er een eind aan te maken.

Nog in dezelfde nacht kreeg de evangelist een briefje met verontschuldigen van deze ongelukkige, die zijn lasteringen weet aan opgewondenheid door het gebruik van wijn alsook werd daarop enige christelijke lectuur gezonden.

Toen de oorlog met Atjeh uitbrak, wenste hij zich daar te onderscheiden. Zijn naam in de krant ziende, zei ik: Heere! die gaat zijn kogel halen wegens insubordinatie⁴ tegen U. Een

⁴ Het verzet van iemand lager in rang tegen iemand die hoger in rang staat, vooral in militaire omstandigheden.

van de eerste kogels van de Atsjinezen troffen hem; zij hakten zijn lijk in stukken en wierpen het voor de honden.

Zo kwam, als Izebel vanouds, een spotter om het leven, die een wonder Gods, gelijksoortig aan dat, in de dagen van Elia geschied, niet geloofde.

Weinig konden wij dat, bij onze eerste kennismaking te 's-Gravenhage op de kermis, vermoeden.

Hoe meer het einde van de kermis naderde, hoe ernstiger door ons op bekering werd aangedrongen en hoe aandachtiger scheen geluisterd te worden. Alleen toen de zaterdag daar was, werd de tegenstand van de zijde van de Joden, vooral van jeugdige Joden, openbaar.

Er waren er onder, die in de traktaatjes spogen en er een steen ingewikkeld hebbende ze naar ons preekstoeltje wierpen. 's Nachts daarop werd het door kwaadwilligen geheel ondersteboven gehaald en wierp men er grote stenen en onreinheid op.

Een uur, nadat dit heldenfeit verricht was, kreeg ik er bericht van. Ik liet het zondag liggen als een stom getuige van de geest der ongelovigen, maar 's maandags werd het weer bijtijds opgericht en in orde gebracht.

Onder goed en kwaad gerucht werd deze zaak ten einde gebracht en mochten wij er op terugzien met innige dank aan God, Die ons kracht en genade schonk, om deze getuigenis tegen de kermis, op de kermis, te Zijner eer af te leggen.

OP STRAAT

Vraagt men mij of ik het verkieslijk acht op kermissen te spreken, dan is mijn antwoord: neen! De gemoederen van velen zijn dan te zeer vervuld met de aardse dingen en de tongen door drank enz. tot spot en lastering te zeer bereid. Ik spreek liever na de kermis. Wilkens heeft te Arnhem, met de evangelist Pennings, nu hulpprediker in Indië, op de kermis gesproken. Hij deed het ook op twee kermissen zes dagen te Utrecht. Pennings te Goes. In Arnhem, waar slechts nu en dan een toespraak van een half uur gehouden werd, was de tegenkanting menigmaal baldadig - de spot doorgaans gemeen. Aanzienlijken trokken openlijk een lijn met het gemeen. Een deftig grijsaard met een gouden bril kwam, schijnbaar beleefd, aan Wilkens vragen, of hij hem op een verzuim attent mocht maken? Op het toestemmend antwoord, verlaagde zich dat lid van het denkend deel der natie tot de lafheid, te zeggen: 'De baker heeft indertijd verzuimd u te laten stikken' - en Wilkens ontblootte zijn hoofd en dankte deze welopgevoede grijsaard voor die smaad, hem om Christus' wil aangedaan.

In Utrecht ging het veel beter, daar kon Wilkens geregeld tien maal per dag zonder stoornis het woord tot velen richten en oogstte menige dank. Alleen was er een welgekleed heer, die zich blijkbaar ergerde aan de Bijbeltent en toespraak en uitriep: 'Dat behoort niet op de kermis!'

Dit woord was een sterke veroordeling van de kermis en gaf de spreker gemakkelijke aanleiding om er uit te begrijpen, dat bordelen, kroegen, kermissen enz., waar God en Zijn woord niet geduld worden, daardoor veroordeeld zijn.

Intussen hadden de poppenkast, liedjeszangers en dergelijke onze aandacht gevestigd op hetgeen er al zo op de straten van onze steden het volk wordt geleerd. Het spreken in zalen daartegen baat niet veel. Bovendien waren de kosten te groot. Een kroeghouder in de Houtstraat vroeg mij 75 gulden voor elk uur. Hij achtte dat zelfs nog weinig, omdat de verkondiging van het Evangelie in zijn lokaal, zijn affaire belangrijk zou benadelen. een

merkwaardige getuigenis inderdaad, voor branders en slijters van sterke dranken alleszins de overweging waard. Voor eenmaal kreeg ik een zaal in de sociëteit *De Vereniging*, in de Kazernestraat, voor 5 gulden per uur op de middag. Ik kondigde in het Dagblad aan, dat ik over de staatkundigen strijd van onze dagen zou spreken. Het zaaltje was vol heren. Ik pleitte daar voor de erkenning van de soevereiniteit van Jezus Christus als middel tot behoud van kerk en staat en moedigde de heren sterk aan om hun mening te zeggen.

Er was echter niemand, die zijn tong roerde en de andere dag kreeg ik een briefje van het bestuur van de sociëteit, dat de zaal niet voor godsdienstige zaken kon worden verhuurd.

In deze omstandigheden ging ik naar de hoofdcommissaris van politie en vroeg, of het geoorloofd zou zijn, om tegenover de liedjeszanger, de poppenkast en dergelijke iets beters te stellen, bijvoorbeeld op straat vertellen van vaderlandse geschiedenis, het leven van mannen van betekenis, als Abraham enz.

Hij zei, dat dit iedereen vrijstond en dat daarvoor geen patent nodig was, zover hem bekend. De patentenkamer bevestigde dit laatste.

Daarop gaf ik de burgemeester kennis van mijn voornemen, om deze zaak te beginnen. Deze meende, dat het beter was in zalen te spreken, waarop ik hem herinnerde aan al mijn vruchteloze pogingen, om enig lokaal van de stad te verkrijgen. Hij bood mij toen een zaaltje aan waar dr. Gunning Bijbellezingen voor armen hield, op Bleijenburg. Daarvoor bedankte ik, als ten enenmale ongeschikt om er die mensen te bereiken, voor wie het spreken op straat het meest nodig was.

De burgemeester waarschuwde mij toen alleen, dat ik het zo moest aanleggen, dat er geen volksoplopen kwamen. Nu, daar was ik even weinig op gesteld als zijn edel achtbare.

Zonder enige vrees voor enig kwaad, besloten Wilkens en ik toen op straat te spreken. Wij waren blij, van de huurkosten der zalen af te zijn en zo'n ruim arbeidsveld te hebben.

De zaak scheen ons zó eenvoudig, zó natuurlijk toe, dat ik er althans niet aan dacht, dat er enig mens iets tegen hebben kon. Geen overleg, hoe en waar wij de zaak het best konden beginnen, vond bij ons plaats.

De Heere heeft alle zwarigheden en bedenkingen voor ons verborgen gehouden, zodat wij als kinderen er mee begonnen.

Begonnen nog wel op de onverstandigste wijze, namelijk op het Slijkeinde; een straat, waar zeer veel kinderen zijn en waar zeer veel Rooms en wonen; begonnen - kon het erger? - staande tegen de muur van het krankzinnigengesticht.

Wij hadden daar een stoel gezet en ik begon, daarop staande, met luider stem de geschiedenis te vertellen van een heidense koning, die bij al zijn voorspoed en geluk in deze wereld, toch altijd droefgeestig was bij het uitzicht op de dood en de vergelding en ten slotte van al zijn redeneringen moest uitroepen: ach! was er maar een verlosser!

Deze geschiedenis is gedrukt in een van de traktaatjes van wijlen Jhr. Asex Van Wijk, in Utrecht.

De nieuwigheid van de zaak bracht weldra al de mensen en de kinderen die daar woonden op de been en daarbij voegden zich de voorbijgangers in die drukke buurt, zodat welhaast de straat duizenden bevatte. Men kon over de hoofden lopen.

De menigte begon te joelen, zodat horen en zien verging. Ik had opgehouden met spreken, daar men mij toch niet kon verstaan. Het gevolg was, dat de menigte begon te roepen: 'In het dolhuis! in het dolhuis!' gelijk weleer te Efeze, 'Groot is de Diana der Efezen'.

Wij zagen dit toneel aan, niet zonder bezorgdheid. Onze kinderlijke gerustheid was geheel weg. Wij vreesden, niet ongedeerd te huis te zullen komen. Goede raad was hier duur. Het beste scheen voort te gaan.

Broeder Wilkens beklom de stoel, met zijn zeer ver hoorbare stem, kon hij, ondanks het rumoer, toch door velen verstaan worden.

Plotseling valt een zwaargebouwde Roomse vrouw hem in de rede gillende: 'Mensen, hoort niet naar hem; het is de Antichrist! Hoor me dat eens aan, met z'n hoed op z'n kop spreekt hij de dierbaren naam des Heren uit!' - (De Roomsers hebben namelijk het zondig gebruik van bij de naam van God niet, maar bij dien van Jezus wel te buigen of de hoed even op te lichten, erende zo den Zoon boven de Vader!)

Deze goede vrouw eerde, op hare wijze, openlijk de Heere en de Heere heeft haar dat daarmee vergolden, dat zij acht gaf op hetgeen gesproken werd en dat heeft geleid tot haar bekering. Zij was onze eersteling onder de vruchten van de straatprediking.

Toen Wilkens zijn toespraak geëindigd had en van de stoel was afgekomen, bleef de menigte roepen: 'preek, preek' en het rumoer werd niet minder.

Wij konden ons alleen voet voor voet bewegen langs de muur van het krankzinnigengesticht. Dit ging echter slecht. Een zeer lang man ziende, vroeg ik hem, of hij traktaten wilde uitdelen, en op zijn bevestigend antwoord gaf ik hem er een honderdtal. Het volk drong nu op hem aan om deze te ontvangen, waardoor wij wat meer ruimte kregen. Aan de deur van het krankzinnigengesticht gekomen, stond daar de directeur of hoe anders zijn titel wezen moge. Deze vroeg: 'Mag ik u eens spreken, meneer?' - Verheugd, dat ons hier wellicht een doorgang naar de deur in de Vleerstraat zou worden aangeboden, zei ik: 'Wel zeker!' - 'O!' zei hij, 'ik

wilde u alleen maar zeggen, dat het mij spijt, dat hier alles vol is; ik zou u anders graag een plaats in dit huis hebben gegeven.'

Wij gingen die man voorbij. Intussen was het gedrang weer toegenomen en onze verlegenheid niet minder geworden. Ik zag aan de overzijde een man op een bank staan en hem bereikt hebbende gaf ik hem de rest van mijn traktaten ter uitdeling. De stroom volks richtte zich toen naar hem en wij kregen ruimte, waarvan wij gebruik maakten, om met snelle stap heen te gaan.

Helaas! een 50-tal jongens had meer lust ons te volgen, dan op traktaten te wachten en wij bemerkten spoedig, dat dit getal tot vele honderden was aangegroeid, die niet ophielden met het geroep: 'preek, preek!' Daarbij bleef het niet. Er kwam een kleine regen van aardappelschillen, koolstronken en dergelijke, waarvan enige niet malse druppelen ons bereikten.

Zo ging het door de Vleerstraat en de Assendelftstraat naar de Varkensmarkt. Wij konden echter om onzer gezinnen wil, onmogelijk met zo'n volksmenigte thuis komen!

Daar ondervond ik, hoe het doen van iets goeds, soms nog in deze wereld het goede voortbrengt voor hem, die het doet. Op die Varkensmarkt had de Heere mij lang te voren een schuilplaats bereid, langs de aanbiddelijke weg Zijner voorzienigheid.

Daar woonde tijdelijk een zekere P., een Duitser, gehuwd aan een Engelse uit een manufactuurwinkel. Deze Engelse juffrouw had mij een jaar te voren bezocht. Zij was, door het slechte gedrag van haar man, in diepe armoede geraakt. Deze dronkaard en overspeler had in R. een manufactuurwinkel gehad en was failliet geraakt. Hij had daarna, tegen de wil van zijn vrouw, een kroeg begonnen en begeerde, dat zij, schoon van aanzicht, de klanten zou bedienen. Dit was door haar volstandig geweigerd en zo was de kroeg mislukt. De man mishandelde haar, hoezeer zij, door garen en lint aan de deuren te slijten, het gezin in het leven hield.

Van mij vernam zij de blijde boodschap voor het eerst in haar leven duidelijk. Uiterlijk Luthers, was zij inderdaad met het Evangelie onbekend. In de nacht volgende op de morgen,

waarin zij het Evangelie had vernomen en daardoor verbroken van hart was geworden, behaagde het de Heere zich aan haar ziel te openbaren als haar Heiland.

Zelden zag ik bij enig mens zo'n snelle en gehele verandering. Nu kon zij alles met hemels geduld lijden van een onmens, die haar in het aangezicht spoog en sarde - als een rechte satan.

Met die man was ik maanden bezig geweest, zonder iets te vorderen. Eindelijk gaf ik hem op. Eens hem in de Spuistraat ontmoetende, verzocht hij, of hij met een kleine handelswaar bij mij mocht komen. Ik had een dikken wandelstok in de hand en zei: 'Niet alleen dat ik u niet wil zien, maar als ik mocht, zou ik u met deze stok zó ranselen, dat gij het tot op uw gebeente zou voelen en in de goot kruipen.' 'Mijn God', zei hij, 'ben ik dan zó slecht?' 'Veel slechter dan gij weet; gij hebt in uw jeugd niet genoeg op uwe ribben gehad!' Met dit woord liet ik hem staan en ging verder.

Deze vreemde wetprediking was eindelijk voor hem verstaanbaar en had ten gevolge, dat hij dezelfde avond de Bijbel begon te lezen. een bloedspuwing hielp verder, om hem te verbreken. Hij liet de drank varen en kwam tot zo'n verandering, dat ik hem voor bekeerd zou gehouden hebben, ware ik niet met wantrouwen tegen hem vervuld geweest.

Deze man was nu eindelijk op de Beestenmarkt, in afwachting van zijn vertrek naar Amerika, waarheen ik hem, om zijn vrouw en kinderen, helpen zou⁵.

Hij zat voor het raam; ik riep hem toe: 'P., doe spoedig uw raam toe en uw deur open!' In een oogwenk waren wij binnen. Ik liet de gordijnen neerlaten, maar nam door een kier waar, wat er buiten gebeurde.

Het volk bleef voor de deur staan roepen: 'preek, preek', en begon met stenen de deur te rammeien. Eindelijk daagden een paar agenten van politie op en joegen de menigte uiteen. Toen dit geschied was, liet ik die agenten roepen en vroeg, wie hen gezonden had? Zij zeiden gezonden te zijn van het hoofdbureau, omdat men daar geboodschapt had, dat wij vermoord werden.

Ik sprak over de zaak als van onbeduidende aard en verzocht vriendelijk, er geen ophef van te maken. Zij beloofden dit en trokken af.

Wij gingen daarop huiswaarts. De Heere gaf ons dadelijk de overtuiging, dat deze loop der zaak aan onze onhandigheid te wijten was. Wij hadden niet dadelijk deze buurt moeten nemen, maar een stillere, en bij het eindigen van onze toespraak het volk moeten laten gaan.

Een paar dagen later beproefden wij de zaak opnieuw op een minder drukke plaats en geëindigd hebbende zeiden wij: 'Nu vrienden, voor heden spreken wij niet meer.' Wij namen toen vóór het volk afscheid van elkaar en gingen zeer langzaam de een rechts en de ander links, zonder gevolgd te worden.

Zo hebben wij het werk voortgezet en konden, toen de zaak door het publiek besproken was en als het ware burgerrecht had verkregen, van lieverlede drukkere buurten bezoeken. Ten laatste hadden wij 16 standplaatsen in verschillende delen van de stad, geschikt om, zonder belemmering van de passerende, een goed gehoor te verzamelen.

Slechts eenmaal hadden wij weer door eigen schuld een oploop.

Wij hadden gesproken op de Schedeldoekse haven, zonder enige stoornis, en namen op de gewone wijze afscheid, om elkaar weer te ontmoeten op de Kalverenmarkt.

⁵ Hij vertrok naar Chicago, werd lid van de Hollandse gemeente ne zelfs ouderling en stierf in goede hoop der zaligheid. Zijn begrafenis was in grote eer.

Broeder Wilkens, de Schedeldoekse haven verlatende, werd door twee jongens gevolgd. Had hij nu met die jongens een praatje gemaakt en langzaam met hen doorgelopen, dan zou niemands aandacht daarop gevallen zijn. Hij dacht echter, met wat sneller te stappen door drukke straten, van deze jongens ontslagen te worden.

Hollandse jongens echter hebben rappe benen en waar er twee hard lopen, voegen zich er anderen bij. Zo was het ook hier en zo zag ik broeder Wilkens op de Kalverenmarkt komen met een 500 man achter zich, roepende: 'preek preek', terwijl aardappelschillen enz. in sierlijke bogen de lucht boven hem doorkliefd.

In een ogenblik was de markt zwart van mensen, die niet wisten wat er gaande was.

Ik zei: "'Voor deze menigte spreek ik niet', en bevond dat Wilkens er ook niet de minste opgewektheid toe gevoelde. Wat te doen? Nergens ontdekte ik, aan de grenzen van de golvende zee, een veilige haven.

Maar daar viel mijn oog op een gewezen officier van het Luxemburgse leger en op een gewezen militair van zes voet lengte, die enige verplichting aan mij had. Bij hen stond de Heer Ten Boom, later agent van de Rijnse zending op Padang. Aan deze stelde ik voor traktaten uit te delen. Zij namen dit bereidwillig op zich en terwijl zij dat deden, gelukte het ons, dwars door het volk heen, te ontkomen.

Mijn broeder was bij mij gelogeerd en daar tegenwoordig en met hem wandelde ik enige malen voorbij het politiekantoor, opdat de politie zou weten, dat ik geen aanleiding had gegeven tot het standje, dat ik verwachtte. Daarop keerden wij naar de Kalverenmarkt terug om de afloop van de zaak te zien.

Op de Kapelbrug gekomen zag ik een onafzienbare schare, voorafgegaan door de oud-officier in kaplaarzen. Het was een curieus gezicht en ik had recht medelijden met deze goede vriend, horende dat fatale: 'preek, preek!'

Wij zagen geen kans hier iets ten goede te doen.

Om negen uur 's avonds kwam onze officier de afloop meedelen. Hij zei, dat hij voor het eerst in zijn leven bang was geworden en verplicht was geweest de vlucht te nemen in het telegraafkantoor op het Binnenhof. Daar was hij bij een vriend gaan zitten, alsof er niets gaande was.

Intussen was de menigte hem gevolgd. Op het Binnenhof was een jongen gevallen en had daarbij een kleine wond aan het hoofd gekregen. Daarop was men gaan roepen: 'moord' en zo bevond zich ten slotte een hoop volk voor het Ministerie van Binnenlandse zaken, waarvan de een helft riep: 'moord!' en de andere: 'preek!'

Eindelijk werd vanwege de secretaris-generaal om politie gezonden en deze dreef het volk uiteen.

Men weet deze gehele geschiedenis aan iemand, die door zijn zonderlinge houding en zwier, wel eens meer volksoploopjes achter zich had gehad.

Twee malen per week spraken wij op straat en alleen op klaarlichte dag. Van lieverlede kreeg ik moed om ook alleen te gaan en welhaast vonden wij geen bezwaar, om op de Grote markt en op de Groenmarkt te gaan en dat niet alleen bij daglicht, maar ook 's avonds.

Ten laatste werd deze arbeid zo uitlokkend, dat ik enige jaren achtereenvolgens vier malen per dag op verschillende plaatsen sprak en als mijne krachten het hadden toegelaten, zou ik een gehelen dag hebben willen staan en spreken van de grote erbarming Gods over verloren zondaren.

Nog meer wellicht gevoelde Wilkens er zich toe gedrongen, maar zijn geneesheer verbood hem eens het dagelijks spreken, omdat hij zich zo warm maakte en daardoor vaak kou vatte.

Deze laatste reden was de aanleiding, dat wij niet meer samengingen, maar ieder de voor hem meest geschikte plaatsen zocht, waardoor het op elkaar wachten verviel.

Klein van persoon zijnde, sprak Wilkens meest van een stoel, ook wel van een pothuis, een kar of kist of waar maar enige verhevenheid was. Een zeer geschikte plaats vonden wij vóór de kerk. Een kind zei daarom eens tot haar tante, met hartelijk medelijden: 'De kerk staat meest alle dagen maar leeg en die heren motten er vóór staan preken.'

In het begin nam ik ook een stoel of zocht een enigszins verheven plaats maar dit bleek niet meer nodig, toen de nieuwsgierigheid voldaan was en het gehoor belangrijk verminderde. Het varieert nu van zestig tot een paar honderd.

Eigenlijke tegenstand hebben wij nimmer ondervonden.

In het begin trachtte wel deze of gene tegen te spreken, maar een beroep op de gewoonte van fatsoenlijke lieden in Den Haag (met nadruk op dat fatsoenlijk) om een spreker niet in de rede te vallen, was voldoende om daaraan een einde te maken.

In de aanvang zorgden wij steeds de rug gedekt te hebben, maar ook dit bleek later niet meer nodig.

Meer of min koddige ontmoetingen hebben wij wel gehad.

Eenmaal spraken we op de zogenaamde gedempte Sloot. Daar was een hoge schutting, voorzien van een rij spijkers, om overklimming te beletten. Wij dachten daar tegen volkomen veilig te staan. Wilkens sprak eerst. Daarna ik. Onder het spreken klauterden enige jongens op de schutting op een plek, waar geen spijkers waren. Ik zag dat ze daar kalm schenen te luisteren, maar niet, dat er intussen een achter de schutting een ladder was gaan halen en die vlak achter mijn rug beklom. Juist toen ik gesproken had en mijn toespraak sloot, trachtte die olijke jongen mijn hoed over mijn oren te drukken. Hij miste echter zijn slag en raakte alleen mijn wang. Het volk scheen verontwaardigd; men schold de jongen uit voor al wat lelijk was, waarvan hij, vermoedelijk aan de achterzijde van de schutting gevlucht, zeker niet veel gehoord heeft.

Ik bleef gelukkig heel kalm en zei: 'Mensen, vergeldt geen kwaad met kwaad.' Ik bracht hun onder het oog, hoe verleidelijk het voor een straatjongen moest zijn, om van een voor hem veilige plaats een straatprediker de hoed in te slaan en dat ik het in mijn jeugd vermoedelijk ook zou beproefd hebben, niet uit boosheid, maar om eens hartelijk te lachen. Met nog een kort woord van vriendelijke vermaning, om onze kinderen goed op te voeden, nam ik daarna afscheid.

Deze zaak deed ons veel goed. Men zei: 'Als hij geslagen wordt, maakt hij zich toch niet boos en zoekt het goede voor onze jongens!'

Voortaan hadden wij krediet in die buurt, waar enige dagen vroeger een dronken kleermaker mij zijn gloeiend strijkijzer naar het hoofd had willen werpen.

Jongens konden anders weleens lastig wezen.

Eenmaal ondervond ik dat van jongens van het gymnasium. Het was op een zaterdag na de middag. De Zendeling Hildering zou met mij spreken in het Westeinde. Ik stelde hem voor op de stoep van het gymnasium, destijds in de Vleerstraat, te gaan staan. Hij vond dit goed, als er geen les was. Ik zei: 'Neen, het is immers zaterdagmiddag.'

Wij gingen zo op de stoep staan. Nauwelijks echter was ik begonnen, of er kwamen twee gymnasiasten en gingen naar binnen. Ik hield even op en zei tegen Hildering: 'Ze zijn er toch; houd ze daarbinnen terug.'

Maar, helaas! zij luisterden niet naar hem en zeiden: 'Wij hebben met u niets te maken; die daarbuiten [is] moeten we hebben!' En zo drongen een zestal of meer van deze vrolijke gasten naar buiten en beduidden mij, dat het hun stoep was, waarop zij het spreken niet toelieten.

Ik liet ze praten en zei in mijn toespraak aan het volk, dat er sommigen waren, die meenden, dat het spreken op 's Heeren wegen niet paste, maar dat de Heere Jezus nu, gelijk altijd, toonde dat het Zijn wegen waren, waarop Hij Zijn knechten zond, om de gasten tot Zijn bruiloft te nodigen. 'Ja wel', zeiden de jongens, 'maar de stoep is van de burgemeester', en toen begonnen ze allen tezamen een refrein 'De stoep is van de burgemeester', waarmee het volk steeds lachende, instemde, zodat het welhaast, als een bazuin met groot geluid, door de straat klonk: 'De stoep is van de burgemeester.' Wij moesten een tijd lang zwijgen, maar kwamen overeen ons niet te laten overwinnen, omdat dit anderen zou aanmoedigen tot soortgelijke stoornis.

Toen eindelijk het geroep een weinig verflauwde, hebben wij, ieder op zijn beurt, onze longen uitgezet en elk enige minuten lang, het gejoel overschreeuwd. Stichtelijk was het niet, maar ik kon ten slotte zeggen: 'Gij ziet, vrienden dat wij ons voornemen hebben volvoerd. In de strijd tussen liet goede en kwade, overwint zekerlijk ten slotte altijd het goede.'

Een andermaal was ik sprekende in de kleine Raamstraat. Er waren nog al veel mensen, die aandachtig luisterden. Opeens drong een heer door de kring heen, ging vlak voor mij staan en riep uit: 'Ik geloof niets van wat gij daar zegt, en gij gelooft het zelf ook niet.'

Ik zei: 'Niet, meneer! wat gelooft u dan?' Eigenlijk deed ik deze vraag uit verlegenheid, een weinig onthutst zijnde door zijn driest optreden, waardoor ik vergat, dat wij tot regel hadden, ons in gene discussies in te laten en alleen een beroep op het fatsoen van de tegenstander te doen.

Maar de vraag was er uit. Het antwoord volgde, waardig een lid van het denkend deel van de natie. Hij zei: 'Ik geloof alleen, wat ik zie!' Dit redde mij uit de verlegenheid.

Ik vroeg hem bescheiden maar met nadruk: 'Heb ik het wel verstaan, meneer, u gelooft alleen wat u ziet?'

'Ja!' verzekerde hij, met luide stem, met al de zelfgenoegzaamheid van een pedanten weetniet.

Daarop wendde ik mij tot het volk, zeggende: 'Vrienden, let eens goed op; dit is inderdaad merkwaardig; deze heer gelooft alleen wat hij ziet. Zo is het immers, meneer?' Wederom weerklonk zijn: 'Ja!' Daarop zei ik, langzaam, maar met nadruk: 'Deze meneer heeft niet gezien, dat hij geboren is, dus gelooft hij niet dat hij geboren is!'

Een schaterend gelach volgde onze geleerde, die zich zo snel hij kon uit de voeten maakte.

Ik kon nu ongestoord voortgaan en aantonen, dat geen mens leven kan zonder geloof aan veel wat hij niet ziet, en dat het inderdaad er eigenlijk niet door kan, dat verstandige mensen het Christendom verwerpen zonder er ooit in hun leven een uur ernstig over nagedacht te hebben en zonder het te kennen, of allerlei dwaasheden van de Bijbel vertellen zonder ooit met aandacht de Bijbel te hebben gelezen.

Vaak spraken wij in de Bagijnenstraat vóór de slechte huizen, die daar zijn of waren. Dit verveelde de drinkebroers en ontuchtigen soms.

Eens was ik er alleen, 's middags om twee uur, en nauwelijks was ik begonnen te spreken, of ik werd omringd door dertien dronkaards, die nu eens ernstig besloten hadden, mij te verdrijven. Zij begonnen met een vloed van vloeken, schelden en dreigementen, zodat ik waarlijk enigszins begon te duchten, dat het mij zou gaan als Paulus. Gelukkig echter

bemerkten de publieke vrouwen, dat het ditmaal ernstig gemeend was en zij schoten toe tot ontzet. Zij zouden niet gedogen, dat mij enig leed werd aangedaan, want ik meende het goed. Daarop ontstond een strijd van schelden en vloeken, zoals ik in mijn leven nog niet had gehoord. Het scheen wel, dat zij meenden, dat de overwinning moest zijn aan de zijde van de hardste schreeuwers. Een leven als een oordeel, waardoor hoe langer hoe meer volk bijeenkwam. Ik stond daar zwijgende dit toneel aan te zien, totdat men van weerskanten vermoeid was van het rumoer.

Toen begon ik zo luid mogelijk om gehoor te vragen en zei, dat hier blijkbaar het rijk der duisternis tegen zichzelf verdeeld was: hoeren tegen dronkaards en vloekers en omgekeerd; dat ik daar stond als strijder voor Gods koninkrijk en zij nu duidelijk konden zien, dat de Heere Jezus, die ook over de goddelozen regeert, sterker is dan de boze. Dat echter de grote sterkte des Heeren nu nog het meest openbaar werd in Zijn liefde voor arme hoeren en tollenaars en ik door Hem was gezonden, om hen ten sterkste te betuigen, dat, wanneer zij tot de Heiland wilden komen, zij verlost zouden worden, uit hun ellende.

Met vele woorden vermaande ik deze onzinnige en ongelukkige mensen tot bekering.

Toen ik geëindigd had, namen al de dronkaards hun petten eerbiedig af en lieten mij gaan, na mij met aandacht aangehoord te hebben.

Wilkens werd eens gestoord door een jongen, die op een paard zat en daarmee het hem lastig maakte. Daaraan kwam spoedig een einde door erop te wijzen, dat die jongen, wanneer hij onbekeerd was, wel mocht willen het paard te zijn. Immers, als het paard stierf, was alleen een eind gemaakt aan een dierlijk leven, maar als de jongen stierf, zou zijn werkelijk innerlijk zijn openbaar worden en het dan blijken, dat hij, verondersteld dat hij geen deel had aan de Heere Jezus, aan de eeuwigen dood was overgeleverd. Voor de jongen was dat te kras en hij reed weg.

Een andermaal veroorzaakte een dronken werkmán stoornis, maar de stoornis hield op, doordien Wilkens hem een uur lang tot een afschrikwekkend voorbeeld stelde, als gedoopte, als werkmán, als huisvader en als zondaar, met in het oog lopende indruk zowel op de ongelukkige, die alles geduldig aanhoorde, als op het publiek.

Eens drong een heer, uit een van de aanzienlijke buurten, door Wilkens niet lang te voren zeer ernstig vermaand, op het ogenblik, dat hij een rendez-vous-huis [bordeel] wilde binnentreden, door de kring van hoorders heen en plaatste zich vlak voor de spreker.

Zijn houding was dreigend en werd hoe langer hoe meer vreesverwekkend, zodat Wilkens moest beducht zijn, dat men hem onzacht zou verwijderen.

Enige steenkolendragers maakten aan deze stoornis een einde, door de spreker te omringen, op een ogenblik dat het heerschap iets was achteruitgegaan.

Een ander, een sigarenkoopman, kwam er minder gelukkig af. Deze drong Wilkens gedurig opzij, terwijl hij op het voetstuk van een pomp stond. Daar het marktdag was, en de man daar vaak zijn waar aanbood, eindigde Wilkens wat spoediger, om de man niet te hinderen in zijn handel. Toen hij heenging, zei deze: 'En nou zal ik jou ereis wat laten horen.' waarop een man antwoordde 'en nou zal ik jou ereis wat laten voelen', terwijl hij hem zulk een geweldige klap op het gezicht gaf, dat het kistje met sigaren viel. De jongens waren er natuurlijk dadelijk bij om de sigaren te grabbelen en de arme stakkerd was verplicht zich uit de voeten te maken. Zo'n voorval doet ons leed, maar is in zover verblijdend, dat het bewijst, dat de gewone man niet graag ziet, dat een evangelieverkondiger gestoord wordt.

Een andere keer waren wij op de Lange Beestenmarkt bezig. Het gehoor was zeer aandachtig, tot er een dronken Roomse man bij kwam staan. Deze nam broeder Wilkens

nauwkeurig op en barstte toen plotseling, al vloekende uit: 'Zij hadden me gezegd, dat jullie voor je spreken niet betaald werd, maar ik zie wel, dat het niet waar is; als je geld hadt, zou je geen lap op je schoen hebben, naakte verdommeling! want een kerel met een lap op zijn schoen, is het om de duiten te doen.' De uitbarsting was zó onverwacht en zó geweldig, dat de spreker onthutst zweeg. Ik wenkte hem mij zijn stoel te ruimen en zei, nadat Wilkens zijn toespraak nog voor tien minuten hervat had: 'Mensen! die man spreekt een grote waarheid uit en als hij blijft staan, zal ik hem aantonen, dat hij meer gezegd heeft, dan hij zelf wel weet' (de man ging intussen al vloekende heen).

Hij heeft gezegd: 'naakte verdommeling', en dat is juist; van nature zijn wij niets anders, met de gehele wereld naakt en verdoemelijk, dervende de heerlijkheid Gods. Maar nu is er toch een hemelsbreed onderscheid tussen die vloeker en ons. Een schoen met een klein net lapje te hebben is nog een weldaad Gods en geheel geen schande, de profeet Jesaja moest wel barrevoets lopen en half naakt, en hij was de enige niet van Gods knechten in dergelijke omstandigheden. Maar het is genade te erkennen, dat wij niets hebben dan onze naaktheid en verdoemelijkheid voor God en dan zich om niet te laten bekleden met het bruiloftskleed des Heeren, Zijn gerechtigheid en heerlijkheid te ontvangen als een geschenk Zijner erbarming! En omdat wij die genade deelachtig zijn geworden, spreken wij daarvan en nodigen wij iedereen uit, om dezelfde genade ernstig te begeren, en dat doen wij graag om niet en laten het ons zelfs wat kosten aan geld voor traktaatjes en aan het blijmoedig dragen van smaad en laster.'

Eens stond ik op het Spui voor de Nieuwe kerk, toen er een Duits socialist met luider stem zei, dat hij niet geloofde dat er geen hemel noch hel is en dat ik door de rijken betaald werd, om het volk maar gedwee te houden. De man bracht vele grote woorden voor de dag over priesterbedrog en verdrukking van de armen door de rijken, doorspekt met vloeken, en eindigde zijn rede met te zeggen: 'En nu wens ik u naar de eeuwige verdoemenis!'

Daarop ging hij heen; ik riep hem nog na te blijven, maar zonder gevolg.

Zwijgend had ik hem aangehoord en was verheugd, dat zijn luide stem het gehoor niet weinig had doen toenemen.

Ik vervolgde nu mijn toespraak, zeggende: 'Mensen! gij hebt het gehoord; zoals deze man spreekt, spreken de meeste internationalen en socialisten, vooral in Duitsland. Wel verre dat wij tegen de rijken moeten zijn, behoren wij integendeel blij te zijn, als er vele rijken in ons land komen, want die kunnen wat laten verdienen. In de tijd van Salomo en zolang hij niet van de Heere was afgeweken, waren er zeer vele rijken in Jeruzalem, zodat het zilver als niets geacht werd, het moest alles goud zijn, en God heeft beloofd, dat, wanneer wij in Zijn wegen wandelen, 'de minste zal zijn gelijk aan het koninklijk huis van David en Davids huis als goden.'

Maar veronderstel, dat die vloeker gelijk had, dat er geen hemel en geen hel is. Hij zelf gelooft er wel aan, want hij heeft mij, al vloekende, ten slotte de eeuwige verdoemenis toegewenst. Maar neemt nu eens aan, dat wij ons vergissen, dat er geen hemel is; wat is dan beter, het volk al vloekende allerlei onzin te vertellen, of het volk in zijn lijden te troosten met een hemel. Is er geen hemel, dan is toch met de dood alles gedaan, en dan hoor ik in mijn leven liever liefelijke en blijde dromen vertellen, dan vloeken en schelden.' 'Wat dunkt u?' Allen zeiden: 'Wij ook'. 'Nu', zei ik, 'dan zullen wij maar getroost voortgaan, over die dingen te spreken, die heus geen dromen zijn, maar zeer wezenlijke en waarachtige dingen Gods!' en de arme schapen hoorden het woord met belangstelling.

Een andermaal liep een stoornis minder gunstig af.

Ik stond in de schemeravond voor de Grote kerk. Het was zomer en er verzamelden zich vele mensen. Ik had omstreeks een kwartier gesproken, toen ik vier Joodse heren uit het Zuid-Hollandse koffiehuis zag komen. Al spottende en lachende bewogen zij zich om de kring der hoorders, tot twee van hen er tamelijk ruw doorheen drongen en bij mij gingen staan. Een werkman, vlak bij mij, werd bij die gelegenheid tamelijk onbeleefd opzij geduwd. Ik zag dat die man daarover inwendig kookte. De wijze waarop deze heren zich gedroegen, had de aandacht enigszins afgeleid, zodat ik verplicht was een kleine wending in mijn spreken te brengen en erop te wijzen, dat heden ten dage de spotters vermenigvuldigden, hetgeen niemand verwonderen of medeslepen moest, omdat Petrus reeds profeteerde, 'dat er in de laatste dagen spotters zouden zijn.'

Hier viel een van deze Joden mij in de rede, zeggende: 'Dat is geen bewijs!'

De werkman, die door hem beledigd was, antwoordde daarop: 'Zwijg jij!' De Jood repliceerde, dat hij even goed recht had om te spreken, als ieder ander.

Bemerkende dat deze discussie zou worden voortgezet en dat de sterke wijnlucht, die van deze Joden uitging, daarvan niet veel goeds kon doen hopen, maakte ik een einde aan mijn toespraak en ging heen.

De werkman gaf daarop de Jood een stomp en zei: 'Dat is jou schuld', waarop een vechtpartij ontstond, met het gevolg, dat de beide heren, met gescheurde kleding en zonder hoeden, het koffiehuis weer bereikten, dat zij te kwader uur hadden bezocht.

De anderen dag las men in het Dagblad van 's-Gravenhage een opgeschroefde voorstelling van het gebeurde, met de opmerking, dat aan de straatprediking een einde moest gemaakt worden, omdat andersdenkenden zich daaraan ergerden enz.

Die andersdenkenden worden er altijd bijgehaald, wanneer het zogenaamd niet-denkend deel van de natie iets goeds tracht te doen, om dat goede, ware het mogelijk, te verhinderen.

Die dit doen, vergeten, dat de gelovigen ook tegenover de ongelovigen, andersdenkenden zijn en volgens dezelfde regel om alles te beletten, wat andersdenkenden ergert, dan ook recht hebben te eisen, dat hetgeen hen ergert wordt belet, waarmee het laatste uurtje zou geslagen zijn voor de bordelen, de kroegen, de witte sociëteit, de komedie, de kermis, de wedrennen, de spoortreinen en stoomboten op zondag, enz. enz.

De, naar het schijnt, altijd Joods- of Roomsgezinde heren van het Dagblad zeiden mij, dat zij een gehele bundel brieven hadden tegen het spreken op straat en nu eindelijk toch iets hadden moeten plaatsen.

Zij waren echter eerlijk genoeg om mijn voorstelling van de zaak ook in het Dagblad te plaatsen, waaruit bleek dat het spreken op straat aan dit standje niet de aller geringste schuld had.

Ik herinner mij niet, dat wij meer tegenstand hebben ondervonden.

Een enkele maal werd, in het begin van ons optreden, met kracht een vrij grote steen door een jonkman naar Wilkens geworpen, die hem zeker zou gedood hebben, wanneer hij het hoofd getroffen had. De worp was echter mis en sloeg alleen, een gat in de muur, terwijl de steen in twee stukken brak.

Eenmaal kreeg ik een grote, weke aardbezie juist op mijn voorhoofd, maar ik geloof niet dat iemand het bemerkt heeft. Alleen bewonderde ik de jongen, die tamelijk uit de verte zo juist gemikt had. Een ander maal trof iets hards mijn zijde, maar ook daarvan bemerkten niet velen iets.

SPREKEN BUITEN 's-GRAVENHAGE.

In Amsterdam liep ik eenmaal meer gevaar.

Ik had er 's morgens in de Schotse kerk gesproken en zou er 's avonds weer spreken. De hoorders hadden mij meegedeeld, dat de opkomst 's avonds hoe langer hoe minder werd.

Ik had daaruit aanleiding genomen om de hoorders 's morgens te verzoeken 's avonds terug te komen en te trachten, een of meer hoorders mee te brengen.

Ik had erop gewezen, hoe gemakkelijk zij 's middags, wandelende, traktaten konden uitdelen en de personen, die ze aannamen, uitnodigen om 's avonds ter kerke te komen. Wat ik van anderen verlangde, wilde ik ook zelf doen, en zo had ik enige personen, op straat traktaten gegeven en hen uitgenodigd om te komen en was ook in een barbierswinkel, waar het erg druk was, gegaan, om de klanten daar te vermanen en ter kerke te roepen.

's middags echter dacht ik te weinig gedaan te hebben, en besloot om op straat te spreken en wel in de Spuistraat. Ik was in de stemming van iemand, die genadeloos gaat doen wat hij plicht acht.

Zo bracht ik mijn boodschap tot ongeveer zestig hoorders. Aan het eind van mijn toespraak gekomen, vroeg mij een blijkbaar Rooms man naar mijn mandaat. Ik had daarop niet moeten antwoorden, maar, daar in eigen kracht staande, was ik onvoorzichtig genoeg te zeggen: 'Mijn mandaat staat in de Bijbel, in het woord 'predikt het Evangelie aan alle creaturen.' 'Wat Bijbel', zei de man, 'als er maar een politiedienaar hier was, zouden we je met je Bijbel in de kast laten zetten'; en tevens gaf hij mij een krachtige stomp in mijn rug, die mij op gevoelige manier aan mijn afhankelijkheid van de Heere herinnerde.

'Een mooie preker', vervolgde de stomper, 'die zijn hoorders zelfs op de straat moet gaan zoeken', enz.

Ik stoorde mij echter nu niet meer aan hem en sprak nog enige vriendelijke zegen wensende woorden, waarop ik zo goed mogelijk vertrok, blij zijnde, dat mij niemand volgde.

Ik geloof niet, dat buiten de Roomse provincies, in enige plaats van ons land veel tegenstand te wachten is. In Amsterdam laat de politie het spreken niet toe, gelijk de evangelist Linthout, die het herhaaldelijk beproefde, ervaren heeft. De politie zegt eenvoudig: 'U mag de passage niet belemmeren', en bijeenkomsten zijn, volgens een oude politieverordening verboden.

Ik heb er nog eenmaal zonder stoornis gesproken op den Kadijk, en zou, in Amsterdam wonende, een patent nemen als liedjeszanger.

Velen menen, dat op de plaats, waar zij wonen, het volk anders is dan in Den Haag, en het daarom bij hen niet mogelijk zou zijn, zoiets te beginnen. Ik hoorde dat ook in Zeeland. 'Het is immers bewezen', zo zei men, 'dat de Zeeuwen heel anders zijn dan de Hollanders.'

Intussen heb ik in Vlissingen en Middelburg zonder de minste stoornis gesproken, in Vlissingen vijf malen, in Middelburg twee malen.

In Vlissingen zelfs heb ik iets gewaagd, dat ik zelf, bij nadenken, afkeur. Ik wandelde er met mijn broeder en wij spraken over het aanpreken op straat. Juist passeerden wij een kroeg, waarvoor een stoep was met vier of vijf treden. Ik ging erop staan en zei: 'Kijk, zo'n stoep is uitmuntend voor het doel.' De kroeghouder kwam buiten en ik gaf hem een traktaatje en deelde die ook uit aan een paar voorbijgangers. Daarop kwamen er meer toelopen, zodat mijn voorraad spoedig op was. Toen zei ik: 'Mensen, ik zal u eens vertellen, hoe ongelukkig de Vlissingers deze kroeghouder en zijn huisgezin maken', en schilderde toen de gevolgen, die het kroegbezoek en de verkeerde samensprekingen van de bezoekers hebben voor de zielen van de slijter en de zijnen.

Dit gedaan hebbende, keerde ik het blaadje om en vertelde hoe ongelukkig deze kroeghouder de drinkers en hunne gezinnen maakte. Daaraan knoopte ik natuurlijk het Evangelie der verlossing vast.

De kroeghouder was blijkbaar getroffen en groette eerbiedig, toen ik eindigde, maar het zou waarlijk geen wonder zijn geweest, wanneer hij ruw geweigerd had, de pillen te slikken, hem ongevraagd en onverzocht op zijn eigen stoep toegediend.

Ik vertelde dit aan een evangelist te Middelburg, als bewijs, dat de Zeeuwen waarlijk tot horen niet ongenegen zijn. Hij zei, dat de Middelburgers heel anders waren en hij onder hen niet op straat zou durven spreken.

Wij gingen daarop wandelen. In een klein steegje sprak ik, tegen zijn zin, tot enige vrouwen, waarbij hij zeer node, als tegen wil en dank, enige woorden voegde. Wij ondervonden geen stoornis. Maar dat was zo'n klein steegje en voor enkel vrouwen.

Een weinig verder bleef ik staan op de hoek van een straat. Daar verzamelden zich een zestigtal hoorders. Een politieagent en een paar militairen waren er bij. Wij spraken ongeveer een half uur en werden met de meesten eerbied aangehoord. Men kon in de kerk geen aandachtiger gehoor wensen.

Zo heb ik het ook ervaren in Bleiswijk en in Breukelen.

In laatstgenoemde plaats liet de toenmalige burgemeester mij zeggen, dat hij het spreken op straat niet toestond en zou beletten, waarop ik hem liet antwoorden, dat nog geen volk op aarde zich had laten voorschrijven, wat het op straat al dan niet spreken mocht en dat, wat in Den Haag geoorloofd was, zeker in Breukelen ook wel kon.

ZEd. Achtbare heeft mij dan ook laten begaan.

Door eigen schuld zou ik er in moeilijkheid hebben kunnen komen, omdat ik er een andermaal sprak - juist toen de Roomse kerk uitging en wel over het vormsel.

Ik zei: 'De meesten van u zijn gevormd of zullen gevormd worden, en bij die gelegenheid, zegt nu de Bisschop: Ontvangt de Heilige Geest. De vraag is, hebt gij die Geest waarlijk ontvangen, en zo niet, begeert gij Hem? Dat is een zeer ernstige vraag. De meeste gevormden hebben alleen een indruk ontvangen, dat ze vroom moesten worden, maar die indruk is na korte tijd weer verloren. Het blijft er nochtans bij: 'die de Geest van Christus niet heeft, komt Hem niet toe.'

Wij moeten dit zeker weten, en die zekerheid wordt verkregen, door de vruchten, die de Heilige Geest in het hart voortbrengt en die in het leven openbaar worden. Waar die vruchten niet zijn, is ook de Heilige Geest niet inwonende in het hart.' Daarover uitweidende, bemerkte ik dat velen dat niet horen wilden, en eindigde ik daarom zo spoedig mogelijk.

Maar is erop de meeste plaatsen geen tegenstand te wachten, merkbare tekenen van bijval ontvangt men evenmin.

Bij mijn allereerste straatprediking in Indië op de markt te Meester-Cornelis, was dit geheel anders. Ik was daar heengegaan met de zendeling Grimm die pas in Indië gekomen, een woonplaats zocht. Het was juist marktdag te Meester-Cornelis en een vermogend Chinees hield er bruiloft. Daardoor waren vele duizenden mensen bijeen. Grimm's hart gloeide om hun het Evangelie te verkondigen, maar hij was de Maleise taal niet voldoende machtig. Na enig aarzelen besloot ik het woord te voeren naar aanleiding van die teksten, die hij mij uit zijn Maleis Nieuwe Testament zou opgeven.

Ik ging op een tafel staan, verzocht de muziek van de bruidegom, een poosje stil te zijn, en begon over de woorden: 'Want alzo lief heeft God de wereld gehad', enz. Dit was inderdaad

een opwekkende ure. Vooral de inlanders toonden belangstelling. Dan zei de een: 'hoor, hoor', dan een ander: 'goed gezegd, goed zo; dat is waar.' Daarna een derde: 'zeg dat nog eens, ik vat het niet.' Wederom een vierde: 'he! Ali, dat is voor jou!' En zo ging het voort, hoe langer hoe levendiger, tot ik recht vermoeid, maar dankbaar de markt verliet.

Bij ons is men gewoon stil te luisteren, maar niet-afkerige hoorders zijn er altijd, zodat het verwondering moet wekken, dat niet meer sprekers op straat het Evangelie verkondigen. Men roemt altijd zo op Englands straatprediking en meent, dat wij in deze eenvoudig de Engelsen navolgen.

Dat is niet zo. Bij ons is het spreken op straat uit de omstandigheden geboren en wij doen het veel eenvoudiger dan de Engelsen. Deze zingen eerst en bidden, en na het spreken zingen en danken zij. Zij behoeven minstens een zestal personen, om hoorders, door uitdeling van uitnodigingskaartjes of dergelijke, te lokken en met hen te zingen.

Ik heb in Glasgow (Schotland) met enige Baptisten op, straat gesproken. Nadat zij drie malen gezongen hadden, konden zij pas beginnen, en toen ik sprak (ik was de vierde spreker) waren er pas een veertig of zestig hoorders bijeen. De tegenstand is in enkele plaatsen soms gewelddadig.

Wij behoeven slechts enige traktaten uit te delen om gewillige hoorders te krijgen. In de laatste jaren begin ik gewoonlijk met het volgende vers van Ds. Huet:

UITNODIGING.

'Deze ontvangt de zondaars.'

Komt allen, bedrukten, gebrook'nen van hart,
Komt, zielen, gepijnigd, gefolterd door smart,
Komt, ziet op uw Heiland! Daar staat Hij gereed,
Met liefde in Zijn hart en met bloed aan Zijn kleed.

Komt, snode overtreders, met misdaên bedekt,
Met harten en handen, door gruwlen bevuelt,
Bedriegers, bedroog'nen, komt allen te zaam:
Uw Heiland roept zondaars en dat is uw naam.

Komt, mannen, met lippen van last'ring vervuld,
Komt, vrouwen, in 't tooisel van ontucht gehuld,
Komt, slaven van wellust, van drank en van spel,
Tot Jezus, die zondaars behoudt, van de hel.

Komt, zondaars, van 't juk van de satan vermoeid,
Gij, prooi van de Boze, in zijn keet'nen geboeid,
Hoe vreeslijk 'de macht van dien sterke ook zij,
De Heer, die u nodigt, is sterker dan hij.

Ja komt, schoon der duivlen een legio-tal
U rusteloos pijnigt en spot met uw val,
O, toeft niet, maar nadert en vreest slechts voor dit
Dien Heiland te missen, Die thans nog u bidt.

Ja, komt met uw schulden, zo talrijk en groot,
Al ware daar niemand op aarde zo snood,
In 't hart van uw Heer' is genade genoeg,
Geen zonde zo zwaar, die Zijn kruishout niet droeg.

Al hebben uw handen geplunderd, geroofd,
Al droegt gij het teken van Kaïn op 't hoofd,
Het bloed van dien Abel, hoe schuldig g' ook zijt,
Het roept niet om wraak, maar verzoent en bevrijdt.

Geen afgrond zo diep, waar Zijn hand niet uit redt,
Geen bede om gená, waar Zijn oor niet op let,
Geen tranen zo bitter, die Hij niet verzoet,
Geen krankheid te fel voor de kracht van Zijn bloed.

O, komt dan en haast u en wanhoopt niet meer,
Maar knielt verootmoedigd voor Jezus ter neer,
Hij wast u het hart als een sneeuwvlok zo wit,
Slechts vreest Hem te missen, Die thans u nog bidt.
(Vrij naar het Engels) P. Huet.

SPREKERS UIT ANDERE PLAATSEN.

Wij hebben twee Engelse straatpredikers hier gehad in 1870 (meen ik), namelijk de broeders Gawin Kirkham en Craiq, de eerste in Londen de Prins der straatpredikers genoemd. Zij waren verbaasd over de gemakkelijkheden, waarmee zich hier een gehoor verzamelt. Ik heb deze broeders in Den Haag en in Scheveningen laten spreken en met de heer Klockeres vertaald, wat zij zeiden. Het volk bleef even rustig luisteren.

Ook uit Bohemen hebben de broeders Schubert en Ruhmers, en uit Halle de inspeceur Gloël, in de Duitse taal gesproken, en ik heb het voor hen vertaald, zonder enige stoornis. Integendeel lokte het vreemde meer hoorders en verwekte groter aandacht.

Wonderlijk, dat leeraren er niet aan willen. Alleen Ds. Huet, Ds. Zegers en Ds. Kuipers hebben in Den Haag op straat gesproken; de beide laatsten nadat zij, de straatprediking bijwonende, door mij vriendelijk uitgenodigd werden een woord er aan toe voegen. De predikant, nu Professor, Gunning gaf eenmaal in een paar woorden zijn instemming met het gehoorde te kennen.

Soms heb ik op die wijze enkelen kunnen overhalen om iets te zeggen, zoals de zendeling Albers, de Luitenant- Kolonel Roosmale Nepveu en de heer Sanders. Het bleek hun daarbij, dat zij dat werk zeer goed konden doen, al scheen het hun tevoren onoverkomelijk.

Eenmaal vroeg ik op de markt, of er niemand was, die getuigenis wilde afleggen, dat deze dingen zijn, zoals ze door ons verkondigd werden.

Op mijn herhaald aandringen kwamen er twee vrouwen, die, met zachte stem getuigden, wat de Heere aan haar zielen gedaan had. Ik herhaalde overluid, wat zij zeiden. Daardoor werd eindelijk een man beschaamd, die vertelde, dat hij vele jaren op zee had gevaren en al die tijd als zonder God en in de zonde had geleefd; dat hij herhaaldelijk in gevaar was geweest en zelfs schipbreuk had geleden, ja, dat de Heere hem eenmaal uit de mast had laten vallen, maar dat niets zijn hard gemoed had kunnen breken, totdat hij eindelijk hier op de markt, door de prediking van Gods liefde was vertederd geworden en voor het Evangelie gewonnen. Die man legde toen krachtig getuigenis af van zijn geloof in de Heiland.

Een paar malen sprak ik met de heer Bromet, destijds evangelist of zendeling voor Israël, in de Jodenbuurt. Hij vertoonde aan enige Joden het bekende monument, dat aan de een zijde het portret van Lodewijk XVI en aan de anderen kant dat van Maria Antoinette te zien geeft, terwijl de kroonprins in een der bomen, die het monument overschaduwden, te vinden is. Deze portretten ziet men zeer duidelijk zodra de lijnen zijn aangewezen, maar een oppervlakkig beschouwer ziet niets dan een graftombe. Toen dit plaatje getoond werd, zeiden de Joden: 'Wij zien niets bijzonders.' Er kwamen er velen, en allen waren het eens: daar was niets te zien dan een graftombe. Maar toen de portretten werden aangewezen, zag ook de minst ontwikkelde, dat ze er wel wezenlijk waren.

'Zo', zei Bromet, 'gaat het u met de Messias. Zijn beeld is geschilderd in de Bijbel, maar gij herkent Hem niet, uw ogen zijn gesloten.'

Daarop werden duidelijk en krachtig de Messiaanse voorspellingen verkondigd en haar vervulling in de Heere Jezus aangetoond. De eerste maal luisterden de Joden met aandacht, maar de tweede maal ontdekten ze, dat de spreker een gedoopte Jood was, en toen was het spoedig gedaan en wij moesten ons gelukkig achten, alleen enige minder aangename woorden te horen en verder ongedeed te kunnen heengaan, enige huizen ver gevolgd door enige scheldende kinderen. Dit was trouwens bijna de enige maal, dat de Joden niet rustig luisterden. In de regel behoren zij onder de aandachtige hoorders.

Een van de treffendste tonelen op straat werd gezien toen wij een blinden belijder des Heeren, op de Kalverenmarkt op een hoge stoep brachten, en deze, nadat Wilkens over de blinden Bartimeüs had gesproken, met zijn krachtige stem er het volgende lied van de blinde zong.

DE BLINDE.

Al is het duister om mij henen,
Al dekken nev'len mij 't gezicht,
Toch ben 'k van hel'dren gloed omschenen
Want Jezus Christus is mijn Licht.
Al zie ik nimmer 't stargeflonker,
Hij is de Star, Die mij bestraalt;
Al is de morgenstond mij donker,
Hij is mijn Zon, die nimmer daalt.

Mij draagt de bloem geen frisse verven,
Mij bloeit geen lente in pronkgewaad,
Maar ook geen bloemen die versterven,
Maar ook geen lente die vergaat.
Ik voel de doorn, maar 'k zie geen rozen,
Ik hoor de voog'en, 'k zie er geen;
Maar 'k zie ook niet het werk der bozen,
Ook niet der wereld ijdelheên.

Ach, luttel is der ogen wonde
En luttel is der blindheid smart,
De ware blindheid is de zonde;
Zij is de blindheid van het hart.
Wat baten mij des kunst'naars gaven,
Zo hij mij 't licht al wedergaf,
Wen nev'len mij de ziel begraven
En ik geen licht zie in het graf.

Maar eenmaal daaldet Ge uit de hogen
En gaaft aan alle blinden 't licht.
Ook mij, ook mij ontsloot Gij de ogen,
Ook mij hergaaft Gij het gezicht;
Ik mocht in U, o Heer', geloven,
Gij naamt mijn ziel de blindheid af ...
De nevel is mij weggeschoven
En 't is mij helder in het graf.

Ach, ziet gij ook in blijde kleuren
Der wereld strelend zingenot;
Toch zijt gij, ziende, te betreuren,
Wanneer gij blind zijt voor uw God.

Waar 's Heeren Geest het harte heiligt,
 Daar is 't geloof der blinden oog,
 Dat hier voor struik'len hem beveiligt,
 En 't reinste licht hem toont omhoog.

Welzalig zijn de reine harten,
 Ze aanschouwen Hem, dien niemand ziet.
 Hun wacht een lente zonder smarten,
 Die onverwelk'bre rozen biedt.
 En wie U kent, is niet verduisterd,
 En wie U ziet, hij is niet blind.
 De blinde, die naar Christus luistert,
 Is hier des groten Zieners kind.

J. DE LIEFDE.

Zijn zang verzamelde naar gissing tussen de 1000 of 1500 hoorders. Ik las het lied nog eens over en sprak toen over het grote voorrecht, dat een blinde heeft, wiens zielsoog geopend is voor het kruis van Golgotha en wiens hart het heeft leren verstaan, dat wij vergeving van zonden hebben in het sterven van Jezus Christus, en door Zijn opstanding uit de doden zó gerechtvaardigd zijn, dat wij voor God staan, alsof wij nooit gezondigd hadden. Ik zei, hoe wij eenmaal met zulke blinden zouden staan voor Gods rechterstoel, en hoe menigeen, die nu meent te zien, maar inwendig blind is, door hen zal worden veroordeeld, die, hoezeer Jezus niet ziende, al stond Hij lichamelijk voor hen, nochtans in Hem hebben geloofd en zich verheugd. hebben met de onuitsprekelijke vreugde der verlostten.

ZEER BIJZONDERE ZAKEN.

Een minder treffend, maar toch ook merkwaardig geval hadden wij op een zeer koude namiddag op de hoek van een straat. Het vror een weinig. Wilkens had een stoel gehaald bij een groenteverkoopster, en die tegen de muur gesteld. Opziende zagen wij voor een raam enige verdachte vrouwen, die ons gadesloegen. Wij hadden niet veel hoop op een groot gehoor, omdat het zo koud was, maar dat er niemand van de voorbijgangers bleef staan, viel ons tegen.

De weinigen, die voorbijgingen, namen de aangeboden traktaatjes en gingen verder. Heeft een spreker in een kerk of zaal een ongelukkig gevoel, wanneer hij bijna geen hoorders ziet, veel meer iemand, die zich biddend heeft voorbereid om op straat te spreken en daar staat, met de stoel voor zich, zonder iemand om toe te spreken. Wij zagen naar de stoel. Zouden wij die eenvoudig terugbrengen en heengaan? Het was het beste naar het scheen, dat wij doen konden. Maar daar bemerkten wij, dat de slechte vrouwen aan de overzijde zich met onzen toestand vermaakten. Dit besliste: - al ware het alleen voor deze ongelukkigen, die toch zeker iets van het woord zouden kunnen horen, al bleef het raam gesloten. Wij moesten spreken. Eindelijk verscheen er een jongen met een kruiwagen. Ik zei: 'Jongen, als gij een paar minuten blijft staan, krijgt gij een blaadje met een mooi prentje.' Daar bleef hij met zijn kruiwagen staan. Toen kwam een oude vrouw, die ik een traktaatje gaf en ook verzocht enige ogenblikken te blijven.

Voor deze twee begon broeder Wilknes met zijn zeer ver hoorbare stem te spreken en ziet, het raam aan de overzijde werd opgeschoven en van lieverlede kwam er een gehoor van een paar honderd mensen. Daar kwam een lichtzinnige met een voorraad gasballonnetjes, en plaatste zich onder de menigte. Vermoedelijk voorbedachtelijk liet zij enige van de ballonnetjes los, die natuurlijk met grote snelheid opstegen. Het spreekt vanzelf, dat dit een gejuich bij de jongens en algemeen gelach veroorzaakte. De aandacht van de luisterende mensen was weg.

Zodra de ballonnen genoegzaam uit het gezicht waren, maakte Wilkens van deze zaak gebruik, om erop te wijzen, dat er eenmaal iets, dat naar boven varen zou, aller ernstige aandacht zou trekken, namelijk op de dag, waarvan Paulus spreekt, zeggende: 'dat zij, die levend zullen zijn overgebleven tot de dag van Christus, Hem zullen tegemoet gaan in de lucht, om altijd met Hem te zijn.' Inderdaad, dat zal ontzaglijk wezen. Die dan niet in één punt des tijds veranderd, en de Heere tegemoet worden gevoerd in de lucht, weten dan met volkomen zekerheid, dat zij niet zijn aangenomen. Dan zal met nadruk het woord des Heeren vervuld worden: 'Twee zullen aan een molen malen, de een zal aangenomen, en de ander zal verlaten worden; twee zullen op één akker, twee zullen op één bed zijn - de een zal aangenomen, de ander zal verlaten worden.'

Verlaten, verlaten, voor eeuwig door Hem, die alleen redden kan! Dat is ontzettend!

Eens sprak ik in de Bagijnenstraat over de grote liefde Gods, door het kruis Zijns Zoons geopenbaard. Hoeren en tollenaars hoorden dat met belangstelling.

Plotseling kwam een waardin, een Roomse, de bijzit van een Joodse bordeelhouder, later zijn vrouw, die haar beide dochters voor de ontucht verkocht had, een paar stappen nader en hief haar vuist tegen mij op, zeggende: 'Als ik nog gevoel in mijn ziel had, zou die kerel mij bang maken.'

Daarop vertrok zij.

Natuurlijk gaf dit aanleiding tot de opmerking, dat, als de voorstelling van de grote liefde Gods haar reeds bang maakte, het voor haar vreselijk zou zijn, wanneer zij eens bewustheid kreeg van de toorn Gods!

Die vrouw had blijkbaar indrukken ontvangen. Immers zij zorgde voortaan, dat de kinderen van haar Roomse zuster op de Zondagschool kwamen en betaalde klederen van die kinderen, opdat ze er heen konden gaan. Toen ik dit vernam, sprak ik des te meer in de buurt van haar woning. Zij scheen echter noch te luisteren, noch voor het Woord heen te gaan, als ze toevallig voor de deur stond. Ik gaf haar eigenlijk in mijn hart op.

Eens zag ik haar in de verte staan met een andere even zwaarlijvige buurvrouw.

Ik zei tot de mensen: 'Daar ginds staat een vrouw, die meermalen indrukken heeft ontvangen, maar zich heeft verhard. Ik heb haar menigmaal zeer ernstig vermaand, om af te laten van haar boze weg. Zij heeft bloedschuld op haar geweten, daar zij haar eigen kinderen voor geld aan de ontucht gewijd heeft; zij stond eenmaal voor mij, verklarende, dat zij, als ze nog gevoel had, bang zou worden onder de verkondiging der waarheid. Zij kan nog gered worden; wanneer zij zich nu nog, zoals ze is, aan de Heiland overgeeft, zal Hij zich harer ontfemen en haar zonden zullen witter worden dan sneeuw. Maar, ik vrees voor haar. Het ligt mij op het hart, dat zij heden voor de laatste maal het Evangelie hoort. Voor de laatste maal!' Daarop drukte ik zeer sterk, zeggende, dat voor ons allen eenmaal de ure slaan zal, waarin wij voor de laatste maal de blijde boodschap der verzoening vernemen!

De andere morgen, om half tien, kwam er een man in mijn huis, doodsbleek en als gejaagd door de verschrikking Gods. Hij bad: 'Red mij, red mij!' en riep uit: 'die vrouw is dood, ze is dood, meneer!'

Ik liet hem zitten en trachtte hem tot bedaren te brengen. Niet bedenkende wat ik de vorige dag gesproken had, vroeg ik hem, wat hij eigenlijk bedoelde met zijn verzoek om redding, in verband met de dood van een vrouw.

Hij verhaalde mij toen, dat de vrouw in de Bagijnenstraat, van wie ik gezegd had, dat zij voor de laatste maal het Evangelie hoorde, 's morgens opstaande, een beroerte had gekregen en dood was neergevallen en dat dit oordeel Gods hem had opgeschrikt, omdat hij in dezelfde straat in ontucht en dronkenschap leefde en onechte kinderen had. De vrees voor de verdoemenis dreef hem nu, om mij te vragen, hem uit die staat te helpen. Natuurlijk werd die arme zondaar door mij op de enigen Helper, Jezus Christus, gewezen.

Later in de Bagijnenstraat komende, vernam ik, dat niet de vrouw die ik bedoelde, maar die naast haar stond en soortgelijken levensloop, achter zich had, gestorven was. De hoorders en bewoners van de straat, die er van vernamen, meenden echter, dat ik de overledene bedoelde, en ik heb geen reden gevonden om ze beter in te lichten.

Voor mij echter was er deze lering in: 1^e dat God mij gebruikte en gaf te spreken, wat ik niet wist; 2^e dat bevinding bedrieglijk is of door ons kan misverstaan worden; 3^e dat ik mij niet moest inbeelden iets te kunnen voorzeggen.

Een ander maal stonden wij in een straat, genaamd: de *Geest*, omstreeks half zeven. Het was tamelijk donker en regenachtig weer. Er was evenwel een aandachtig gehoor. Plotseling viel een dronkaard mij met schelden en vloeken in de rede. Ik vermaande hem ernstig om naar huis te gaan en zei dat hij misschien nog in diezelfde nacht voor Gods rechterstoel zou staan. Met grote nadruk verkondigde ik hem de zekerheid van Gods gerichten, maar ook de gewisheid van Zijn erbarming over de zondaar, die zich bekeert.

's Nachts om half één stierf die man, al vloekende, gelijk hij geleefd had.

Algemeen werd dit in de straat erkend als een oordeel Gods. Ik sprak er de andere dag weer voor zeer veel mensen en zei: 'Algemeen is men van mening, dat deze ongelukkige verdoemd is. Nu, dat zal ten jongsten dage blijken. Niemand is echter bevoegd om dat nu te bepalen, niemand weet, wat er in de laatste minuut tussen zijn ziel en God is voorgevallen, en één blik op het kruis, met een verbroken en gelovig hart, is voldoende tot Zaligheid.

Dat bewijst de moordenaar aan het kruis, ter rechter zijde des Heeren!'

Dit gaf gereede aanleiding tot ruime Evangelieverkondiging, maar ook om erop te wijzen, dat de Heere ons kennelijk gebruikte, om zondaren te waarschuwen, opdat ze horen, eer het te laat is. Wilkens ondervond dit eenmaal, toen hij op een zaterdagavond sprekende, door een 19-jarig meisje, hetwelk zich niet liet gezeggen, gruwelijk bespot werd. Dezelfde nacht stierf zij aan cholera⁶. Hoe, is ons onbekend.

Eenmaal stond hij met mij in de Van-der-Duynstraat, tegen de muur van een van de zogenaamde commissiehuisjes.

Hij sprak erover, dat menigeen op zijn sterfbed uitroept: 'Te laat voor mij, te laat!'

Daarop zei een van de hoorders: 'Achter de muur, waartegen u staat, ligt het lijk van een man, die gisterenavond met die woorden gestorven is.'

Er ging een rilling door de menigte, die dit hoorde, en wij gevoelden, dat het woord, naar aanleiding daarvan gesproken, indruk maakte.

⁶ Soort cholera, KJB

Eens kreeg ik een boodschap van een dame, die mij liet mededelen, dat haar echtgenoot gestorven was, met verzoek om haar zo mogelijk te bezoeken. Bij haar komende, deelde zij mij mee, dat haar echtgenoot mij in het St. Anna- straatje had horen spreken en thuis komende tot haar gezegd had: 'Wij moeten vroom worden.' Hij had daarop bij een boekverkoper twee exemplaren van Zschokke: 'Uren aan de godsdienst gewijd', gekocht, één voor zich en één voor haar. Veertien dagen daarna was hij overleden. Zij wilde nu, dat ik hem zalig zou spreken. Ik antwoordde, dat ik de doden moest overlaten aan Hem, die de Barmhartige is, en ik over dit geval volstrekt niets zeggen kon, daar ik de overledene zeer weinig en alleen als een vloeker gekend had.

De arme vrouw wist niet, dat vloeken zonde was, ging nooit ter kerke, zond haar kinderen niet naar een catechisatie, ook niet naar een Christelijke school. Zij kende van de Bijbel alleen Lukas II. Hoe kon dat? Wel, zij was geheel in de wereld grootgebracht, zonder enige godsdienst. Achttien jaren geworden, wilde zij toch aangenomen worden, en een van haar bloedverwanten had dat zaakje met een predikant geschikt. Deze stond de aanneming toe, mits zij Lukas II van buiten leerde, dan zou zij alleen daaruit vragen te beantwoorden hebben.

Men ziet: Het is Rome niet alleen, dat schikkingen treft met de zielen.

Eenmaal zal het blijken, wat een zee van ellende het aannemen van hen, die geen christenen zijn, heeft veroorzaakt.

EEN PAAR KOMISCHE GEVALLEN.

Op het Spui sprekende, 's middags om een uur of twee vroeg mij een heer uit Rotterdam, of hij het volk ook eens mocht toespreken. Ik antwoordde: 'Heel graag zal ik u horen, wanneer ik gesproken heb.' Of het een vriend of vijand was, wist ik niet. Alleen had hij gezegd uit Rotterdam te zijn en voor het eerst een straatprediker te hebben gehoord.

Toen ik gesproken had, gaf ik hem het woord. Hij scheen van zijn zaak en van zijn talent om het volk toe te spreken volkomen zeker, zodat ik iets bijzonders verwachtte. Hij begon: 'Mensen, gij moet niet alles geloven, wat in de Bijbel staat, bijv. dat God de wereld in zes dagen geschapen heeft.' 'Bent u daarbij geweest?' klonk de heldere stem van een arme jongen van veertien jaren. - 'Zwijg jongen, laat mij spreken.' 'Neen!' zei de jongen, 'ik doe een ordentelijke vraag, bent u daarbij geweest?' - 'Brutale jongen, wil je zwijgen?' - 'Neen', zei het volk, 'de jongen is niet brutaal; ieder mag hier spreken', - en daar hoorde men een koor instemmen: 'bent u daarbij geweest?'

De hals werd bang en verwijderde zich zo snel mogelijk, onder een klein hoera'tje van het volk.

Ik gaf de arme jongen een klein geschenk, en prees hem, omdat hij een zeer verstandige vraag had gedaan. Dit voorval heeft meer dan eens stof opgeleverd, om de armoede van de Bijbelbestrijders in het licht te stellen.

Op een avond had ik een zeer aandachtig gehoor bij de grote lantaarn op de Groentemarkt. Ik had over het om niet ontvangen der zaligheid gesproken. Toen ik eindigde, drong een heer naar voren, een man op gevorderde leeftijd, met een portefeuille onder de arm. Hij vroeg mij, of ik vrije genade verkondigde.

Op deze, na zo'n toespraak zeer vreemde vraag, dacht ik met iemand te doen te hebben, die niet al te wel bij het hoofd was. Eigenlijk niet recht wetende wat te doen, vroeg ik hem, of hij gawe tot spreken had.

Hij zei dat het wel zou gaan, waarop ik hem mijn plaats ruimde, zeggende: 'Ik meen niet anders te doen dan zonde en genade te bespreken, maar laat het graag aan u over.' Daarop verwijderde ik mij. De andere dag vernam ik, dat hij begonnen was te zeggen: 'Mensen, de pastoors weten het niet, de predikanten weten het niet en deze straatprediker ook niet!'

Daarop was het antwoord uit de menigte: 'Hij weet het alleen!' Groot gelach en koor: 'hij weet het alleen; hij weet het alleen!' Mijn arme onbekende was daardoor onthutst geworden en heengegaan, gevolgd door een vrolijke menigte met het refrein: 'hij weet het alleen!' zodat hij blij was in een winkel in de Venestraat te kunnen vluchten.

De man was, zei men, Irvingiaan⁷ geweest te E. en hier Darbist⁸ geworden. Deze en bovengenoemde Rotterdammer gaven een voorbeeld, hoe men niet moet beginnen, wanneer men op straat wil spreken.

Een ongelovige moest eens, zijns ondanks aan de waarheid getuigenis geven. Op de Grote markt sprekende, zag ik een Indisch hoofdamtenaar, met verlof hier in het land. Ik had hem in de Oost gekend als iemand, wiens wandel niet uitstekend was, en hem menigmaal vermaand, maar zonder enige indruk op zijn lichtzinnige natuur te maken. Biddend sprak ik, hoog ernstig, in de hoop, dat ik ditmaal gelukkiger zou zijn. Ten slotte betoogde ik, dat het geloof onmisbaar is, zelfs om in dit leven anderen tot zegen te zijn. 'Daarginds,' zei ik, 'staat een ambtenaar uit de Oost, die op dit gebied ervaring heeft. Niet waar, Mijnheer? Ongelovigen in de Oost zijn er niet tot zegen voor anderen, maar gelovigen wel.' Zijn antwoord was met luider stem: 'Ja! u heeft volkomen gelijk!'

De andere dag kwam ik hem tegen en vroeg hem: 'Zijt gij veranderd?' 'Nee', zei hij, 'maar als men zo overvallen wordt, moet men wel de waarheid zeggen.' – 'Dus heb ik de waarheid gezegd?' – 'Ja.' – 'Maar, mijn vriend, gelooft gij dan bijv. dat de Heere Jezus waarlijk uit de doden is opgestaan?' Op die vraag kreeg ik het zeer speciale antwoord van deze hoofdamtenaar: 'Met symboliek heb ik mij nooit ingelaten.'

⁷ Irvingianen is de naam van een godsdienstige secte, die in 1830 in Schotland en Engeland ontstond en zich weldra uitbreidde over Duitsland en Zwitserland. Zij koesterden het voornemen, om de verschillende kerkgenootschappen tot een „Enige, heilige, algemene, Apostolische kerk” samen te smelten. Hun naam ontleenden zij aan hun hoofdherder Edward Irving. Men vindt in het Irvingianismus een eigenaardig mengsel van R. Katholieke en Protestantse grondstellingen. Bron: <https://www.ensie.nl/winkler-prins-1870/irvingianen>

⁸ Vergadering van Gelovigen. KJB

VRUCHTEN VAN HET SPREKEN OP STRAAT.

Deze bleven ver beneden mijn hoop en verwachting. Ook bij deze arbeid bleek de waarheid van het Woord des Heeren: 'Breed is de weg ten verderve, velen zijn er, die erop wandelen; nauw is de weg ten leven, weinigen zijn er die dien vinden.'

Een meer algemene vrucht is deze, dat, terwijl er vroeger bij gelegenheid van de kermis tien politiedienaren in de Bagijnenstraat nodig waren, er sinds die tijd slechts één nodig is. Zo verzekerde mij althans, jaren geleden, de in die straat geplaatste politieagent.

Op de vraag, hem gedaan, of er geen mogelijkheid zou zijn, om, al de slechte huizen en kroegen van die straat op te ruimen, was het antwoord: 'Wel zeker, als de grote heren, zelf deze dingen maar niet wilden.' Of de man hiermee de waarheid huldigde?

De Burgemeester, eenmaal gevraagd zijnde, wat hij over het spreken op straat dacht, moet geantwoord hebben, dat elke straatprediker hem tien politiedienaren waard was.

Zeker is het, dat wij steeds het voorbeeld gaven, van elke wenk van de politie onmiddellijk te volgen, en verkondigden, dat ook de minste politiedienaar zijn ambt door Gods genade bekleedt, en dienaar is van de Soeverein Jezus Christus. Twee malen veranderde Wilkens op verzoek van de politie van standplaats, omdat de passage belemmerd werd. Eens wist ik, dat dit verzoek van de politie de vrucht was van de afkeer, die een onbekeerd, zich voor orthodox uitgevend, heer van het spreken op straat heeft. Dat heerschap heb ik ernstig de waarheid gezegd, naar ik vrees, helaas, zonder vrucht! Slechts eenmaal aarzelde ik in onmiddellijke gehoorzaamheid aan de politie, toen namelijk een pas aangesteld agent, in zijn dienstijver, mij het spreken verbood, mijn naam vroeg, en mij wilde meenemen naar het commissariaat van politie. Of ik de man al vriendelijk trachtte te beduiden, dat hij zich vergiste, hij wilde van niets horen, ik moest mee. Gelukkig kwam daar een ander agent, die ik wenkte en die mijn al te ijverige vriend tot zich riep. Ik was natuurlijk minder graag opgebracht met een hoop nieuwsgierigen tot begeleiding.

Een andermaal waren het twee veldwachters, die, mij over Atjeh horende spreken, mij kwamen beduiden, dat ik wel over godsdienst, maar niet over staatkunde spreken mocht. Gelukkig lieten zij het bij het opschrijven van mijn naam en vernam ik er niets meer van.

Over het algemeen waren de politiedienaren ons genegen en hielpen storende dronkaards verwijderen. Zij luisterden vaak en wij zorgden een paar maal, dat er christelijke lectuur in hun wachtkamers was.

Ook is als de vrucht van onze straatprediking aan te merken, dat sommigen, zoals de zendeling-onderwijzer Hildering, de zendeling Albers, de evangelist Van Beijeren ook nu en dan op straat gesproken hebben. De evangelisten Taanman, Geel, Roos en Rieke, benevens de heren Van 'T Lindenhout, Gerdes en Ten Boons, heden te Padang, Dr. J. P. Esser, heden op Java, Vink en anderen het hebben beproefd, die er vermoedelijk aan vrijmoedigheid in het spreken door gewonnen hebben, al zagen enkelen ook spoedig, dat dit hun werk niet was.

Zeer stijve rechtzinnigen, die aanvankelijk meenden, dat het Evangelie door het spreken op straat werd ontheiligd en voor die mening aanvoerden, dat men het heilige de honden niet moet voorwerpen, noch zijn paarden voor de zwijnen, kwamen er van terug, ziende de indruk, die het woord op sommigen maakte, en bedenkende, dat de Heere Jezus zelf en de Apostelen en profeten op straat gesproken hebben, en de Opperste wijsheid, in het boek der Spreuken, als sprekende op straat, in de poorten en op de woeligste plaatsen van de stad wordt voorgesteld.

Zelfs de mening van een geleerde, dat straatprediking een lagere soort van godsdienst was, vergeleken bij de hogere op de predikstoel, vond geen bijval.

Een leraar, die van de kansel de straatpredikers meende te moeten bespotten en er tegen waarschuwde, kwam er van terug en prees, na enige jaren, hun werk als goed en nodig, van dezelfde kansel.

Menige verkeerde opvatting van Bijbelplaatsen werd er door verbeterd. Bijv. werden aanvankelijk de sprekers uitgemaakt voor Farizeeërs, die op de hoeken der straten stonden te bidden, alsof dit op zichzelf kwaad was. Nu, wij baden nooit op de straat zó, dat anderen het bemerken konden, al was ons hart biddende, maar konden er toch op wijzen, dat het bidden op straat alleen dán afkeuring verdient, wanneer men het zou doen, om van de mensen gezien te worden. Dat daarom het bidden in de gesloten binnenkamer wordt aanbevolen, omdat men daar die verzoeking afsluit.

Menig voorganger in de kerk bidt om van de mensen gehoord te worden; hij zou geheel anders bidden in een andere gemeente; gebruikt termen en woorden, die hij voor zich niet zou gebruiken, maar die hij huichelachtig, om der mensen wil, gebruikt. Menig orthodoxe doet dat ook op gezelschap en zelfs in huis, en dat is God geenszins welgevallig. Menigmaal bleek het spreken op straat als apologie (verdediging) van het christendom te dienen, namelijk in zover er de waarheid van het woord des Heeren door bewezen wordt, dat Hij Zijn knechten zou uitzenden op de straten, om de mensen te dwingen tot de bruiloft in te gaan.

Ook Rooms en werden van hun mening, dat men de Naam van de Heere Jezus niet mag uitspreken zonder te buigen of de hoed af te nemen, teruggebracht, vernemende dat men zo de Zoon meer eert dan de Vader, daar zij bij het uitspreken van Gods Naam niet buigen, noch de hoed afnemen.

Wanneer het Evangelie onder mohammedanen of heidenen verkondigd wordt, dan neemt men onveranderlijk waar, dat, zodra het bij sommigen ingang vindt, de anderen hun eredienst des te ijveriger waarnemen. Dergelijke werking had ook het woord in Den Haag; sommige brave Hendriken werden alleszins godsdienstig; sommige Rooms en getrouwer in de waarneming van hun plichten, en de Joden zagen zich gedrongen, de plaats, waarin zij gewoon zijn in hun Jargon te horen preken, zeer aanmerkelijk te vergroten.

Dit vernemende, zei ik tot een Israëliet, die het weten kon: 'Dat is een vrucht van de straatprediking, gij gevoelt het: wij worden christenen, wanneer wij niet weer goed Joods worden.' Zijn antwoord was: 'Ik zeg niet ja, en niet neen!' Een tweede antwoordde met volkomen dezelfde woorden en een derde ook.

Ik leidde daaruit af, dat het werkelijk zo is.

Wonderlijk zou het niet zijn, omdat zeer vele Joden de waarheid gehoord hebben en graag luisteren. Wat wellicht nimmer in Nederland is gebeurd, is mij ten deel gevallen, namelijk dat ik eenmaal een gehoor had, waaronder het getal Joden en Jodinnen, dat van de christenen overtrof. Het was op een loofhuttenfeest, dat God mij vrijmoedigheid gaf, om op het Spui staande met luider stem te zeggen: 'Heden zal ik de christenen de waarheid zeggen in tegenwoordigheid van de Joden.' Ik hing toen een vrij donker schilderij op van de zonden van de gedoopten in Den Haag. Vele Joden en Jodinnen waren nieuwsgierig om te weten, wat er zo op de christenen te zeggen valt. Blijkbaar erkenden zij de waarheid van hetgeen gedurende drie vierde van een uur zonder enige overdrijving gezegd werd, en helaas, gezegd kan worden van hen, die zich naar de Messias noemen.

Maar toen keerde ik het blaadje om, zeggende, dat het recht was, nu ook op de zonden van de Joden te wijzen, in tegenwoordigheid van de christenen, en daarop deelde ik gedurende andermaal drie vierde van een uur mee, wat God, de Alwetende, Onpartijdige en

Rechtvaardige, van de Joden zegt, van de Joden, altijd tegen Hem in opstand, altijd ongehoorzaam en tegensprekende, die zich erop beroemen kinderen Abrahams te zijn, maar wier vader de Heere noemt een bedorven Syriër en van wiens kinderen Hij getuigt: 'Uw vader was een Hethiet en uw moeder een Amorietische.'

Dit schilderij viel zeer donker uit en werd zwart op Golgotha, met het opschrift: 'Zijn bloed kome over ons en onze kinderen.' Ik vermaande deze Joden zeer dringend tot bekering, en eindigde met de woorden van Stefanus: Gij hardnekkigen en onbesnedenen van hart en oren, gelijk uwe vaders, zo ook gij."

Toen ik heenging groette mij deze schare, met de ernst van de overtuiging: het is zo gij gezegd hebt.

Wat wij betreurden was, dat sommigen, bij wie het woord indruk maakte, spoedig daarna die indruk verloren. Zo, vertelde mij een aanzienlijk heer (conservatief), dat zijn zoon, advocaat te A., eenmaal het spreken op straat had aangehoord en daardoor zo'n indruk had ontvangen, dát hij drie dagen op zijn kamer was gebleven, lezende in de Bijbel, maar dat die indruk weer scheen voorbij te gaan.

Konden zulke bewogenen tot gebed verzameld, en onderwezen worden, dan ware veel gewonnen. Wat zouden wij daartoe doen? een kerk vragen? Maar bij de zogenaamde Grote kerk in Den Haag behoeften wij daarmee niet aan te komen.

Immers ik had eens aan een kerkvoogd gezegd, dat het voor onze arbeid zeer nuttig zou zijn, wanneer ons, die zo menigmaal voor het hek van de Nieuwe kerk spraken, vergund werd het volk binnen het hek, op het ruime plein voor de kerk te verzamelen, en dat wij bereid zouden zijn de koster voor het openen en sluiten van het hek te betalen. De kerkvoogd trok een bedenkelijk gezicht. Hij voor zich wilde het wel, maar zou er over spreken. Enige dagen later kreeg ik een briefje, dat ik schriftelijk aanvraag kon doen, maar dat hij mij dit niet kon aanraden, omdat het verzoek waarschijnlijk zou geweigerd worden.

Ik antwoordde daarop, dat, wanneer de kerkvoogdij ons als gunst vroeg, of wij het kerkplein zouden willen gebruiken, wij voorzeker, in het belang van de kerk, bereid zouden bevonden worden dat te doen. Daarna vernam ik er niets van.

Bij zo'n zonderlinge stemming van de kerkvoogdij viel er op de kerk niet te hopen.

Daarom beproefden wij het ongebruikte kerkgebouw van wijlen Ds. Veltman, in de Wagenstraat, te krijgen, en dat werd ons zeer welwillend twee avonden in de week afgestaan. Nu konden wij aan het volk zeggen, dat zoekende zielen daar konden komen tot verdere terechtwijzing en gemeenschappelijk gebed.

Wij hebben in die kerk dankbaar bidstonden gehouden, totdat er weer een predikant beroepen werd en ons het gebruik ervan moest worden opgezegd.

Tot dusver hadden wij slechts een paar malen per week gesproken en gingen altijd tezamen. Wij wisselden elkaar elk kwartier of half uur af, zodat wij van één tot twee uur spraken. Dit had dit vóór, dat wij meer volk verzamelden. Soms was er, vooral op de Grote markt, een schare, voor mijn stem te groot, naar gissing tussen 1000 en 1500 mensen.

Maar dit had tegen zich, dat er bij zo'n menigte minder stilte en minder aandacht is, terwijl wij ook verplicht waren op elkaar te wachten en altijd weer elkaar te horen. Ook maakt een spreker zich makkelijk warm en, moet hij dan wachten tot een ander gesproken heeft, dan is het gevaar van kouvatten niet gering.

Reeds had ik, als broeder Wilkens niet kon, meermaals alleen gesproken en gezien, dat dit ging. In de aanvang van ons optreden op straat was het zeer nuttig, iemand te hebben, die tegensprekers of spotters ter zijde nam, maar van lieverlede was dit onnodig geworden.

Daarom besloten wij ieder afzonderlijk te gaan, en waar wij aanvankelijk alleen bij daglicht spraken, kregen wij vrijmoedigheid om het 's avonds bij gaslicht te doen, wat ons het beste bleek te zijn.

Zolang mijn krachten [het] toelieten, heb ik, gedurende de zomermaanden, vier malen elke werkdag gesproken, eerst op verschillende plaatsen, maar in de laatste tijd vooral op de Grote markt en de Groentemarkt. Van lieverlede echter verminderden mijn krachten, zodat ik nu al blij ben, wanneer ik het bij mooi weer elke avond eenmaal doen kan.

De overige arbeid van broeder Wilkens veroorloofde hem niet, zo vaak het woord te voeren, waarom hij het, natuurlijk bij goed weer, in de zomer vier maal per week, telkens een uur lang doet, na de uitdeling van een honderdtal traktaatjes. Maar, wat de zaak op zichzelf betreft, zouden wij wel de gehele dag, het gehele jaar door de bazuin van het Evangelie willen blazen. Het is mij wel gebeurd, wanneer het koud was, zodat niemand bleef staan, dat ik in nauwe stegen gegaan ben en er de blijde boodschap heb gebracht, terwijl de mensen bij hun kachels bleven zitten. Ze hoorden mij dan redelijk wel, en ik stelde dit zowat gelijk met huisbezoek bij enige gezinnen tegelijk.

Het kwam eens voor, dat wij voor een slecht huis staande, hoorden hoe de arme vrouwen, die erin waren, erbarmelijk door de waard werden geslagen en naar achteren gedreven, opdat zij het woord maar niet zouden horen. Bij die gelegenheid riep Wilkens het volk toe: 'Hoor die slavenhouder die meiden eens mishandelen! Maar ze zijn gewillige slavinnen. Ze kunnen er uit, wanneer zij willen, maar doen het niet en bekomen tot loon van hun trouwe dienst de satan bewezen, de eeuwige verdoemenis.

Wilkens kon dit met grond beweren, omdat, wanneer de politie in een bordeel komt, om te controleren, altijd gevraagd wordt, of er reclames zijn en de ongelukkige, die het bordeel verlaten wil, ook al heeft ze er schulden, nooit vruchteloos de hulp van de politie zal inroepen.

Mijn ervaring is anders. Ook bij de meeste bereidheid van de politie, om zulke slavinnen te helpen vrijmaken, zullen zij zelden de politie inroepen, omdat ze ten eerste niet altijd weten, dat er bereidheid bestaat en ten tweede de waard ze schrikkelijk bang maakt voor politiebemoeienis en asielen, en ook omdat, als ze geldschuld hebben, wat bijna altijd het geval is, een zeker eerlijkheidsgevoel deze arme zondaressen nog bindt.

Zal de politie waarlijk afdoende helpen, dan moet zij aan deze slavinnen, hoofd voor hoofd, de dure plicht om het bordeel te verlaten, voorhouden, en ze krachtig tot deze plichtvervulling kunnen bijstaan.

Met allerlei volkszonden en -ellenden werden wij door het spreken op straat bekend, omdat allerlei ongelukkigen er aanleiding en vrijmoedigheid in vonden om ons op te zoeken.

De lezer make uit een en ander de vrucht op, die de straatprediking voor onszelf had; behalve dat wij voor al deze dingen de bijzondere hulp van God moesten zoeken, leerden wij er ook telkens beter spreken door, waarover hierna meer.

Dat zielen gered werden, die door de gewone prediking in kerkgebouwen niet zouden zijn bereikt, was ons reeds gebleken in de bekering van een Roomse vrouw, op onze eerste tamelijk mislukte proef.

De tweede bekering was van een man, die in negen jaren geen kerk had bezocht. Hij behoorde oorspronkelijk tot de Waalse gemeente, was gehuwd en de weg der zonde opgegaan.

Wij hadden juist een bijzonder grote vergadering, toen deze ongelukkige, met een verdacht uiterlijk, tussen twee dansmeiden uit een kroeg kwam aanspringen en door zijn luidruchtigheid onze hoorders niet weinig hinderde. Daarbij begon een liedjeszanger, die het destijds veel gezongen liedje aanhief: 'Jij zal het zien en ondervinden.' Wilkens viel toen met

sterke stem in: 'Ja, ja! gij zult het wel terdege zien en ondervinden, dat wij u de waarheid verkondigd hebben, wanneer God u, uit deze wereld van schijn, overbrengt in de wereld, waar de naakte werkelijkheid voor de dag komt. Deze wereld gelijkt een groot maskeradebal, waarop de mens zich anders vertoont dan hij is; hij is afkerig van zelfkennis, onwaar tegenover zichzelf; vermaakt zich met een andere kleding, dan hem voegt. Maar wee! wee! eenmaal moet dat pakje worden uitgetrokken en hij in zijn ware gedaante voor de rechterstoel van Christus verschijnen. Dan is het te laat om de gerechtigheid van Christus, waarmee de zondaar alleen voor God verschijnen kan, nog aan te doen.'

Ik voegde daar nog een ernstig woord bij en, hoewel de man meer dan half dronken was, luisterde hij toch. Eerst liet hij de ene meid los, toen de tweede en eindelijk volgde hij ons, toen wij geëindigd hadden met spreken. Hij wilde nog meer horen en vertelde, dat hij zijn woning had verlaten na enig huisraad stukgeslagen te hebben, waarbij zijn handen verwond en vol bloed waren geraakt. Hij had het voornemen gehad, nimmer bij zijn vrouw en kinderen terug te komen en was naar de kroeg gegaan, waar hij half dronken deze meiden had opgelopen.

Geheel zijn erbarmelijke geschiedenis moesten wij horen en hij bad ons, de hand tot redding naar hem uit te steken.

Met dien man heeft Wilkens zich meer dan vijf jaren gedurig moeten bemoeien; hij is herhaaldelijk weer tot dronkenschap vervallen, maar eindelijk, voor altijd gered. Hij is nu een man, die in zijn gezin mag nagegaan worden, zelfs vele jaren lang en door strenge beoordeelaars.

Zijn Roomse vrouw, willende weten wat haar kind op de Zondagsschool van Wilkens leerde, is daar gedurig teruggekomen en zij mag zich nu ook verblijden in de kennis der waarheid.

Daarop volgde de Roomse vrouw van een winkelier. Ook deze had een zware strijd te strijden, vooral in haar Roomse familie. Zij is eindelijk door Ds. Hazebroek in Amsterdam aangenomen en voor vele van haar verwanten tot een zegen geworden.

Een ongelovige uit de rijke burgerstand werd, zoals men zegt, toevallig staande gehouden, omdat hij mij hoorde zeggen: 'Vrienden, ik zal u eens het onderscheid aantonen tussen een gelovige en een ongelovige. Dat onderscheid is dit: wanneer gij een gelovige 's nachts roept en zegt: 'geef rekenschap van uw geloof', dan is hij dadelijk in staat en bereid om dat te doen; maar een ongelovige zal op de vraag in de nacht, welke redelijke gronden hij voor zijn ongeloof heeft, u antwoorden, dat hij dat niet zo dadelijk zeggen kan, maar eerst zijn boeken moet raadplegen! Bij de een is de zaak in het hart, bij de ander is het geen hartenzaak.'

Nu was juist deze burgerongelovige een man, wiens ongeloof in zijn boeken stak. Hij bleef luisteren, toen ik de geschiedenis mededeelde van Nelson en diens boek over het ongeloof, een man, die redelijke bewijzen willende opschrijven voor zijn ongeloof, bevond, dat Voltaire, Volney, Buckingham en de gehele bent ongelovigen allemaal leugenaars en Schriftverdraaiers zijn en die ten slotte, zodanige bewijzen willende leveren, door eigen Bijbelbestrijding bekeerd werd, zodra hij ernstig de Bijbel las.

Onze burger kwam vier of vijf avonden achtereenvolgend om het Woord te horen en werd toen zo krachtig door Gods Geest aangegrepen, dat hij dag noch nacht rust had, zijn arbeid niet kon verrichten en radeloos, soms in de nacht, bij een broeder kwam met het verzoek om voor hem te bidden. Hij zou een eind aan zijn leven gemaakt hebben, als de Heere Zich niet over hem had ontfermd. Eindelijk vond hij vrede in het bloed des kruises, zo beleed hij. Het zaad bleek echter later in steenachtige bodem te zijn gevallen. Het had geen diepte van aarde. - De man is later teruggekeerd tot de wereld, als de gewassen zeug tot het slijk.

Een meisje uit R. kwam hier dienen, om pret te zoeken. De eerste avond, waarop zij mocht uitgaan, bracht haar onder het gehoor op de markt, uit nieuwsgierigheid. Zij werd in het hart gegrepen en plotseling veranderd in een levende christin. Ik wist daarvan natuurlijk niets, maar haar huisheer, die tegen de straatprediking gekant was, liet mij weten dat hij op dit stuk veranderd was, omdat zijn dienstmaagd, een ruw, vloekend schepsel, was omgezet in een lam. Daarop bezocht ik haar en zij deelde mij met grote blijdschap haar verandering mee. Tot heden in haar geboorteplaats teruggekeerd, is zij steeds dezelfde vrolijke, vriendelijke, zachte christin.

Een ander werd op een wijze aangepreken, die bij haar huisgenoten veel opzien baarde. Op de markt was de grote liefde des Heilands voorgesteld en de vraag gedaan: 'zoudt gij iemand, die hier stond en haar eigen moeder op het hart getrapt had, nadat zij al de zorgen, al de liefde van die moeder rijkelijk had ervaren, niet als een monster beschouwen? Gewis, niemand uwer, die het niet zou doen. En toch trappen wij de Heiland op het hart, wanneer wij Hem smaden, de Heiland, die meer liefde heeft dan alle moeders tezamen.'

Dit hoorde een dienstbode, die werkelijk haar eigen moeder op het hart getrapt had. Zij ging in de grootste ontroering heen en was een prooi van de wanhoop, brullende van angst. Ik heb er niet verder van vernomen, dan dat zij ontroostbaar was.

Op een avond werden drie werklieden gewonnen. Ik had op zeer eenvoudige wijze aan mijn gehoor gezegd: 'vermoedelijk zijn er onder u zelfs werklieden, die niet geloven, mogelijk wel twijfelen, of er een God is. Nu is dat toch wel voor de mens belangrijk genoeg om te trachten het met zekerheid te weten. Dat kunt gij. Gij hebt gehoord, dat de Heere Jezus gezegd heeft: 'Bidt om de Heilige Geest en gij zult Hem ontvangen.' Welnu, knielt vanavond neer en zegt, zo eenvoudig, als gij het tot uw aardse vader zeggen zou, dat wanneer God bestaat, gij in de Naam van de Heere Jezus vraagt om de Heilige Geest. Wanneer gij dat oprecht en eerlijk meent, zult gij verhooring vinden.'

Drie mannen hebben dat ervaren. Eén er van op merkwaardige wijze. Hij kwam vijf maanden na die avond bij mij en vroeg mij, of ik mij herinnerde, dat ik het bovenstaande gezegd had? Op mijn bevestigend antwoord verhaalde hij mij, dat hij met zijn vrouw en moeder woonde en van de markt thuis gekomen onder de indruk van het gehoorde, gewacht had tot deze beide naar bed waren; dat hij daarop bij de tafel was neergeknield en eenvoudig gevraagd had om de Heilige Geest; dat hij daarop was gaan slapen en 's nachts om drie uur wakker was geworden met de zeer blijde verzekering in zijn hart, dat hij vergeving van zijn zonden had ontvangen en door de Heere was aangenomen.

Hij had vijf maanden gewacht, voordat Hij mij dit meedeelde, om zeker te zijn, dat hij niet met inbeelding te doen had; maar nu zeker zijnde van het werk Gods in zich, kwam hij mij het zeggen, om de Heere groot te maken. Bij huisbezoek van een Evangelist kwam deze met de beide andere bovengenoemde werklieden in aanraking, waarbij zij meedeelden, hoe Gods genade ook op hun gebed om de Heilige Geest aan hen bewezen was.

Treffend was de redding van een der ergste vloekers en dronkaards. Deze kwam tamelijk beschonken onder het gehoor en werd plotseling aangepreken door een overweldigende angst voor het oordeel Gods. Als een voortgedreven liep hij naar huis, viel op zijn knieën en bleef er, smekende om erbarming, tot hij geheel nuchter was en de Heiland had gevonden. Sinds die tijd was hij een geheel vernieuwd man.

Nog sneller was de bekering van een jong dienstplichtige uit R., zoon van een vrome vader. Ik sprak in een tuin van de militairen-vereniging, voor de militairen die er waren en enige burgers die buiten stonden, volgender wijze: Mijne vrienden, gij hebt allen het stadhuis wel gezien, niet waar? Maar hebt gij er ooit over nagedacht, wat God u er door leren wil?

Duizenden zijn er, die er in- en uitgaan, zonder er ooit over te denken. Zo waar is het woord des Heeren, ook met betrekking tot de zichtbare dingen: 'een os kent zijn bezitter en een ezel de kribbe zijns Heren, maar mijn volk verstaat niet.' Laat ons eens nagaan, wat er al zo uit dat stadhuis te leren valt. Vooreerst is het het middelpunt, vanwaar uit het maatschappelijk leven van de burgers, voor zover het met de stadsoverheid van doen heeft, geregeerd wordt. Van dat middelpunt gaat de beweging uit tot het bewaren van orde, openbare eerbaarheid enz. Daarmee wil de Heere er ons op wijzen, dat wanneer zo'n middelpunt van beweging ten goede en bescherming tegen en afkerig van het kwade, in een stad onmisbaar is, er noodzakelijk ook een middelpunt van die aard nodig is voor het gehele heelal, een middelpunt boven alles; machtig over allen en vanwaar de beweging over het schepsel bestuurd wordt. Dat is zeer aannemelijk. Over dat middelpunt boven allen spreek ik nu echter niet. Laat ons nu liever het stadhuis binnengaan. Het eerste dat wij daar ontmoeten is gewoonlijk een bode. Deze herinnert ons aan de waarheid, dat wij allen boden zijn op aarde. Ieder onzer brengt zijn boodschap, maar de meesten weten het niet eens. Zij bevestigen het woord Gods: 'Wie is blind als mijn knecht en doof als de bode, dien Ik zend?' Gij hebt heden een boodschap aan uw naaste gebracht, al hebt ge geen woord gesproken. De jeneverdrinker, zegt onwillekeurig: 'Jenever kan geen kwaad; jenever is goed.' De speler zegt: 'Het spel is goed.' Een huisvader, die zijn tijd doorbrengt in de kroeg of in de Witte sociëteit, zegt daarmee tot zijn stadgenoten, dat daarin niets verkeerd is enz., om nu van erger dingen niet te spreken. Met één woord: allen die het schepsel liever hebben dan de Schepper, zeggen; daarmee, dat het eerste en grote gebod geen waarde heeft en zij daaraan niet gehouden zijn.

Welke boodschap hebt gij gebracht, of zult gij nog brengen aan de mensen? Bodet gij, of gij wilt of niet. Bodet des satans of bodet van de levenden God. Wat kiest gij te zijn? Zalig de boden des Heeren, gelijk geschreven staat: 'Hoe liefelijk zijn de voeten desgenen, die het goede boodschapt!' Zovelen gij gedoopt zijt, heeft de Heere u bij uw voornaam geroepen om boodschappers te zijn van zijn heil. Schrikkelijk is het, wanneer gij aan die roeping niet voldoet en niet voldoen kunt, omdat gij zelf weigert het heil, dat u verkondigd is, aan te nemen. Zie, wanneer daar een bode van de Burgemeester tot u komt, zult gij hem ontvangen en met opmerkzaamheid aanhoren, maar hoe hebt gij gedaan met de boden Gods, met hen, die u het Evangelie - de blijde boodschap - brachten? Ik laat dat nu echter daar, maar geef u in overweging, eens te denken aan een woord des Heeren, dat Zijn uitverkoren gemeente geldt: 'Gelijkerwijs mij de Vader gezondend heeft in de wereld, zo zend Ik u in de wereld.' Gezant van de allerhoogsten Koning te zijn en te doen, alsof u dat niets aanging, - gij gevoelt, dat gaat niet - de verantwoording zou u in de dag des gerichts te zwaar vallen.

Wij laten ons echter nu door de bode van het stadhuis in de verschillende vertrekken brengen. Hij leidt ons in een kamer, waar aangifte wordt gedaan van kinderen, die in de stad geboren zijn. Daar is juist iemand, die een geboorte aangeeft. Hij heeft twee getuigen voor zijn aangifte. Zonder die getuigen wordt het kind niet in het geboorteregister ingeschreven. Nu, zo zeker als hier op aarde zo'n geboorteregister is, zo zeker is er een in de hemel. 'Verheugt u daarover', zegt de Heere Jezus tot de Zijnen, 'dat uw namen geschreven zijn in het boek des levens.' Kunt gij op goede, Bijbelse gronden u daarvan verzekerd houden? Dat kunt ge niet, tenzij twee getuigen voor uw geboorte van boven getuigen, namelijk: Gods Woord en Gods Geest.

Er zijn er velen, die één getuige menen te hebben en zich daarmee geruststellen. Zij zeggen bijv.: 'Er staat in de Bijbel, dat de Heere Jezus voor alle mensen gestorven is en dat Zijn bloed van alle zonde reinigt, dus is Hij ook voor mij gestorven en kom ik in de hemel.' Deze

lieden vergeten, dat er ook in die Bijbel staat, dat Gods Geest getuigt met onzen geest, dat wij kinderen Gods zijn. Van die getuigenis hebben ze nooit iets bespeurd.

Anderen daarentegen troosten zich met een gezicht, een visioen, een sterke, geestelijke aandoening, een droom, die zij gehad hebben, of een inwendige stem, die zij vernamen, ja, met een bevinding van twintig of dertig jaren geleden, en stellen zich daarmee gerust, al zegt hun geweten zeer duidelijk, dat Gods Woord tegen en niet voor hen getuigt.

Deze beide soorten van mensen komen bedrogen uit. Het blijft er bij: wij zijn niet geschreven in het boek des levens, zonder deze dubbele getuigenis van het Woord en de Geest Gods.

Maar daar komt juist iemand aangifte van overlijden doen. Wij denken daarbij aan de aansprekers, die zullen rondgaan om overal te zeggen: 'overleden N. N.' Menigeen van de kennissen zal er wellicht op antwoorden: Och! is die overleden? Nu, hij heeft veel geleden en is nu over het lijden heen. Dit maakt menigeen van het woord 'overlijden' wellicht omdat men op de openbare school neutraal moet zijn en daarom over de betekenis van sommige woorden moet heenglijden. Dat overlijden betekent: overgaan in een andere plaats - der eeuwige ellende of der eeuwige vreugde, — daar willen althans vele openbare onderwijzers niets meer van horen, hoe dwaas het ook zij, niet te willen horen van de plaats, waar men heengaat. Een verstandig mens informeert eerst en als de plaats hem niet aanstaat, keert hij bijtijds om. Dat begrijpen de gelovigen, al acht men hen het 'niet-denkend deel van de natie.'

Maar laat ons liever naar een andere kamer gaan, waar zeer velen graag de voet gezet hebben; ik bedoel de trouwkamer. Vrienden, houdt het huwelijk in ere; het is een heilige instelling Gods, niet door mensen gemaakt, alsof het een burgerlijk contract ware! Daarover is veel te zeggen, maar dat laat ik nu rusten. Gij hebt allen waarschijnlijk weleens op het stadhuis zien trouwen. Wat wordt dan aan een bruidegom gevraagd? Immers niets anders, dan of hij deze zijn bruid tot vrouw wil hebben? Wil hij, dan is zijn antwoord: ja! En aan de bruid wordt gevraagd, of zij deze haar bruidegom tot man wil hebben, en zij moet antwoorden: ja! Nu is het huwelijk een beeld van de vereniging van de hemelse bruidegom Jezus Christus en Zijn gemeente. Hij vraagt haar in het Evangelie: Wilt gij de Mijne zijn? En daarop antwoordt zij, al is het met vreze en beving en soms onder vele tranen, voor God en Zijn heilige engelen: Ja, Heere!

Maar wat nu te denken van een bruid op het stadhuis, die op de vraag van de ambtenaar van de Burgerlijke stand: wilt gij deze uw bruidegom tot echtgenoot hebben? niet zou durven zeggen: ja! Toch kunnen er vele overleggingen in het hart van zo'n bruid zijn. Zij kent zichzelf wel enigszins, als te onheilig voor een heilige instelling Gods als het huwelijk. Zij acht zich wellicht veel te onbehagelijk, te ongeschikt, te arm en ellendig voor de bruidegom.

Zal zij nu dat alles zeggen en op die grond weigeren het "ja" uit te spreken?

Maar dan komt immers van het huwelijk niets!

Zal zij zeggen: o Mijnheer! ik heb zovele jaren deze man begeerd; ik heb er zoveel voor gedaan om zover te komen; zoveel erom geweend? Wat zal het haar baten, als zij niet 'ja' zegt? Zij weet, het helpt alles niets. Maar wanneer zij ja zegt en daarbij blijft, wordt zij des bruidegoms; zij verliest dan het huis van vader en moeder en zelfs haar naam, en komt in een gehele nieuwe toestand, waarin haar roeping is, voor haar man te zijn wat ze zijn moet. Al het zijne is dan het hare.

Nu, niet anders is het geestelijk met de hemelse Bruidegom. Duizenden zielen zeggen niet eenvoudig 'ja', wanneer de Heere hen roept en voordat ze met het hart ja gezegd hebben, voordat hun wil overgebogen is, om de Zijne te zijn, blijven ze wat ze waren. Zeker er moet veel aan een ziel of liever aan eens mensens geest, ziel en lichaam gebeuren, voordat de mens

het beeld van de hemelse Bruidegom draagt, maar zonder het 'ja' der besliste overgave kan dit niet geschieden.

Mocht de trouwkamer velen daarover doen nadenken. Wij gaan verder in het stadhuis en zien daar op de deur van een vertrek het woord: Duinwaterleiding. Men kan daar water, helder, fris water verkrijgen en in elk vertrek van zijn woning laten leiden, maar het kost geld. Dat water komt van een hogere plaats en gaat van daar door onderaardse buizen heen. Het is alsof de Heere daardoor de gehele stad herinneren wil aan Zijn woorden: 'die dorst heeft kome en die wil neme het water des levens om niet. En die in Mij gelooft, stromen des levenden waters zullen uit zijn binnenste vloeien.'

Het aardse water is voor ieder mens volstrekt onmisbaar. Het is in overvloed verkrijgbaar op aarde, omdat niets verschrikkelijker is dan dorst zonder de mogelijkheid om die te lessen.

Nu, zo is het ook gelegen met het levende water, de Heilige Geest. Die Geest is uitgezonden, zegt de Schrift, in alle landen, als de zeven Geesten Gods; leeft en werkt in de gemeente, stort zich uit in stromen van dank en lof, aanbidding en verkondiging van het Woord door de gelovigen.

Van boven afdalende, in de aardse vaten der discipelen van Jezus gedragen, wordt die Geest door hen gebracht in het Woord des levens, dat zij spreken in de kerken, op de straten, op de christelijke scholen en bij huisbezoek, tot in de zolderkamertjes - overal waar dorstigen zijn.

Waarom ligt het, dat nochtans zo weinigen dat water des levens ontvangen? Aan vele oorzaken:

1. Zij dorsten naar andere dingen, naar de genietingen der zonde, niet naar het water des levens.

Zij willen niet. Men zoekt nu alles in verstand, in wetenschap of in gevoel voor kunst en dergelijke, maar de wil is de grote kracht des mensen. Het *wil*vermogen wordt ten enenmale veronachtzaamd en de nieuwerwetse beschavers der mensen zouden wel door neutraal (dat is onzijdig) onderwijs de wil geheel onzijdig willen maken. Op die weg worden wij ten laatste willoze slaven van de Antichrist. De Heere daarentegen wil, dat wij krachtig willen; Hij werkt het willen en volbrengen, en wat Hij doet is volmaakt. Zo gij niet wilt, vraag Hem uwen wil te veranderen.

3. Er zijn er, die nog enigszins schijnen te dorsten en ook te willen, maar om niet het water des levens te nemen, dat begeren ze niet. Ze zijn te hoogmoedig om als een aalmoes het allerkostelijkste te ontvangen: uit de genade van de Gever.

Zie, dat is het kenmerk van de waarachtige godsdienst. Daar wordt alles gegeven en ontvangen, volstrekt om niet. Het heeft de Heere Zijn Zoon gekost. Hij heeft het grootste offer ervoor gebracht, dat Hij brengen kon. Zo groot is Zijn liefde. Maar nu dat offer gebracht is, vallen al de vruchten ervan om niet ten deel.

De zondaar wil dat niet. Hij wil óf zijn tranen óf zijn gebeden óf zijn plichtsbetrachting, óf zijn goede hoedanigheden óf zijn aanleg óf zijn heiligmaking of althans de zekerheid van zijn eeuwige verkiezing meebrengen, voordat hij het water des levens neemt. Maar volstrekt om niet, dat is te vernederend, dat is te gemakkelijk, dat kan, naar zijn gevoelen, niet waar zijn! Toch blijft het er bij: om niet.

Maar laat ons naar gindse kamer in het stadhuis gaan, waar velen schijnen te betalen! Het is de kamer van de gemeenteontvanger. Wij zien er niet velen, die met blijdschap belasting betalen.

Maar de bruid des Heeren weet, dat de overheid is Gods dienaars, haar ten goede. Zou zij de dienstmaagd van haar Bruidegom niet hoogachten en haar niet graag geven, wat haar toekomt? Gewis. Maar zij leert ook, bij deze kamer stilstaande, dat, zo zeker als hier een

ontvanger is, ook in de hemel een Ontvanger op haar wacht. Zij is die grote Ontvanger schuldig al wat zij heeft, en naar boven opziende, ziet ze in de geest, dat Hem worden gebracht eer, heerlijkheid, dankzegging, aanbidding. Zij hoort het lied der triomferende gemeente en der oudsten en der cherubijnen en engelen, die de hemelse troon omringen, zeggende: 'Gij zijt waardig dat alles te ontvangen.' Zijn wij bereid en in staat Hem te geven, wat Hem toekomt? Van nature geenszins. Menigeen zegt: 'Ik geef een ieder het zijne', maar vergeet God het Zijn te geven, al de dagen zijns levens.

Zo'n mens mocht weleens met ons de kamer bezoeken, waar wij nu binnengaan; het is die van de bevolkingsregisters. Daar worden de verhuisbiljetten ontvangen en uitgereikt. Nu, ieder onzer draagt bij het verlaten van deze aardse tabernakel zijn verhuisbiljet mee. Het beeld, dat hij draagt, geeft hem toegang tot de hemel of de hel.

Draagt hij het beeld des Heeren, is hij een leesbare brief van Christus geworden, dan behoeft hij niet te vrezen. Draagt hij echter het beeld van de oude Adam, is het handschrift van zijn schuld niet verscheurd - dan gaat hij naar zijn plaats.

Die niet geloofd heeft, hoopt vruchteloos op een beter leven.

In die geest sprak ik en het behaagde de Heere, toen ik over de trouwkamer sprak, het hart van een jeugdig militair te bewegen, zodat hij ja! zei tot de Heere, Die zeker reeds lang aan zijn hart gewerkt had.

Van die dag af was die man een ander en zo beslist en zo onberispelijk in zijn wandel, dat hij, ondanks zijn vrijmoedige belijdenis van de Christus, in de kazerne hoge achting genoot. – Men zei van hem: 'Die meent het!'

Wilkens had het voorrecht drie mannen in de laatste maanden van hun leven te bezoeken, die in hetzelfde jaar, in de hope des eeuwigen levens stierven en op hun sterfbed betuigden, dat zij de eerste stoot om de goede weg op te gaan door zijn toespraken op straat ontvangen hadden.

Twee Roomse vrouwen betuigden hetzelfde. De een vergat meer dan eens, op weg naar haar kerk, de gehele dienst en ging, in plaats van naar de kerk, naar huis, om over het gehoorde na te denken.

MOORDENAARS.

Eenmaal stond bij de straatprediking een gewezen dienstbode van zeer beperkte geestvermogens. Ik sprak toen over de gebeurtenis, die geheel ons land ontroerd had, de moord, door zekeren J. op een dame en haar dienstmaagd gepleegd.

Vele dagen lang gaf die moordgeschiedenis aanleiding om erop te wijzen, dat des mensen natuur, door de zonde bedorven en wedergeboorte tot redding onontbeerlijk is.

De bovengenoemde dienstmaagd luisterde aandachtig en kwam de andere dag bij mij met de mededeling, dat zij aan J. in de gevangenis te Leeuwarden had geschreven en zijn antwoord liet ze mij zien. Zij had er niet veel tegen, dat ik dat antwoord liet drukken.

Daaruit is veel schrijvens voortgevloeid. Voor geheel Nederland is er uit gebleken, dat niemand op de vraag: hoe kan een zondaar weder een waar mens worden? een beter antwoord weet te geven, dan dat, hetwelk de Heere Jezus heeft gegeven in Zijn Woord: 'Ik ben de weg, de waarheid en het leven.'

Van allerlei richtingen kwamen antwoorden in, die dat buiten twijfel stelden. Alleen de Joden hebben niet geantwoord, maar mondeling gezegd: voor moordenaars weet de Synagoge geen raad. De zogenaamde Vrijdenkers scholden mij, en één hunner gaf de raad, dat J. zich moest

ophangen. Vooral Multatuli openbaarde bij deze gelegenheid de ontzettende laagheid, waar-toe hij, helaas, verzonken is en zijn walgelijk onreine natuur! Een Rooms werkman stemde toe, dat J. alleen te helpen was, wanneer hij zijn toevlucht tot de gekruiste Heiland nam, maar openbaarde toch bij die gelegenheid, dat Rome zelfs daaraan nog niet genoeg meent te hebben en er nog meer bij nodig heeft. De conservatieve Rotterdamse Courant ontkende dat wij dezelfde natuur hebben als J., en openbaarde tegenover deze diep gevallene de Farizeeër, die God dankt, niet gelijk te staan met rovers, dieven en tollenaars. De redacteur van die courant achtte zelfs de hemel niet gesloten voor brave Joden en deïsten, die de Christus verwerpen. Een moderne wist J. geen andere raad te geven, dan dat hij zich moest verbeteren, juist wat alle brave mensen aan niet brave mensen zeggen, zonder dat zij antwoorden kunnen op de vraag: wat moet een zondaar doen, om gered, om braaf te worden? Zij zeggen tot zo'n kranke: gij moet gezond worden, maar van de Geneesheer, Die alleen gezond maken kan, zwijgen zij.

Ik heb al deze verschillende antwoorden in de Standaard kortelijk vermeld, ten bewijze dat noch materialisten, noch modernen, noch liberalen, noch Roomsen, noch Joden of wie anders ook een weg tot behoud eens zondaars weten aan te wijzen buiten Hem, Die alleen de Weg is.

Een andere Naam is er onder de hemel niet gegeven tot redding.

Het schijnt echter wel, dat ons volk, en vooral de residentiestad 's-Gravenhage, ook door de schrikkelijkste dingen niet wakker wordt.

De moordaanslag met vergif, door de gepensioneerden Luitenant-generaal Adjudant des Konings in buitengewone dienst, enige jaren geleden op meer dan zeventigjarigen ouderdom gepleegd, in verband met zonden van ontucht, was, een sterke donderslag geweest voor de aanzienlijken en vooral voor de oude zondaars onder hen.

Het geval van J. en zijn vrouw, pasgetrouwden, die, na de moord, hun huwelijk in de Kloosterkerk hadden laten inzegenen, was als een sterke donderslag voor de kleine burgerij. Beide gevallen werden gedurig op straat door mij herinnerd, als geschikt om ook de doofste wakker te maken, maar de uitwerking was gering. Terecht wees de evangelist Wilkens er in een toespraak op, hoe zovelen een gelijkenis hebben met jongelieden en jongedochters, die de slaap beminnen. De vader roept ze 's morgens op. Hij roept ze duidelijk, maar vindt geen gehoor. Hij roept ze bij name; hij roept met krachtige stem. Geen gehoor. Eindelijk schudt hij ze. Ha! dat schijnt te helpen. De slapende opent de ogen en schijnt naar de vermaning om dan toch eindelijk wakker te worden te horen. Maar ja wel! een ogenblik later en hij is weer door de slaap overmeesterd. Het is om alle geduld te verliezen. De vader komt nogmaals; wordt toornig; roept en schudt andermaal; zet de slapende overeind in bed. Nu komt er eindelijk een aanvankelijk ontwaken en de ontwaakte zegt, half dromende: ja, Vader, ik zal opstaan! Dat is echter slechts het woord der lippen. De vader meent nu, dat werkelijk opstaan zal volgen. Maar het is wederom te veel gehoopt. Na een half uur vindt hij de slapende weer in diepe rust. Is het niet om te gloeien van toorn, over zulke van nature krachtige jongelieden, die hun beste tijd verslapen? In zulke gevallen baat alleen een flink bad. Hierop liet Wilkens de toepassing volgen en toonde aan, dat velen blijven slapen, zodat zij dromen te waken, maar eenmaal zullen ontwaken in een toestand, die hen zal doen zien, dat zij zich voor de hemel hebben verslapen.

Hetzelfde betoogde ik menigmaal, zeggende: Zij stoppen hun oren, al zijn ze bij name geroepen in de Doop. Schuddingen van allerlei aard, donderslagen en bliksemen worden door de Heere beproefd in veepest, aardappelziekte, spoorwegongelukken, branden, oorlogen en geruchten van oorlogen, tegenspoed op tegenspoed. Zij blijven onbewogen en slapen voort.

Zonder het bad der wedergeboorte zijn ze niet te helpen. Dat getuigen Schrift en ervaring beide.

Als een donderslag klonk, na de geschiedenis van J., de mare over het land van de schrikkelijke vermoordding van het knaapje B.

Dat was dan nog erger; het ergste wat in de laatste jaren was vernomen. Een donderslag, die de glazen tot in de kinderkamers deed rinkelen. Die moordenaar was nu eerst een booswicht van buitengewone aard; een onmens; een monster. Men veroordeelde hem reeds, vóórdát zijn schuld nog bewezen was. Avond aan avond stond een grote menigte voor het politiekantoor, om inlichtingen op te vangen. Daar was een schone gelegenheid om het net uit te werpen, waar zovele vissen bijeen waren, om iets, wat dan ook, voor hun honger naar spijs te verkrijgen.

Honger was er, maar, helaas, valse honger; geen honger naar het Brood des levens, maar honger om iets te ontvangen wat dienen kon, om zichzelf te rechtvaardigen, zichzelf als bijna zonder smet te verheffen boven deze ellendeling, deze zwarte misdadiger, die om geld een arm knaapje, een weerloos, lief jongetje, afgrijselijk vermoordde.

Daar stonden de brave Hendrikken en de brave Maira's van 't Nut van 't Algemeen; daar stonden de modernen in hun humaniteitskleed; de vrijmetselaars met hun idealen van deugd en vrijheid; de Joden met hun wet: 'doe dat en gij zult leven'; de Rooms en met hun goede werken en de verdiensten der heiligen; de alleszins godsdienstige vrome kerkgangsters, die een ieder het zijne geven - duizenden zonder Jezus, braverende op iets in de mens, door de mens, voor de mens, altijd iets, hoe gering dan ook, al ware het niets meer, dan dat ze toch, Gode zij dank, geen ellendige moordenaars waren, als deze overlaat.

Ik ontken, dat er bijzondere moed toe nodig is op straat te spreken en beweer, dat een weinig eenvoudigheid voldoende is, maar in dit geval had ik soms wel wat meer moed nodig, dan ik bezit, om aan die verontwaardigde menigte te zeggen, wat Nathan tot David zei: 'Gij zijt die man!' Toch heb ik het door Gods genade mogen doen.

Wat was de zonde van de moordenaar van het knaapje B.? Eenvoudig: begeerte naar geld. Wie is er vrij van? Die zelfde zonde leidt in de steden en dorpen van ons land tot allerlei kwaad, tot liegen en bedriegen, tot vervalsing van allerlei waren, tot het gebruiken van vergif in behangsels en kledingstoffen, in eet- en drinkwaren; tot het houden van kroeg en bordeel, en zo vermoorden de mensen elkaar.

En is de moord, aan een weerloos knaapje gepleegd, afschuwelijk, hoeveel verschrikkelijker is het, dat zovele kinderen in het land vermoord worden door onkunde, traagheid, slordigheid enz. van ouders en verzorgers; hoeveel ontzettender, dat zoveel kinderen tot eeuwige rampzaligheid verzinken, ook omdat ten enenmale verwaarloosd werd, hen als christenkinderen op te voeden, terwijl zij daarentegen, soms bij eigen ouders, zagen en hoorden, wat hen tot zonde verleiden moest.

Maar er waren er die zeiden: 'Er is geen God; als er een God was en Hij alles ziet en weet en almachtig is, dan zou Hij het weerloze knaapje bewaard hebben.' Aan de zodanigen vroeg ik, of zij niet lichtvaardig oordeelden. Ik herinnerde aan de zoon van Jerobeam, die vroeg moest sterven, omdat hij de enige was in dat geslacht, waarin iets goeds gevonden werd voor de Heere. Bovendien kon ik uit ervaring een moordgeschiedenis mededelen, die zeer heerlijke gevolgen gehad heeft.

Lange jaren geleden woonde (zo vertelde men) in Indië een ongelovig geneesheer, die onder anderen twee dochters had, schoon van aanzien. Een van deze dochters viel door de schuld van haar zwager. Om haar schande voor de mensen te bedekken, werd iemand gezocht en

gevonden, bereid om haar te huwen. Daar het meisje rijk was, viel dat niet moeilijk. Dit zo samengekomen paar leefde vele jaren in weelde op een landgoed, zonder kinderen. Daar de man echter door geldzucht tot dit huwelijk was gekomen, was de huwelijksliefde bij dit paar niet groot, daarentegen de liefde tot het geld bij hem des te groter. In de tijd dat ik te Buitenzorg op Java was, kwamen daar twee jongelieden, één uit Utrecht, om hun fortuin te zoeken, en zij huurden van de bedoelde landheer een suikerfabriek, voor een som ver boven de huurwaarde. Natuurlijk ging de zaak slecht. Zij waren echter op goede voet met de eigenaar van de fabriek. Vooral het jongmens uit U. kwam er vaak, te vaak voor hem. Spoedig was hij op al te goede voet met mevrouw - een meer dan veertigjarige, maar van de zwakheid van haar jeugd niet genezen zondares. Zij besloten tezamen de man te vergeven. Tot twee malen toe deed zij vergif in zijn aardappelen maar beide malen at hij er niet van, hoezeer herhaaldelijk door haar er toe aangezocht.

Daarop huurden zij een inlander, om hem dood te schieten. De jonge man gaf zijn jachtgeweer en laadde het met twee kogels. Dé inlander plaatste zich, terwijl de heer bezig was biljart te spelen, vlak achter hem en schoot bijna van heel dichtbij. Toch bestuurdde de Heere het zó, dat het schot over de arm van de man heenging en de beide kogels zijn medespeler troffen. De justitie vond natuurlijk spoedig de draad van deze geschiedenis, die het publiek aanvankelijk bij de inlanders zocht. In die tijd mocht geen Europeaan zonder pas reizen, en de scheepskapitein, die iemand zonder pas aan boord nam, verviel in een boete van 10000 gulden. Dit maakte ontsnapping voor de schuldigen zeer moeilijk. Toch was de beledigde echtgenoot blij zijn vrouw voor 30000 gulden naar Engeland te kunnen verwijderen - voor zijn geldzucht een zware slag. Hij bracht evenwel dat offer, om de eer van de familie.

De schuldige jonkman werd gevangengenomen en veroordeeld tot de straf naast de dood, destijds twaalf jaren gevangenis en tepronkstelling en wat eraan verbonden is. - Van dit laatste kreeg hij gratie.

Intussen was de verwonde naar Buitenzorg gebracht. De kogels hadden hem erg genoeg, maar niet dodelijk getroffen. Ik was destijds, wat men noemt, een zoekende ziel, maar had reeds lang in wanhoop het vinden opgegeven en, ten einde raad, besloten, eenvoudig te doen, wat de Heere in het oordeel over de volken tot Zijn schapen ter rechterhand zal zeggen, dat ze gedaan hebben. Ik wist wel, dat daarmee de hemel niet te verdienen viel, maar het was toch nog een strohalm. In die stemming bezocht ik de verwonde en gaf hem de raad, de Bijbel te lezen. Veel ingang vond dat niet.

Later naar Batavia verplaatst, besloot ik de kranke in het hospitaal en de gevangenen te bezoeken. Zeer schuchter van aard zijnde, kostte het mij een vreselijke strijd, eer ik daartoe komen kon.

Maar ik ging toch naar de gevangenis en wel het eerst naar de jeugdigen moordenaar, die er zijn twaalf jaren moest doorbrengen.

Met een kloppend hart zag ik de zware deur van zijn kamer openen en het werd mij bang, toen die achter mij gesloten werd. Daar stond ik tegenover een bleek jongmens met zware baard. Ik begon stamelend: 'Gij zijt een moordenaar.' - 'Lelijkder', was het antwoord, 'dat hoeft u me niet te komen zeggen; dat weet ik wel.'

Met een hoogrode kleur zei ik weer: 'Zo bedoel ik het niet; ik wilde u komen zeggen, dat u nog wel kunt zalig worden.' - 'Zo', antwoordde hij, 'ga dan zitten, wil je een bittertje hebben?'⁹ Ik bedankte daarvoor, afschaffer van sterken drank zijnde, maar ik zei hem iets te

⁹ In die tijd was het gebruik van sterke drank voor gevangenen, die het betalen konden nog niet verboden.

willen voorlezen. Ik las toen uit het Nieuwe Testament, wat met de moordenaar aan het kruis geschied was en zei: 'Mij dunkt, dat wanneer gij het nu zo aanlegt, gij ook nog zult behouden worden.' Daarop ging ik zeer verlegen weer heen en verliet de gevangenis. Zonderling bezook zal wel zelden bij een moordenaar zijn gebracht.

Toen ik het huis van de cipier verliet, om door de schaduwrijke laan naar mijn bureau terug te keren, was een pak van mijn hart gevallen. De eerste schrede tot bezoek van gevangenen was gedaan.

En nu zou ik ervaren, dat de Heere mij daar gebracht had. In die laan hield Hij mij staande en liet mij zien: gij zijt die moordenaar; voor uzelf is dit de weg tot zaligheid: gratie, volkomen gratie, om niet te ontvangen, om Jezus' wil! Daar zag ik het kruis des Heeren bij het licht des Geestes: de plaatsvervanging, de reiniging in zijn bloed, de volkomen vergiffenis en verzoening met God.

Op hetzelfde ogenblik werd het mij gegeven dit alles kinderlijk gelovig aan te nemen; en bevende van een voorsmaak der eeuwige vreugde, bereikte ik, als een ander man, mijn kantoor.

Nu deed ik dezelfde werken, maar geheel anders, niet meer als plicht, als gebod, maar mijn hart was er in, uit dankbaarheid voor de verkregen verlossing en drang om anderen hetzelfde heil te zien deelachtig worden.

Voortaan was ik tweemaal per week in het hospitaal en in de gevangenis - voor velen plaatsen der verschrikking, voor een kind Gods plaatsen, waar hij zich soms het liefst bevindt!

Intussen was de overspelige vrouw in Hull, de man reizende in Europa; de verwonde, ook tot herstel van gezondheid, naar Nederland.

Na enige maanden, in het tweede jaar, kwam er een lange brief van de vrouw in de gevangenis, van haar ziekbed geschreven. Zij schreef daarin, dat zij door de sterke hand des Heeren op het ziekbed was geworpen en daar door een christin was bezocht, die haar met het Evangelie had bekend gemaakt. Zij had door Gods genade, na zware strijd, vrede gevonden in het bloed des kruises. Nu had zij aan haar zeer beledigde echtgenoot zo haar schuld beleden en ook hem vergiffenis gevraagd, beleet ook nu, dat zij de schuldige was tegenover haar medegenoot in de zonde; verzocht ook hem vergeving en raadde hem aan vergiffenis te zoeken door het Lam Gods. Korte tijd daarna is zij heengegaan naar de grote vergadering van eenmaal verlorenen, door de goede Herder gezochte schapen.

De gevangene deelde mij de korte inhoud van die brief mee. Hij scheen niet bijzonder getroffen te zijn, toch was het merkbaar, dat er verandering bij hem plaats vond.

Daarna kwam de verwonde hersteld te Batavia, in Europa getrouwd met een Roomse vrouw, een lief mens. Ik schreef hem, dat de schuldige vrouw zalig was gestorven en de overspeler goed op weg was haar te volgen, maar dat ik bekommerd was over hem, die nog steeds in de wereld scheen te verkeren als een wereldling; dat hij wel zou doen hier eens over na te denken, vermits de rekening voor hem toch zeer nadelig zou uitkomen, wanneer hij zo stierf als hij was. Dat de beide anderen de genieting van de zonde, hoe jammerlijk dan ook, gehad hadden en nu de eeuwige zaligheid, terwijl hij alleen de pijn der wonden en veel ellende van deze gehele geschiedenis had gehad en nu de eeuwige rampzaligheid bovendien, wanneer hij zich niet bekeerde. Naar mijn inzien mocht de rekening zo noodlottig niet sluiten, waarom ik hem dringend aanraadde, met zijn vrouw de Bijbel te lezen.

Dit werkte enigszins. De zaak was te duidelijk om er de ogen voor te sluiten. Niet lang daarna stierf de veroordeelde. De cipier zei mij, dat hij de dag vóór zijn dood, naar het leek in ijlende koorts, vijf uren achtereen, om genade voor zijn ziel had gesmeekt; dat hij nooit

iemand zo had horen bidden. Ik zag alleen zijn lijk in de snijkamer. Daar was geen vreze op dat gelaat.

Ik heb geen woord van hem gehoord, dat mij de zekerheid van zijn behoud geeft; maar te denken, dat hij verloren is gegaan, terwijl hij om genade bad, verbiedt mij de Schrift.

Intussen waren er drie Duitse zendeling-werklieden aangekomen, door ons geherbergd te kampong Makassar. Zij oefenden zich daar in de Maleise taal, maar kwamen slecht vooruit. De herstelde verwonde was in die tijd te Krawang geplaatst, weer krank geworden, nu zenuwkrank en op het punt andermaal met verlof naar Nederland te gaan. Daar ontving ik een brief van hem, inhoudende dat hij op de verkoping van zijn inboedel aan zijn bediende had gevraagd om een glas wijn en dat deze hem bij vergissing een glas kopervitriool had ingeschonken. Dat glas had hij in een teug geleegd. De geneesheer, op de verkoping aanwezig, had hem dadelijk gezegd: 'Gij zijt een kind des doods; drink klappermelk, totdat gij braakt - maar het zal niet baten; gij hebt te veel binnen.' Hij had die melk gedronken, en gebraakt, en drie dagen met de dood geworsteld, en in die benauwdheid zijn hart aan de Heere Jezus gegeven en - ziet, door Gods genade was hij niet alleen in het leven gebleven, maar van zijn zenuwkrankheid verlost, zodat de geneesheer zijn vertrek naar Europa niet meer nodig keurde. Hij was daarna op wachtgeld gesteld en verzocht mij om goede raad, omdat hij van dat wachtgeld niet kon leven.

Ik bood hem toen aan op kampong Makassar te komen wonen en daar de Duitsers Maleis te leren en ook een school te beginnen.

Dit gelukte; hij is er een jaar gebleven, juist lang genoeg om de school aan een van de Duitsers te kunnen overgeven. Het verblijf aldaar was voor zijn geestelijk leven zeer nuttig; zijn vrouw werd ook voor de Heere gewonnen en juicht nu reeds voor de troon, en de gehele familie: moeder, broeders en zusters zijn sinds die tijd [het eigendom] des Heren geworden.

Na veel strijd met de regering over de zending en school op kampong Makassar¹⁰, moest ik zelf, voor de gezondheid van mijn vrouw naar Nederland. Te Utrecht bezocht ik op haar verzoek de moeder van de veroordeelde, een achtbare weduwe, en alleszins godsdienstig. Zij bedankte mij voor het bezoeken van haar zoon in de gevangenis en deelde mij mee, dat de verschrikkelijke dood van deze jongeman de ogen van zijn vader had geopend, zodat deze de Heere had gezocht en gevonden, zodat hij op zijn sterfbed op de knieën God had gedankt, dat Hij deze ontzettende geschiedenis had toegelaten en tot zegen van zijn ziel had bestuurd!

Ik maakte van deze gelegenheid gebruik, om aan de moeder nog eenvoudig en duidelijk de weg der zaligheid voor te stellen. Toen zij stierf, liet zij mij een legaat na van 1000 gulden, juist de som, die ik te kort kwam voor de kosten van de druk en de verzending van tienduizend exemplaren Maleise Bijbelse geschiedenissen, waarvoor ze dan ook door Kemink & Zoon te Utrecht zijn ontvangen.

De Maleise Bijbelse geschiedenissen beleven reeds de vierde druk en vonden hun weg tot op Timor en Rotti, ja zelfs tot onder de pelgrims naar Mekka en onder de Battaks van Sumatra.

Er bleef nog één ziel te redden over in deze geschiedenis, en wel van de beledigde man. Ik schreef hem en ontving tot antwoord, dat hij bij de predikant Blumhardt te Bad Boll was geweest en daar had leren verstaan wat christelijke liefde is.

Na enige jaren stierf hij, en ik kwam, niet lang geleden, op de plaats waar hij overleden was en geruimer tijd had gewoond, een landelijk dorp. Ik vroeg er aan een arbeider; of hij de overledene had gekend. 'Gekend?' was het antwoord, 'groter weldoener was er niet; zie daarginds, al die arbeiderswoningen heeft hij er laten bouwen!' 'De nagedachtenis des

¹⁰ Wonderlijk, dat niet alle regeringen altijd en overal het goede vrijlaten! Men zou oppervlakkig menen, dat ze alleen van het kwade last en moeite hebben.

rechtvaardigen zal in zegening zijn', dacht ik en ging verder, bij mijzelf overleggende, welke wonderbare dingen de Heere uit een moordgeschiedenis kan doen voortvloeien. Ik heb er eenmaal in Amsterdam in de Schotse kerk over gesproken, maar toen dringend verzocht deze wonderen Gods nog niet te laten drukken omdat destijds nog van de familie in leven waren. Desniettemin zijn ze gedrukt in 'Burger en Boer', maar als een Amerikaanse gebeurtenis.

Nu kan ik er vrijmoedig op straat over spreken, omdat al de naastbetrokkenen niet meer op aarde zijn.

Wat zou de Almachtige verhinderen om ook uit de schrikkelijke vermoording van een onnozel knaapje de gezegendste gevolgen te doen voortkomen? Wat is geschikter om ons de boosheid van ons hart te openbaren, dan zo'n uitbarsting van zonde? Velen menen, dat zij beter zijn dan deze moordenaar, maar vergeten, dat hij een hart heeft van gelijke bewegingen als wij.

Als gij eenmaal met een tijger kennis gemaakt hebt, dan weet gij dat alle tijgers bloeddorstig zijn; de een moge wat minder woest en wreed zijn dan de ander, maar geen, die honger heeft en uw kind kan verscheuren, laat het. Waarom oordeelt gij anders ten aanzien van de gevallen mens van wie gij op uw scholen de kinderen leert, dat zij tot het dierenrijk behoren? Gij laat u zeggen, dat uw moeder een zoogdier is en uw familie van de apen afstamt, en gij meent toch boven het dier verheven te zijn, al gaan er velen van u door bestialiteit verloren.

Ontkenden de gelovigen nog het boze van des mensen natuur, dat had nog een schijn van waarheid, omdat zij leren, dat de mens niet behoort tot het dierenrijk, maar tot Gods rijk, en van Gods geslacht is. Maar de gelovigen houden het verderf des mensen staande en zeggen, dat zij alleen door Gods genade tot het Godsrijk behoren. Zij belijden, dat de Bijbel waarheid spreekt, wanneer hij van de mensen zegt: 'Hun voeten zijn snel om bloed te vergieten.'

Dat is nu weer gebleken. Al weer een bloedschuld rustende op deze stad. Van het bloed van Abel af, tot het bloed van de Heere Jezus en allen, die na Zijn verschijning op aarde onschuldig gedood zijn, is des mensen schuld opgehoopt en roept tot de rechtvaardige God.

Ook deze stad heeft daarin haar deel, inderdaad geen gering deel, en als gij meent daarvoor niet ook verantwoordelijk te zijn, dwaalt gij. Zelfs onder de natiën der aarde is het menselijk recht, dat wanneer wij bijv. Englands koningin beledigen, een Engelsman onschuldig doden, het Engelse volk van onze koning - en zijn volk, als geheel, als medeverantwoordelijk, herstel van onrecht vraagt en zo nodig met het zwaard eist.

Zou God anders handelen, terwijl Hij in Zijn Woord uitdrukkelijk de verantwoordelijkheid van gezinnen, van steden, van volken handhaaft?

Maar laat ons zien, of wij met de zonde van deze moordenaar niets te maken hebben! Wat was zijn zonde? Immer geldzucht. Waarlijk uit bloeddorst beging hij de moord niet, maar alleen om zijn begeerte naar geld te voldoen. Zonder het knaapje op te offeren, kon hij zijn doel niet bereiken, daarom moest de daad volbracht worden, gelijk de Schrift zegt: 'De begeerlijkheid baart zonde, en de zonde, volbracht zijnde, de dood!' Hier dubbel: de dood van het knaapje en de ergeren, de zedelijke dood van de misdadiger.

Maar hij is geen vreemdeling in Den Haag. Hij is ook gevormd in de koffiehuisen van deze stad en door het openbare leven. En wat zoekt men dan over het algemeen in Den Haag? Immers de genietingen des vleses en daarom ook geld en geld vooral.

Eenmaal was ik op de Ammunitieshaven omringd door een paar honderd kinderen. Ik vroeg hun: 'Kinderen, wat zoeken de grote mensen hier in de stad?' Het antwoord was als van een koor van kinderstemmen: 'Geld, meneer!' 'En gij kinderen, wat zoekt gij!' 'Geld, meneer!' En dat werd niet gezegd onder lichtzinnig gelach, maar met een ernst, aan de kinderlijke leeftijd vreemd, zodat ik er akelig van werd.

Is het wonder, dat een stad van geld zoekenden ervaren moet, dat de begeerte naar geld de wortel is van alle kwaad, gelijk de Schrift zegt?

Niet alle mensen sterven zo, dat er aanleiding is om erop straat over te spreken. Maar toch gaf het sterven van sommigen daartoe bijzondere stof.

DODEN.

Onder de doorluchtige doden, over wie wij gesproken hebben, behoorden Hare Majesteit de koningin Sophia van Wurtemberg;

Z. K. H. Prins Hendrik;

H. K. H.H. de Prinsen van Oranje;

Z. K. H. Prins FREDERIK.

Het is onze taak niet aan in hoogheid levenden de blijde boodschap des heils te brengen. Wel hebben wij eenmaal in het Noordeinde, naast de Franse kerk, 's middags het woord tot de voorbijgangers gericht, waaronder ministers en andere aanzienlijken waren. Ik vernam echter, dat dit minder goed was opgenomen in kringen, vanwaar uit, zonder veel moeite, het spreken op straat zou kunnen worden bemoeilijkt. Daarom lieten wij dat voortaan na, hoewel vele aanzienlijken vrij wat minder hart tonen voor de blijde boodschap dan armen, en scherpe prediking van de wet voor velen van de groten der aarde hoog nodig is.

Wij konden dit des te eerder nalaten, omdat wij toch niet uitsluitend de armenbuurten opzochten, hetgeen iemand, die op straat spreekt niet moet doen, opdat men geen voedsel geve aan de beschuldiging van de socialisten, internationalen en ongelovigen, dat wij de godsdienst gebruiken als middel van politie.

Maar spraken wij dan niet tot in hoogheid levenden, - over de doden, die bij hun leven in hoogheid waren, was het spreken tot het volk zeer gepast.

Onze geëerbiedigde koningin Sophia van Wurtemberg was heengegaan. Over haar vele voortreffelijke hoedanigheden behoefde ik niet te spreken. De Hagenaars kenden die wel. Zij had, blijkbaar niet zonder vrucht, de geschiedenis van het huis van Oranje bestudeerd, en zich de deugden van de edelsten uit dat huis, zoveel in haar was, ten voorbeeld gesteld. Maar al haar deugden en goede werken, konden haar niet baten, toen het op sterven aankwam. Met de Bijbel was zij wel bekend, het Evangelie had zij gehoord ernstig, dringend was het haar verkondigd. Zij had de veranderende en vernieuwende kracht van het Evangelie van zeer nabij gezien.

Natuurlijk was de vraag bij menigeen: hoe is zij heengegaan naar de wereld der geesten?

Daarop kon ik overluid, met volkomen zekerheid antwoorden: 'deze Koningin, in scherp verstand en kennis boven velen uitmuntende, heeft zich op haar sterfbed de gelijkenis, van de tollenaar laten voorlezen.' Zij heeft de bede van de Tollenaar: 'o God! wees mij zondaar genadig,' tot de hare gemaakt. En die dat doet, gaat gerechtvaardigd heen, zegt de Heere. Op de dag van de begrafenis van de koningin waren er veel vreemdelingen in de stad. Natuurlijk was dit ook het geval bij de begrafenis van de prinsen van Oranje en van prins Frederik. Wilkens sprak op die dagen voor grote scharen, 's morgens, 's middags en 's avonds, telkens een uur lang, en verspreidde duizenden traktaten.

Kon de koningin alleen behouden worden als een arme, in zichzelf verloren zondares, dan ook de prinsen, hoe hoog ook geplaatst en hoe uitmuntende door weldadigheid of andere deugden.

Met betrekking tot de prins van Oranje, zei ik, dat ik niet gewoon was over doden te oordelen en alleen altijd veel hoopte en verwachtte van Gods barmhartigheid.

Hier echter is iets zeer treffends op te merken. Wij hebben daar een Prins zien begraven van het edelste koninklijk huis misschien, dat er, naast het koninklijk huis van David is; stellig een huis, naast dat van David, van de grootste betekenis voor het Rijk van God, en waarvan het hoofd, Prins Willem I, een vast verbond had gemaakt met de Koning der koningen.

Een eerstgeboren kroonprins, geroepen om eenmaal koning te zijn; begaafd met al de gaven, die een kroonprins nodig heeft; ervoor geboren, opgevoed, gevormd; iemand, die bepaald én van Gods wege én van de mensen, recht had op de troon. Niemand op de gehele aarde, zo nabij de troon van Oranje als hij; de wettige erfgenaam van die troon. -

En toch is hij er niet op gekomen. Zijn levensdraad is afgesneden, en in plaats van op de troon, is hij gestorven in een vreemd land; ver van zijn vaderlijk huis, nedergedaald in de groeve. -

Deze prins is het beeld van velen. Zovelen gij gedoopt zijt, heeft God almachtig u in het midden van de gemeente omringd door een wolk van getuigen, zijn heilig volk in de hemel, op plechtige wijze bezegeld en betuigd, dat Hij een eeuwig verbond der genade met u heeft opgericht, het verbond zijner eerstgeborenen, die de belofte hebben van de Heere Jezus, uit de hemel gegeven: 'Die overwint, Ik zal hem geven te zitten op Mijn troon, gelijk Ik overwonnen heb en gezeten ben met Mijn Vader op Zijn troon.'

Gij zijt geboren uit christenouders. Christen betekent gezalfde koning; geboren in de koninklijke omtuining van het christendom; in de gemeente, die de zalving heeft. Wat gij zijt, zijt gij bij de gratie Gods. Van der jeugd af heeft God u laten onderwijzen, vormen voor uw heerlijke bestemming. Ware christenen zijn wettige erfgenamen van God en Christus. Al de gaven en krachten, nodig om koningen en priesters te vormen, zijn de gemeente geschonken.

Gij zijt leden van die gemeente, ranken aan die wijnstok. Niemand onder al de miljoenen heidenen, zo nabij de troon als gij. Dat is de waarheid, de eenvoudige, zuivere waarheid, die u verkondigd is en wordt en gedurig wordt herinnerd. En er is niets wat God heeft nagelaten, om u tot bewustheid van deze dingen te brengen. Hij zond Zijn gezanten, Zijn Eigen Zoon, om u ervan te overtuigen. Hij formeerde reeds in moeders lichaam een bijzonder gezant voor u, Zijn Paulus om u op de dringendste wijze toe te roepen: 'Grijp naar het eeuwige leven.'

En toch, de meesten van u leven in hun zonden en sterven in hun zonden, ver van 's Vaders huis, in ballingschap, als veroordeelde misdadigers, en welhaast zal het van u heten: 'Gewogen en te licht bevonden', bijna op de troon, de hoogste troon - en neergedaald in de diepste afgrond van de eeuwige ellende.

Daar komt een stem uit de graftombe te Delft, die als een bazuin u aan deze dingen herinnert en u toeroept: 'Ontwaakt, gij die slaapt, en staat op uit de doden en Christus zal over u lichten!'

Later vernam ik, dat één van mijn hoorders, een snugger heer te Woudrichem, in een krantje geschreven heeft, dat ik had gezegd, dat de Prins van Oranje verdoemd is en dat dit in Woudrichem en omstreken grote verontwaardiging heeft verwekt. een dame kon er niet van zwijgen en besprak de vraag ernstig: wie dan kon zalig worden, als zelfs prinsen konden verloren gaan!

Al had ik enig oordeel over de toestand van de harten van de geëerbiedigden en door velen geliefden prins, - die ik de eer niet heb gehad, anders dan van aanzien te kennen - dan zou het natuurlijk niet te pas komen daarover te spreken:

Maar die van Woudrichem zouden wijzer doen geen kwaad te spreken, en liever het gebed leren, waarmee prins Willem I stierf: 'O God! heb deernis met mij en mijn arm volk.'

Daar ligt de overtuiging in: ik en mijn huis en mijn volk zijn verloren, tenzij God Zich onzer erbarme.

En prins Willem I was een denker, groter wellicht dan iemand van de bedillaars in Woudrichem. Maar dat er kwaad gesproken wordt van sprekers op straat is niet vreemd.

LASTER.

Men gaat ook op straat door goed en kwaad gerucht. De mensen kunnen maar hoogst moeilijk tot de overtuiging komen, dat iemand iets belangloos doet. Zij beginnen met te veronderstellen, dat er iets achter zit, en aangezien nu bij hen meestal de geldkwestie hoofdzaak is, zo beginnen ze met te zeggen: hij wordt er voor betaald.

Dat was natuurlijk al dadelijk uitgemaakt. Sommigen wisten te zeggen, dat ik veertig gulden en Wilkens twintig per week van de heer Groen van Prinsterer ontving. Eens, bewogen met het lot van enige armen, die aan mijn deur kwamen, gaf ik enige soepkaartjes, en de dag daarna kwam er een gehele menigte, waarvan er één, toen ik weigerde, onbeschaamd zei: 'Beest! je krijgt het immers van de koningin!'

Eens verzekerde men elkaar onder de straatprediking, dat wij, voor geld van de koningin, voor de armen ontvangen, ons elk een nieuwe jas hadden laten maken. Velen vertelden, dat wij na het spreken met een bakje rondgingen om geld op te halen. Een van de hoorders geloofde dit zo vast, dat hij eerst overtuigd werd, toen hij zag dat dit niet zo was, zodat hij met blijdschap er Wilkens kennis van gaf. Dit stond vast, dat wij door de rijken betaald werden om

de godsdienst als middel te gebruiken, met als doel het volk in bedwang te houden.

Sommigen zeiden overluid, dat zij verwonderd waren, dat deze sprekers er niet uitzagen als arme lui, en dat het verwonderlijk was, daar toch alleen arme lieden, voor geld, zoiets zouden doen!

Anderen bleven er bij ze worden er voor betaald, zodat Wilkens zich eens verplicht achtte te zeggen: 'Indien ik het spreken op straat voor goed staak, verlies ik er hoegenaamd niets bij, o ja! toch wel iets, namelijk: een menigte scheldnamen, en dat verlies gun ik u allen.'

Wij zouden ze echter niet graag verliezen, die scheldnamen van blikken dominee enz. - omdat de Heere gezegd heeft, dat wij ons over smaad, die ons om Zijnentwil overkomt, verheugen zullen.

Maar minder gemakkelijk valt het, door zeer beschaafde lieden, niet een medelijdend glimlachje, uit de hoogte te worden aangezien als rijp voor Merenberg.

Van verschillende zijden, ook waar men het volstrekt niet van verwacht zou hebben, werd tegen de straatprediking gewaarschuwd.

Een overigens welwillend heer schreef mij een brief, waaruit bleek, dat hij mijn spreken niet vrij achtte van alle gevaar voor de staat.

De heer Douwes Dekker, meer algemeen bekend als Multatuli, besteedde zijn heerlijk talent aan het boze werk, ons spreken zó voor te stellen, dat ieder, die nog enig gevoel voor het heilige had, zich er wel van afkeren moest.

Hij liet, in een uitvoerig opstel Wilkens op straat het 'Onze Vader' behandelen en elke bede afwisselen door het verzoek van een vrouw, om een stuiver voor een van haar gehuurde stoel en door het lasterlijkst vloeken van beschonken soldaten. Natuurlijk is van zijn gehele voorstelling niets hoegenaamd waar, dan dat Wilkens bij die gelegenheid, op een stoel

staande, voor zeer aandachtige hoorders sprak over de betekenis van het 'allervolmaaktste gebed.'

In de Asmodée ontbrak het niet aan tentoonstelling van Wilkens als iemand met ongewassen hals, vodden tot kleding en onzedelijk gedrag. Asmodée vond het zelfs onrechtvaardig, dat de politie de oude liedjeszanger Meyer belemmerde en Wilkens vrij liet.

Dat wij door sommigen als bijzondere vrienden van hoeren en tollenaars werden voorgesteld, was geen wonder. Van de Meester werd het ook gezegd, dat Hij een vraat was en wijnzuiper, een vriend van slecht gezelschap.

Eenmaal wilde iemand volstrekt hebben, dat ik mij verdedigen zou tegen een man, die plechtig betuigd had, dat hij mij op een avond in een koffiehuis had gezien, verterende aan wijn en dergelijke niet minder dan 7.00 gulden, natuurlijk voor een warm afschaffer wel wat heel veel.

Ik beriep mij alleen op het oude woord:

'Al is de leugen nog zo snel,

De waarheid achterhaalt haar wel.'

Aan beledigende brieven ontbrak het niet. Die er de geest van kennen wil, leze het Padangse Handelsblad van 1879 No. 103, waarin een oud-afgevaardigde van het Nederlandse Bijbelgenootschap zijn gal eens uitspuwde bijzonder tegen mij, in negen kolommen, waarin de woorden 'waanzin, dweperij, bedriegerij', onder de zachtste behoren.

Ik zal er enige volzinnen uit overnemen, om te doen zien, tot welk een zinneloze laster sommigen zich verlagen.

De schrijver zegt het volgende: 'Rechtzinnig geloof verblindt de geloofsgenoten. Vandaar dat een man als de heer Keuchenis, een Esser kan blijven bewonderen, hoewel hij weet dat Esser nu en dan aan vlagen van waanzin lijdt.

Van deze waanzin een vermakelijk staaltje. Enige jaren geleden kwam een ontslagen ambtenaar van de rechterlijke macht zich te Amsterdam vestigen. De man kwam zonder middelen in het brave Nederland en was genoodzaakt op een kamer te wonen, waarvoor hij zeven gulden per maand aan huur betaalde. De heilige Esser had hem te Batavia gekend en kwam hem weldra opzoeken met het plan hem te bekeren, want als iemand in nood verkeert, is hij, zegt Esser, zeer ontvankelijk voor de ware leer. Het bekeren viel niet mee en gelukte slechts gedeeltelijk. Vóórdat echter de geest der bekering had afgewerkt kwam Esser bij de arme drommel met een voorstel, dat ons volkomen duidelijk maakt, hoe een dweper soms, in 'het belang van de leer, tot wandaden vervalt. Esser had namelijk gehoord, dat zijn slachtoffer met zijn moeder overhoop lag en haar had uitgescholden, en dacht nu een goede gelegenheid gevonden te hebben, de man eens goed onder handen te nemen. Hij kwam hem bezoeken met een revolver, die hij te leen uit de winkel van een godvrezende geweermaker had meegenomen en zei: 'Er staat geschreven: 'eert uw vader en uw moeder, opdat uw dagen worden verlengd.' Doe mij het genoegen, door middel van deze revolver een einde aan uw leven te maken, want anders wordt ge te oud. Zijt gij eenmaal dood - wat u niet rouwen zal, want door vrijwillig te sterven geeft ge aan het Oude-Testament een prachtig waarmerk en zult ge de eeuwige zaligheid genieten - dan schrijf ik een traktaatje over uw onaangename verhouding tot uw moeder en hoe uw dood het noodzakelijk gevolg geweest is van het zondigen tegen 's Heeren gebod.'

Het slachtoffer weigerde aan het verzoek van de dilettantzendeling gevolg te geven en werd tot zijn straf door hem in de Heraut voor een atheïst uitgemaakt.

Een ander staaltje uit hetzelfde blad. 'Wie op de Haagse kermis geweest is, kent de grote Esser, dilettant-zendeling en makelaar in Christelijk-gereformeerde bravigheden. Daar stond

hij, met de hoed in de nek gezakt, het geachte publiek te wijzen op platen, voorstellende een maag, door jenever aangetast. Wat geleeke hij volmaakt op een martelaar, die de hemel geopend ziet, om er met zijn tere ziel in te stappen. Die hoed in de nek gaf de blikken van de toeschouwers een ruim gezicht op dat, van groene zeep blinkend voorhoofd, waarop 'de Heere' een heilige stempel heeft gezet. Maar waarlijk verheven is hij, wanneer hij het geachte publiek onthaalt op een donderende en breedvoerige beschrijving van de hel, die ik graag zou willen weergeven, als mij de genade, de heiligen Esser beschoren, maar geworden was. De woorden: *angstig gegil van eeuwig verdoemden, eeuwig geknars der tanden, gerammel van ketens, pestwalm van de zonden, grijnzend en honend gelach van de aartsvijand, rechtvaardige straf des Barmhartigen!, noodlottige vrucht van de erfzonde - troffen mijn oor.*

-

Bedriegers zijn, volgens deze lasteraar, alle niet-Roomse zendelingen, die hij bij name noemt, terwijl hij er bijvoegt: 'Zolang de zendingsvrienden zich niet schamen voor een Esser, een W. van der Jagt, een Van Eck, een Klinkert enz., moet men hen houden voor snode bedriegers en zal men de zending in deze gewesten moeten noemen: *vroom bedrog*.

Gelukkig kan ik, sinds zeer veel jaren aan laster, zelfs van gelovige zijde, gewoon, zulke dingen lezen, zonder iets anders te gevoelen dan deernis met de lasteraars. Welk een smart van de ziel zullen ze er eenmaal over gevoelen en gevoelen ze reeds nu, in ogenblikken van eenzaamheid, wanneer ze voor deze laagheden enigszins een oog krijgen.

Ik denk, dit schrijvende, aan een toneel op de Grote markt, waar ik op een avond tot een vrij groot gehoor sprak. Daar kwam een waggelende dronkaard door het volk heendringen en plaatste zich vlak voor mij. Door het licht van de lantaarn, dat juist op hem viel, was hij in al zijn walgelijkheid te zien. Hij kon nauwelijks staan, zodat velen lachten. Ik vatte die man bij zijn schouders, en riep met een sterke stem: 'Sta!' en hem blijvende vasthouden, zei ik tot de menigte: 'Gij lacht om deze arme zondaar, maar zonder reden. Gij ziet, hij is een dronkaard; hij is, sinds vele jaren, gebonden met een sterke keten, een keten, die hem ten verderve sleept en waaraan niets begeerlijks is, dan het zilver aan het eind, waaraan gindse kroeghouder deze ongelukkige vasthoudt. Zolang daar nog enig zilver van te halen is, laat die kroeghouder hem niet los. Waarom lacht gij nu? Om die rampzalige kroeghouder of over deze ongelukkige man, met zijn keten, in Schiedam gemaakt. Laat ons liever wenen, wenen over onszelf. Wie weet hoevelen onzer nog met zeven ketenen gebonden zijn, ketenen van geldzucht, hoogmoed, wellust enz. enz. Niemand onzer, die geheel vrij is, al zien wij soms niets van ons gebonden zijn aan de ene of andere zonde.'

Zo is het, en daarom zeg ik ook van lasteraars geen kwaad woord, biddende dat de Heere ons allen van alle zonden vrijmaakt, en Hij kan ook de laster daartoe gebruiken, wanneer Hij er ons de ogen door opent voor dingen, die de vijanden niet zien, maar in het harte en verborgene leven der belijders schuilen.

WIJZE VAN SPREKEN.

Van de aanvang af hebben wij, zoveel als mogelijk de preektoon vermeden. Wij hebben gesproken, zoals gewone mensen spreken, een ieder naar de gave hem geschonken. Al wat naar godsdienstoefening kon gelijken, is door ons vermeden; geen gebed noch plechtige zegenwens, geen Schriftverklaring enz., maar alleen een woord uit het hart, naar aanleiding van het nieuws van de dag, of van hetgeen ons overal omringt, of van een Schriftwoord of gehoorde prediking. Hoe onmogelijk sommiger zalvende preektoon op straat zou zijn, bleek

mij eenmaal, toen er een oefenaar uit Amsterdam bij mij kwam, die evangelist wilde worden. De kapitale witte das, waarmee hij verscheen, deed mij vermoeden, dat hij van indruk maken door het uitwendige, niet afkerig was. Ik stelde hem voor op straat te spreken. Hij nam het aan. Ik sprak toen in de Lage Nieuwstraat bij een hofje en liet hem na mij spreken, terwijl ik mij ongemerkt, op een afstand, onder het volk mengde. De man zette een vervaarlijke keel op en ontlastte zich in een stortvloed van orthodoxe woorden, al zwaaiende met zijn lange armen, terwijl de aderen van zijn hoofd haast scheen te barsten van inspanning. Het duurde niet lang of hij begon te pruttelen. Ik hoorde jonge meiden zeggen: 'wat akelige preker heeft Mr. Esser, daar gebracht.' Weldra begon men hem na te doen en hoorde men van meer dan één kant het galmen van de armen broeder spottend herhalen.

Ik gaf hem natuurlijk een wenk om te eindigen.

Al wandelende, zei ik hem: 'Waarom spreekt gij nu niet zoals straks en waarom zwaait ge nu niet met uw armen?' - Hij zei: 'Nu is het niet nodig; u verstaat mij immers wel.' Ik vroeg hem, of hij waarlijk geloofde, dat het volk hem niet zou hebben verstaan, wanneer hij gesproken had, zoals hij in zijn eigen huis of op de Zondagsschool gewoon was te doen. Dat kon hij niet ontkennen. Op een andere plaats liet ik hem weer spreken, maar onder beding, dat ik hem in de rede zou vallen, zodra hij onnatuurlijk sprak. Nu bleek het, dat de man een gave van eenvoudig en natuurlijk spreken had, om jaloers op te worden, en dat hij met grote belangstelling werd aangehoord.

Tot verontschuldiging zei hij, dat men in Amsterdam, in zijn kring, het spreken zó wilde, als hij de eerste maal had gedaan, natuurlijk een dwaling, hoezeer wellicht onder vele oefenaars overgeërfde dwaling.

Toch moet ieder spreker, als hij een enigszins groot gehoor heeft, zeer oppassen, zal hij niet meer of min in preektoon vervallen, waarop zeer zeker de straf volgt, dat de straatjongens hem ontmoetende, dezelfde toon aanslaan.

Zoveel mogelijk te vertellen, en wel belangrijke geschiedenissen, het zij uit de Bijbel of de gebeurtenissen van de dag, met de nodige toepassing, is onze gewoonte. Wanneer ik 's zondags een preek gehoord heb, die mij getroffen heeft, vertel ik de inhoud de andere dag en soms verschillende dagen achterelkaar met de naam van de prediker er bij.

Het is goed, als dit gebruikelijk werd over de gehele wereld. Een deel van de Joodse rabbijnen in Rusland, en wel het meest ernstige deel, heeft 's zaterdags in de Synagoge twintig jongelieden, die verplicht zijn goed acht te geven op de prediking, en die na de dienst de inhoud moeten meedelen aan hen, die wegens krankheid en om andere redenen thuis zijn gebleven.

Mochten onze leraars voor hetzelfde nuttige werk jongelieden werven, en enigen ervan de gehoorde preek op straat vertellen.

Overigens spreken wij over alles wat de ogen zien en de oren horen, omdat de gehele aarde vol is van de heerlijkheid des Heeren en men die in alles kan opmerken, terwijl alles tot behoud van Gods kinderen is ingericht.

Als vanzelf komen de onderwerpen voor de geest, zodat geen al te lange voorbereiding nodig is. Toch kost het nadenken om bijv. over de winkels en ambachten, zonder gezochtheid, te spreken in verband met Gods Rijk. Maar deze dingen boeien de aandacht en verbannen de spot.

Ik zal een paar voorbeelden er van aanhalén: 'Vrienden! sommigen van u komen door straten, waar veel sterk verlichte winkels zijn. Welke prachtige dingen zijn daar te zien, niet waar? Gindse banketwinkel doet menigeen watertanden. Heerlijk en lekker ziet het er uit, wat daar voor de ramen is uitgestald! Ik denk daarbij altijd aan iemand, die, als hij met jongens ging

wandelen, ze voor zo'n banketwinkel staande hield en zei: 'Heerlijk en lekker, jongens, gij moogt u verblijden dat anderen daarvan zullen smullen, maar krijgt er niets van, vooruit, mars!'

Schijnbaar wreed, niet waar? Maar toch deze jongens hadden het goed genoeg en zij en wij moeten leren - willen wij gelukkig zijn - ons oprecht te verblijden in de zegen, die God aan anderen geeft. Die dat geleerd heeft, heeft een zeer blijmoedig leven. De grote fout van onze eeuw is, dat zij meent, dat geluk gevonden wordt op de weg van vele behoeften te hebben en die te kunnen bevredigen. De oude Grieken en Romeinen wisten het beter; zij zochten de kunst om veel te kunnen ontberen, zo weinig mogelijk behoeften te hebben.

Dat is wijs, de hoogste wijsheid voor de christen is voor zichzelf in deze wereld niets anders te begeren dan het kruis; zijn leven te willen verliezen. Die daartoe komt, kan geheel voor de Heere en zijn naaste leven. Die rijk is, bedenke, dat God hem de rijkdom gaf om die naar Gods wil, tot nut van de gemeente en van Israël en van de wereld, allermee ten nutte van weduw en wees te besteden.

De gehele natuur predikt: zichzelf geven. De zon, maan en sterren boven ons; de bomen en bloemen van het veld, de dieren en vogels, zij doen niets anders dan ons mensen dienen met hun licht en glans, hun vrucht en geur, hun arbeidskracht en leven en zang; - al wat ons omringt, geeft zich aan ons.

Zo betaamt het ons de Heere en al wat ons omringt te dienen met onze macht, met dankbare, blijde liefde en naarmate wij dat meer doen in het geloof in Jezus Christus, zullen stromen des levenden waters uit ons binnenste vloeien.

Ziet, tot welke gedachten een winkel leiden kan. Maar er is meer. Wij zien daarginds, wat heerlijk en lekker is. Eenmaal zal er nog geheel iets anders te zien zijn, volgens de oude Bijbel, die zovelen verwerpen zonder te weten wat er in staat. Die Bijbel spreekt ook van vooruitgang tot het grote Babylon toe, een wereldstad, zoals er nooit geweest is, waar al wat heerlijk en lekker is, zal verzameld zijn. Dat zal een stad zijn naar het hart van de wereld, en weet gij waarom vooral? Omdat er volstrekt geen godsdienst zijn zal. Geen neutrale stad, zoals men nu wil, maar een geheel gewijd aan het vlees, zonder iets dat naar godsdienst lijkt. Daar zal alleen de Mens der zonde verheerlijkt worden.

Ik denk, die weg willen wij niet op, vooral niet, omdat het einde van Babylon is: verbranding. Toch moeten wij kiezen tussen Babylon en het Nieuwe Jeruzalem, de stad van Gods volk.

De nauwe weg leidt naar Jeruzalem, de brede naar Babylon. Welke weg zullen wij kiezen? Om de waarheid te zeggen: er is eigenlijk niemand, als zijn kind vraagt: Vader, welke weg raadt gij mij aan? die niet zeggen zal: de nauwe weg. Maar wat wij voor onze kinderen het beste achten, is ook voor ons het beste. Daarom, laten wij de Heere onze God aanlopen, opdat wij door Zijn genade de brede weg verlaten en van heden af de smaller weg kiezen.

Een ander voorbeeld: 'Mijn vrienden, wij staan hier bij een gaslantaarn en kunnen daaruit veel leren. Er is een groot verschil tussen een Chinese lantaarn van papier en deze gaslantaarn. Het grootste verschil is wel dit, dat een Chinese lantaarn van onderen donker is, en dus haar licht alleen geeft in de verte.

Daarom noemen de Chinezen iemand, die zijn eigen huisgezin verwaarloost, terwijl hij druk werkt voor de belangen van anderen: een papieren lantaarn.

Nu zulke lantaarns willen wij niet zijn, maar liever trachten licht te hebben van binnen en een licht te zijn zowel in ons huis, als daar buiten. Dat is onze roeping; immers zegt de Heere aan de Zijnen: 'Gij zijt het licht der wereld.' Als de zaken verkeerd gaan in ons land en in onze koloniën; in staat, in kerk, in school, dan ligt het daaraan, óf dat Gods volk geen licht geeft, óf dat ons volk zich van dat licht afkeert, weigert er in te wandelen.

Dit is voor een ieder duidelijk, dat, waar geen licht of geen goed licht is, geen volk arbeiden kan zoals het behoort. Maar er is verschillend licht. Deze gaslantaarn heeft een geelachtig wit licht; er is rood licht; er is groen licht enz.

Bij geel licht zien wij alles geel; bij groen licht alles groen; bij rood alles rood. Kinderen hebben daar groot genoeg in en vinden rood licht meestal heel mooi.

De internationalen, socialisten, nihilisten en hoe zij verder heten mogen, zijn zulke kinderen. Zij zien alles in het licht der bloedrode vlag, de vlag van het rode beest, in de Openbaring van Johannes getekend waarvan de verschijning nabij is.

Maar dat zijn nog uitzonderingen bij ons volk. De meerderheid van ons volk is, helaas, met kleurenblindheid geslagen. Die meerderheid kent volstrekt geen onderscheid meer tussen licht en licht; zij laat zich door ongelovige krantenschrijvers en dergelijken leiden, en ziet bij het licht, dat - de eerste leidsman de beste haar voorhoudt, - als het maar de mode van de dag is.

Nu, mijn vrienden, het komt er wel terdege op aan, bij welk licht een mens ziet, en nu is er maar één licht, waarbij allen, die ziende ogen hebben, overal en altijd goed kunnen zien en dat is het licht der zon. Gelijk er een zon is aan de natuurlijke hemel, zo is er ook een aan de volkerenhemel, en die zon is Jezus Christus, gelijk Hij gezegd heeft: 'Ik ben het Licht der wereld.' Bij dat licht alleen zien wij alle dingen zoals God wil dat wij ze zien.'

Daarover kon nu verder natuurlijk veel gezegd worden.

Eens terwijl Wilkens sprak, ontstond er brand, waardoor zijn gehoor wegliep. Het duurde echter niet lang, of de brand was geblust. Daarop begon Wilkens te roepen: 'brand! brand!' terwijl hij zijn toespraak zo inrichtte, dat hij gedurig 'brand, brand!' herhalen kon. Natuurlijk, kreeg hij op deze wijze een zeer groot gehoor en kon, hetgeen er gewoonlijk bij brand gebeurt of te vrezen is, op velerlei wijze toepassen.

Met een gezond verstand kan men voor het volk boeiend genoeg over de wolkenhemel en zijn lichten spreken, maar ook over het dieren- en plantenrijk, over de lieden die voorbijgaan: krijgslieden, politieagenten, brievenbestellers, lantaarnopstekers, of over een huis, een deur, een venster, een stoel, een pomp, een lantaarn enz.

Op een verjaardag van de koningin zou er een prachtige illuminatie zijn in het Bos. Wilkens had zich voorgenomen, die avond te spreken over 'het Licht der wereld'; maar van de honderden voorbijgangers bleef niemand staan. De stroom ging naar het Bos. Eindelijk kwam er een man met een groot bord, waarop met grote letters stond: 'Komt en ziet' en voorts, dat er ergens een bazaar van porselein, blik- en aardewerk enz. was geopend, alles beneden fabrieksprijs. Wilkens verzocht die man, natuurlijk tegen een beloning, te blijven staan en las nu en dan met luide stem, wat op dat bord stond. Dat verzamelde een zeer groot gehoor en gaf ruime gelegenheid om de mensen er op te wijzen, dat ook in de Bijbel de woorden: 'Kom en zie' staan en wat de Heere te zien en om niet te kopen geeft; hoe daar in Gods Huis vaten zijn ter ere en ter oneer, hoe de Heere toch ten minste de macht heeft van de pottenbakker, om te doen wat Jesaja ervan zegt enz. Ernstig werd er bij die gelegenheid op gewezen, dat de gehele stad, de kennisgeving gelooft, die op het grote bord wordt gedaan, zonder een ogenblik de geloofwaardigheid van de koopman in twijfel te trekken, en hoe diezelfde stad, in haar meerderheid van zogenaamd denkende lieden, zo geheel anders handelt ten aanzien van de woorden Gods, Zijn heilige wet, met Gods vinger geschreven, en Zijn heerlijk Evangelie.

Meer dan eens sprak broeder Wilkens over de opschriften boven de verschillende kroegen, slijterijen en tapperijen in de stad, als daar zijn: 'Het grote glas', 'de Morgenster', 'de rijzende

Zon', 'Werkmans welvaren', 'Vooruit is de weg', 'de Vriendschap', - uithangborden, die in al hun leugenachtigheid werden voorgesteld.

Geen wonder dat meer dan één wijze in eigen oog, zoals een liberaal lid van de Tweede Kamer, deze dingen voortreffelijk vond voor het volk! De Heere zal zulke mensen mogelijk eenmaal vragen, of zij dan niet behoren tot het volk en een ander soort van ziel hadden, omdat ze naar de Witte sociëteit gingen?

Ook sprak Wilkens menigmaal over wat op muren stond aangeplakt, over platen en prenten in boekwinkels te zien enz.

Daaruit nam ik aanleiding om te zeggen, dat vóór elk huis eigenlijk een opschrift staat, maar onzichtbaar, leesbaar alleen voor hen, die bij geestelijk licht zien en daar schrikkelijke dingen in die opschriften zijn te lezen, soms waar men heel wat anders zou verwachten.

Het beste opschrift is wel: 'Hier woont een arme tollenaar, die, op de borst slaande, uitroept: 'O God! wees mij, zondaar, genadig!' Maar wanneer wij zo eens in de stad rondgaan, dan vinden wij grote gebouwen en ontdekken met verbazing, dat er opschriften staan, als deze: Weg met Koning Jezus; of: Hier voor iedereen entrée, maar Jezus van Nazareth blijve hier buiten, en dergelijke.

Voor alle openbare scholen staat dit opschrift: de Heere Jezus blijve van dit neutrale terrein af.

Dat is door onze zonden zover gekomen en het moet en kan weer anders worden door terugkeer tot de Heere en Zijn genadeverbond.

Wij mogen niet rusten, voordat van elk gebouw en elke woning in ons vaderland geestelijk te lezen is: Jezus Christus in onze Soeverein, geen neutraal terrein meer; Hij moet als koning heersen op elk gebied van het leven.

Dat zal Hij, wanneer wij maar niet wijzer willen zijn dan Hij. Zelfs ongelovigen geven toe, dat nimmer wijzer mens op aarde verscheen. En toch luistert men naar allerlei mensen; alleen naar Hem niet, van Wie God van de hemel heeft gezegd: 'Deze is Mijn geliefde Zoon, hoort Hem!' Dat is dwaas. Zijn gedachten zijn zoveel hoger dan de onze, als de hemel boven de aarde.

Denk maar eens na: de meeste mensen hier in de stad denken, dat, als zij maar braaf zijn en ieder het zijne geven, en vooral als ze godsdienstig zijn bovendien, dat dan alles wel zal terechtkomen. De heidenen denken precies zo. Ook zij zeggen: een mens kan niet meer dan zijn best doen, en voor het overige moet hij het aan God overlaten.

Dat is een dwaling. De Heere Jezus zegt niet: doe uw best maar, wees braaf, wees vroom; maar Hij zegt: 'gij hebt geen leven in uzelf en Mijn vlees is waarlijk spijs, mijn bloed is waarlijk drank; die Mij eet, heeft het leven.'

Dat is geheel iets anders dan braaf zijn. Men zegt, dat de geleerde, maar ongelovige hoogleraar Moleschot beweerd heeft: 'Een mens is wat hij eet, en daarmee heeft hij de waarheid van de Bijbel bevestigd. De vloek der slang is, dat zij stof zal eten; dat is haar wezen. Onze eeuw is reeds zover als Nebukadnezar, die in zijn waanzin gras at, dat is zijn spijs, het leven van zijn ziel zocht in de aardse dingen, in natuurdienst. Menig hoogleraar bij ons doet dat, en wij kunnen en zullen, als God het niet verhindert, nog dieper vallen, in de dagen van de antichrist, die leven zal van het lasteren van het bovennatuurlijke.

Wat ons waarlijk tot verstandige, verlichte mensen maakt, is het eten van het brood, dat uit de hemel is nedergedaald. Zonder God ernstig te vragen, of dit waarlijk zo is, verwerpt menig naamchristen dat, gelijk de Jood het verwerpt.

WELKE WOORDEN DE MEESTE INDRUK MAKEN OP DE RUWSTE EN ONGELOVIGSTE MENSEN.

Natuurlijk is het zeer moeilijk te weten, of het spreken op een gegeven ogenblik al dan niet indruk maakt. Tranen uit te lokken is niet moeilijk, wanneer men op het gevoel weet te werken, maar tranen bewijzen alleen een ogenblikkelijke aandoening. Evenwel kan men uit de toenemende stilte en aandacht, uit het veranderen van lichtzinnige en spottende gelaatsuitdrukking, in die van diepe ernst, en over het algemeen uit hetgeen op het gelaat als het ware staat te lezen, wel iets afleiden.

Eenmaal zag ik enige spotters uit Israël. Hun spot was dadelijk gedaan, toen ik in mijn toespraak zei: God almachtig heeft een ontzettender eed gezworen, die aller aandacht waardig is, namelijk deze eed: 'Zo waarachtig Ik leef, zegt de Heere, al ware het zaad der kinderen Israëls als het zand aan de oever der zee, slechts een overblijfsel zal behouden worden.' Spotters tot het einde toe behoren zeker niet tot dat overblijfsel.

Gij weet, mijn vrienden, dit overblijfsel wordt behouden naar de verkiezing der genade, en wanneer God zo handelt met Israël, is het niet redelijk te menen, dat Hij ten aanzien van de Nederlanders, die hem met allerlei goddeloosheid tergen en dagelijks zeggen, dat zij wensen, dat Hij hen verdoemen zal, anders zal handelen.

Maar wanneer gij nu en terecht bekommerd wordt, of gij wel tot dat overblijfsel behoort, dan tracht ik niet uw bekommring weg te nemen. Integendeel hoop ik, dat ze zal toenemen; en toenemen zal zij, wanneer gij bedenkt, dat de Heiland gezegd heeft: 'Gelijk de Vader de doden opwekt en levend maakt, zo maakt ook de Zoon levend, die Hij wil.'

Van Zijn soevereinen wil hangt ons eeuwig leven af. Hij besluit daarover naar zijn welbehagen.

Kon ik u van de ontzaglijke ernst van deze dingen overtuigen. Ons doopsformulier zegt, dat heel ons leven niet anders is dan een gedurig sterven, en het is zo. De korte geschiedenis van het mensdom is dat God almachtig haar leidt ten dode. Daar is geen ontkomen aan. Zijn almachtige arm voert alle mensen in de dood, al die miljoenen, sinds zoveel eeuwen. Ziet gij in de geest die ontelbare schare? Zij wordt geleid als aan een kruis om te sterven. De Heere Jezus is in het midden. En het onderscheid tussen die stervende menigte is, dat het een deel ter rechterzijde des Heeren sterft, het andere ter linker.

De ongelovigen in de parlementen spreken het zelf uit: zij noemen zich de mannen der linkerzijde. Sterven ze daar, dan zien ze niet uit naar de gekruiste Heiland en gaan verloren.

Alleen de Almachtige kan ons overbrengen naar de rechterzijde. Hij zweert, dat Hij dat van Israël slechts aan een overblijfsel zal doen.

Dat mag evenwel geen bekommerde werkeloos maken. Tegenover die eed staat een andere eed: 'dat God geen lust heeft in de dood des zondaars, maar daarin dat hij zich bekere en leve.' Het woord des Heeren, dat Hij levend maakt wie Hij wil, is alleszins geschikt om u tot Hem uit te drijven.

Wanneer ik zei: ik heb hier enige weinige diamanten in mijn handen en geef die aan wie ik wil, dan zoudt gij allen op mij aandringen en allen roepen: geef ze mij, geef ze mij. Welnu, doe zo ten aanzien van de parel van grote waarde Jezus Christus, Hij openbaart de kennis Gods aan wie Hij wil. Dring op Hem aan; laat Hem geen rust, dag noch nacht, totdat gij Hem hebt, want Hij is waarlijk uw leven.

Staan voor het Paleis van justitie en het Evangelie verkondigende, ging mij een man voorbij, ventende het blad: 'Recht voor allen.' Een meneer zei daarop luide: 'Dat is beter, dan wat deze spreker zegt.' Ik nam natuurlijk daaruit aanleiding om te spreken over de zekerheid,

dat God aan alle mensen recht doen zal, maar dat velen dat niet geloven, hoezeer zij zelf door hun ongeloof de waarheid Gods bevestigen. Ik zei: 'Laat een ongelovige hier gaan staan en ik zal u uit zijn mond laten horen, dat de Bijbel waarheid zegt. Ik zal hem vragen: wat dunkt u, ongelovige, zijn er niet maar zeer weinige waarlijk vrome mensen in de stad? Hij zal dadelijk antwoorden: ja! Op de vraag: wat dunkt u van de fijnen, de nieuwlichters, de orthodoxen of hoe hij ze noemen moge, zal hij zeggen: dat zijn allemaal huichelaars.

Maar, ongelovige, als dat zo is, waar moet ik dan de godzalige mensen zoeken? In de komedie? Hij zal zeggen: neen! In de sociëteit, in de koffiehuisen, in de kroegen? Hij zal zeggen: neen! Maar dan mogelijk in de kazerne, in de Witte Sociëteit, in de huizen van hen die naar concerten en bals gaan? Ook daar niet? Maar waar dan? Dan blijkt het, dat er zó weinige zijn, dat de ongelovige ze niet eens kan vinden. Juist, zoals de Bijbel zegt: 'Nauw is de weg, die tot het leven leidt, en weinigen zijn er, die dezelve vinden; breed is de weg, die tot het verderf leidt, velen zijn er, die erop wandelen.

Een ongelovige is juist zoals de Bijbel hem tekent, zó blind, dat hij niet eens de weg ten leven en Gods volk, dat erop wandelt, zien kan. Maar hij is dwaas ook. Dat zal ik u bewijzen. Hier staat een arme jongen. Wanneer de Heere uit de hemel hem persoonlijk bij zijn voornaam noemde en hem beloofde 'Wanneer gij overwint, zult gij zitten op Mijn troon', zoudt gij niet zeggen: O jongen! welk een voorrecht, welk een eer is u geschied? Zoudt gij niet zeggen, dat die jongen onzinnig was, erger dan een idioot, wanneer hij niet alle dagen aan die belofte dacht, niet alle dagen met al zijn krachten en gaven streefde naar de overwinning? Denk er om: deze arme jongen op de hoogste troon, die God geven kan; boven de aartsengelen verheven, de troon der hoogste heerlijkheid, heiligheid, waarheid, liefde, macht en majesteit!

Gij zoudt het onuitsprekelijk dwaas vinden, wanneer die jongen daarop geen acht gaf; er niets om gaf; er niet aan geloofde en, gelijk Ezau, deze heerlijkheid opofferde, om de voorbijgaande dingen van deze wereld!

Maar dat doet waarlijk de gedoopte ongelovige. God riep hem in de doop bij zijn voornaam tot deze heerlijkheid, maar hij wil er niets van weten.

Mijn vrienden, wat hebt gij, wat hebben wij gedaan, met deze heerlijke belofte des Heeren?

Voorwaar, in de dag des gericht's zal het ondragelijk zijn voor hen, die deze troon missen, te ontdekken: het is mijn eigen schuld; ik heb niet gewild!

Maar ook de gelovigen allen tezamen zullen ontroerd zijn bij de gedachte, dat Gods ontferming hen toch nog gered heeft, niettegenstaande zij zo zeer weinig beleden en getoond hebben, zulke heerlijke beloften op prijs te stellen en niet alle dagen tot levensdoel te hebben gehad: het zitten op de troon van de Immanuel.

De oude Fliedner stierf met dit woord, dat hij, wuivende met zijn hand, drie malen uitsprak: overwinning, overwinning, overwinning!

Mijn ervaring is, dat de woorden van de Heiland uit de Openbaring en het evangelie van Johannes, de kruiswoorden, de voorstelling van Zijn grote liefde en erbarming in Gethsemané en aan het kruis bewezen, en Zijn hoog-heerlijke beloften nimmer zonder indruk blijven.

Wordt de hoorder tegenover dat kruis geplaatst en hem tevens duidelijk gemaakt, dat hij lid is van de heilige gemeente van Jezus Christus, met dezelfde roeping en dezelfde hoog-heilige bestemming als de gelovige; dat van Gods zijde het mogelijke is en wordt gedaan om hem te overtuigen, dan kan men dikwijls sterke gemoedsbeweging waarnemen.

Maar deze dingen moeten in gewone taal, op gewone spreektrant gezegd worden.

Ongelovigen heb ik - vooral wanneer ik Joden zag - menigmaal trachten te overtuigen, door de getuigenis van de Heere Jezus omtrent zichzelf.

DE GETUIGENIS VAN DE HEERE JEZUS OMTRENT ZICHZELF.

In de vorige eeuw leefde te Zeist een vroom leraar van de Hernhutters, Samuël Lieberkuhn [1710-1777 KJB]. Deze man had een zeer zeldzame eigenschap, namelijk deze: dat hij de Joden aantrok. Zij noemden hem: Rabbi Samuel. Toch was hij niet uit Israël maar hij had de Joden lief en was hun zijn gehele leven dankbaar, omdat het heil is uit de Joden en ook omdat ze hem, als jongen van negen jaren, toen hij een arm had gebroken, liefderijk hadden verpleegd.

Liefde wekt wederliefde. Geen wonder, dat de Joden hem liefhadden en dat er vaak Joden uit Amsterdam naar Zeist kwamen om hem over hun belangen te spreken. Natuurlijk verzwegen Samuël dan voor hen het ene nodige niet en hoe afkerig de Joden ook over het algemeen zijn van de Naam van Jezus, toch laat die Naam velen niet met rust.

Tegenover al hun bedenkingen bleef Samuël er bij, dat Jezus de Zoon van God is, omdat Hij het Zelf heeft gezegd.

De Joden meenden, dat iedereen dat wel zeggen kon, maar zagen toch spoedig in, dat het eigenlijk geheel niet gemakkelijk is, vooral niet voor een Jood, om voor de heilige rechtbank van Israël, onder voorzitterschap van de Hogepriester, op een onder ede gedane vraag, van deze aard, bevestigend te antwoorden.

Zij vroegen echter, of Lieberkuhn bewijs kon geven, dat deze verklaring van de Heiland waar is. - O ja! was zijn antwoord, dat bewijs ligt in het feit, dat Hij is opgestaan uit de doden. De Schrift acht, dat daardoor krachtiglijk bewezen is, dat Hij is: de Zoon van God.

Daarmee waren de vragers niet voldaan, want immers Samuël had de opstanding niet met eigen ogen gezien. Lieberkuhn wees hun dan daarop, dat Mozes alleen was, toen hij de tafelen met Gods vinger beschreven, op de berg ontving, en toch geloofden de Joden enkel op de getuigenis van deze mens, een zondaar als zij. Daartegen was niets in te brengen.

Lieberkuhn had in zijn lang leven overvloedig gelegenheid, om de ontzaglijke kracht van de zelf-getuigenis van de Heere Jezus op te merken.

Inderdaad die getuigenis is zeer gewichtig. Meent men, dat de Heere die niet zo heeft afgelegd, maar dat Zijn discipelen en de Joodse Raad Hem verkeerd hebben verstaan; dat Hij bijv. eenvoudig meende te zijn, de Zoon van God, zoals alle andere mensen, dan komt men in de niet minder grote moeilijkheid van te verklaren, hoe de vrienden en vijanden des Heeren aan die verkeerde opvatting gekomen zijn en zó sterk daarvan overtuigd waren, dat de Joodse Raad Hem vanwege godslastering veroordeelde.

In de Joodse overleveringen was het toch volstrekt geen vreemde zaak, te spreken van God als Vader; van kinderen des Allerhoogsten, zonen en dochter van de God Israëls. Hoe dan te verklaren de haat van de Joden tegen de Naam van Jezus, lang vóór de kerkelijke vaststelling van het leerstuk van de drie-eenheid en tot de dag van heden voortdurende.

Wel bezien, schijnt het volkomen zeker, dat de getuigenissen van de Heere Jezus omtrent Zichzelf, de grote aanleiding en het voorwendsel zijn geweest, om Hem als een godslasteraar te doden.

Die eenvoudig en vrij van theologische begrippen, de zaak overdenkt, moet tot het besluit komen: Kájafas had, voor het toenmalig Joodse recht, gelijk in het eisen van de dood van de Heilands, óf de getuigenis van de Heere Jezus omtrent Zichzelf is waar.

Een derde is er niet. Iemand, die openlijk op Zichzelf wijst, als de 'Ik ben het Licht der wereld'; 'de Weg, de Waarheid en het Leven'; 'de Enige, Die het leven heeft'; 'het Brood des levens'; 'de Opstanding en het Leven'; 'de Enige door wie de mensen tot God komen; Die het leven geeft aan wien Hij wil, als het evenbeeld Gods, zodat Hij getuigt: 'die Mij ziet, ziet de Vader' - zo iemand, niet krankzinnig zijnde van hoogmoed, is, wat hij zegt, óf, is een godslasteraar.

Er zijn in ons land, wellicht zelfs onder de Joden, geen mensen die zover durven gaan, van zich te verenigen met de mening van de Joodse Raad, en er is nog wel niemand, die meent te kunnen aantonen, dat wij hier te doen hebben met de taal van een krankzinnige.

Men moet dus wel zeggen, dat de discipelen de Heere van lieverlede zulke uitdrukkingen in de mond hebben gelegd. Dat is gemakkelijk genoeg gedaan, maar daarmee is de houding van de vijanden niet verklaard, en die enigszins heeft kunnen nagaan, hoeveel eeuwen strijd het gekost heeft, om te komen tot het leerstuk van de onfeilbaarheid van de paus, niet als persoon, maar als hoofd van de Roomse kerk, in zijn ambt, ziet in, dat het waarlijk zo'n heel eenvoudige zaak niet heeft kunnen zijn, in een paar eeuwen, zoals men dan veronderstelt dat geschied zou zijn, een aan het kruis genagelde Joodse Rabbijn woorden als de bovenbedoelde in de mond te leggen en die te doen aannemen door de edelste van het Joodse volk en uit de heidenen.

Maar wanneer mij te goeder trouw niets anders overblijft, dan aan te nemen, dat werkelijk Hij, Die voor de zoon van Jozef doorging, van Zichzelf niets minder heeft getuigd, dan dat Hij Eenswezens is met God; Hij Zichzelf de eigenschappen en krachten Gods heeft toegeschreven, dan kan Hij mij, verondersteld dat Zijn getuigenis onwaar is, onmogelijk tot een voorbeeld zijn.

Hij is dan noch zondeloos, noch een wijze noch een braaf man, maar een dweper van de hoogmoedigste soort, die ooit geleefd heeft.

Hem mij voor te stellen als een voorbeeld tot navolging, wordt dan al te ongerijmd; in Zijn Naam iemand te dopen, dwaas; op Hem een gemeente te bouwen, naar Hem genoemd goddeloos.

Het Nederlandse volk heeft volkomen recht, wanneer het van zijn leiders, van de mannen van wetenschap in deze ernstige zaak zekerheid verlangt. Liberalen en modernen hebben in twijfel gebracht of bestreden, dat deze Jezus is de Zoon van God. Zij kunnen daarbij niet blijven staan. De gevolgen moeten duidelijk worden uitgesproken en manlijk aanvaard.

Is het getuigenis, die de Heere Jezus omtrent Zichzelf geeft, onwaar, dan eerlijk het gehele christendom, dat op die getuigenis gebouwd is, verworpen, en omgezien naar een andere godsdienst.

En wij komen niet tot een andere godsdienst, tenzij de oude overleveringen omtrent deze Jezus geheel worden verlaten.

Professor Rauwenhoff had daarin volkomen gelijk, toen hij enige jaren geleden tegen de verspreiding van Bijbels opkwam. De Bijbel stelt ons telkens weer voor de vraag: 'Wat dunkt u van de Christus, wiens Zoon is hij?'

Maar voordat iemand met het christendom breekt, schijnt het toch geraden, eens ernstig stil te staan bij dit enige feit in de geschiedenis van de mensen, dat er een Mens is geweest, die van Zichzelf heeft gezegd: 'Indien gij niet gelooft, dat IK BEN, zult gij in uw zonde sterven', en 'die Mij ziet, ziet de Vader.'

Dat is de ontzaglijkste gebeurtenis, die ooit op aarde is vernomen. Een Mens, die zich God gelijk maakt en last geeft om aan alle creaturen op aarde dit te verkondigen. En die Mens was van bijzondere betekenis, want aan Zijn lastgeving wordt meer en meer voldaan. Welhaast

zullen alle creaturen van Hem gehoord hebben. De volken, die Hem niet geloofd hebben, zoals de Joden, Romeinen, Grieken hebben de jammerlijke gevolgen ervan ondervonden, en het oude Jeruzalem is, naar zijn voorspelling, vergaan.

Meermalen zeiden mij de lichtzinnigste mensen: 'Ja, als deze dingen zó zijn, spelen wij een zeer gewaagd spel, met er geen acht op te geven.' Waarlijk het is zo. Niet nadenkende mensen alleen kunnen zo roekeloos en dwaas zijn. De Schrift waarschuwt hen met de ontzaglijke eenvoud en ernst van de waarheid.

ONGELOVIGEN.

Er zal wel geen christen zijn, die niet in strijd is geweest met ongelovigen of zulk een strijd niet heeft bijgewoond. Zulke gevallen, uit het leven genomen naar aanleiding van de een of andere gebeurtenis uit de Schrift, worden door het volk, wanneer ze enigszins levendig worden voorgedragen, met grote belangstelling aangehoord.

Zo vond ik steeds veel aandacht voor het volgende: Enige jaren geleden bevond ik mij op een stoomboot op de Maas. Het was zomer en er waren ruim 200 passagiers. Ik deelde eerst in de eerste kajuit traktaatjes uit en ging vervolgens naar voren, waar een tachtigtal veekopers uit de streken van Brabant waren. Ook dezen namen de blaadjes aan, maar een heel ruwe kerel weigerde, zeggende: 'Bij ons zijn er ook die van die prullen uitdelen; houd ze maar; ik mot er niks van hè.' (Zeeuwse spreekmanier)

Ik antwoordde: 'Prullen? Gij hebt het blaadje niet eens gelezen en weet al dat het een prul is?' 'O!' zei hij, 'ze zijn allemaal hetzelfde, over hemel en hel, en daaraan geloof ik niet.'

'Zó, zó, mijn vriend, ik bemerk dat ik met een ontwikkeld man te doen heb, zo een, die goed onderwezen is. Het moet wel, daar gij al weet, wat er op een stuk papier gedrukt staat, zelfs zonder het opschrift gezien te hebben. Nu, ik heb graag met knappe kerels te doen. Gij wilt zeker wel een weddenschap aangaan? Ja, ja! wedden is wel eens aardig; wij hebben hier toch de tijd; ik wed ook graag, maar om des keizers baard, niet om geld.

Nu willen wij eens wedden: gij zult bewijzen, dat er geen hemel en gene hel is, en ik zal bewijzen van wel, en deze veekopers zullen beslissen, wie het wint.'

'Top' zei hij, 'dat doe ik.' Ik verzocht hem nu te beginnen, maar daar wilde hij niet aan. Ik moest beginnen. Hoe ik hem ook aanporde, beginnen moest ik.

Ik vroeg hem toen: 'Waarom is er zout in de zee?' – 'Nou', zei hij, wat heeft dat er mee te maken? Voor de vissen.'

'Vriend, nou val je me bitter tegen, hoor; ik dacht dat je zo'n knappe kerel bent, zo'n veelweter, die zelfs weet, dat - er noch hemel, noch hel is, en nou blijkt het, dat je eigenlijk geen antwoord kunt geven op zo'n eenvoudige vraag: waarom er zout in de zee is. Voor de vissen, dat weet je zelf wel beter, want die zijn er in de Maas ook.

Ik ben maar een domoor, die nog gelooft aan hemel en hel en ik kan je nu een heel goede reden opgeven, waarom er zout in de zee is. Gij weet, dat de rivieren vele krengen en rotte of voor verrotting vatbare dingen in de zee voeren. De haaien en andere vissen vreten veel op, maar toch niet genoeg. Er is zout nodig om het water voor bederf te bewaren. Was er geen zout in de zee, dan kwamen er allerlei schadelijke dampen uit en gij zoudt rotkoorts krijgen, waarvoor vooral jeneverdrinkers en zulk volk zeer vatbaar zijn. Door de liefdevolle zorg van de Schepper, werkt het zout in de zee de verrotting tegen. Begrepen?'

'Nou', zei hij, 'dat zal wel zo zijn.'

‘Goed, nu gaan wij verder met vragen. Is er nergens verrotting te sterk voor het zout? verrotting, die een sterker middel nodig heeft dan zout?’

‘Hoe meent u dat’, vroeg hij. Ik zei: ‘Gij weet toch al heel weinig. Men moet u bij de eenvoudigste zaken helpen als een kind. Gij hebt weleens van gasthuizen gehoord, niet waar? Ook wel dat daarin teringlijders, pok- en kankerlijders, pestzieken en melaatsen verpleegd worden? Welnu, dan weet gij ook wel, dat de geneesheer niet zegt: dat laken, waar die melaatse of pestpoklijder op gestorven is, moet je maar met wat zout water of met loog wassen, maar dat hij, als hij alle besmetting wil voorkomen, het boeltje van die lijder laat verbranden.

Dat deed men vanouds in Israël: men gebruikte vuur als afdoend reinigingsmiddel voor sommige zaken, die bijzonder onrein waren.

Gij begrijpt wel, dat het verstandiger is een besmettend voorwerp aan het vuur over te geven, dan de gehele stad in gevaar van besmetting te brengen.’

‘Ja’, zei hij, ‘dat geloof ik ook.’ ‘Nu, mijn vriend’, zei ik, ‘zijt gij de weddenschap kwijt. Let nu maar eens goed op. De Bijbel vergelijkt de volken bij een zee en bij rivieren. Tezamen maken zij een zee uit en elk volk is als een rivier. Al die rivieren lopen uit in de grote volkerenzee en ze brengen, wat ze hebben, en daaronder is veel verderf. Denk maar eens aan de Schie, waarop zoveel jenever wordt afgevoerd en een stroom van vloeken en vuiligheden van de jeneverbrosers mee.

Nu zegt de Heere Jezus van Zijn volk, van Zijn volk, van Zijn discipelen, dat zij het zout zijn, dat de wereld voor bederf bewaart. Wat dat zout niet in de volkerenzee, dan zou er algemene verrotting zijn.

Iedereen kan dat wel waarnemen. Wanneer in slecht gezelschap er een paar zijn, die God vrezen, dan worden de anderen daardoor altijd meer of min in toom gehouden en de grootste vloekers houden zich stil, als ze christendames zien of een predikant of een vroom pastoor.

Maar die nu zo goddeloos zijn, dat zij zich door het zout van Gods volk niet laten verbeteren, die dwingen toch God, als het ware, om een sterker middel aan te wenden. Zij zullen toch wel niet verwachten, dat God zal toelaten, dat ze na hun dood komen bijv. bij vroeggestorven kindertjes, die nog nooit hebben kunnen vloeken of vuile taal spreken. Wat is er aan zulke besmettelijke voorwerpen te doen. Vele jaren van toepassing van het zout hebben niet gebaat, dan moet immers wel vuur aangewend worden, en daarom spreekt de Bijbel van onuitblusselijk vuur, waarvoor de Heere Jezus, Die nooit iemand bedrogen heeft, in Markus 9, drie malen zeer ernstig waarschuwt.

Nu, dat vuur is in de hel. Gij zegt: er is geen hel. Maar laat ons daarover eens nadenken. Bij wie en waar gaan de vloekers en zuipers op aarde? Gaan ze bij vromen? Wel nee, overal liever, dan bij dat soort van mensen. Zij gaan bij hun soort, die vinden ze gewoonlijk in de kroeg. Daar behoren ze thuis. Soort zoekt soort. Maar kom nu in zulk een gezelschap, dan zult gij altijd één vinden, die uitsteek in boosheid, dat is de Piet. Hij gaat de anderen voor en beheerst ze.

Nu, na de dood is het precies zo. De in hun zonden gestorven zielen zoeken elkaar; zij gaan dáár, waar zij behoren en onder die allen is er één de baas. De Schrift noemt die machtige baas, de duivel. Weet gij een andere en betere naam voor hem en voor de hel, daar is niets tegen, maar onder de goddelozen is er één de allergodlooste, dat spreekt vanzelf, en de goddelozen willen niet zijn, waar de vromen zijn. Zij gaan naar hun plaats, die de vromen de hel noemen, en daar is velerlei vuur, bijv. van toorn, van twist, van schaamte, behalve nog het onuitblusselijk vuur.

En als er nu scheiding is, en zelfs door de goddelozen gewild wordt, tussen hen en de vromen, dan moet er ook een plaats zijn waar de vromen zijn, en deze noemen zij hemel.

Nu is het uw beurt om te bewijzen dat ik het mis heb.'

Zijn antwoord was, dat hij maar zwijgen zou, en zijn kameraden zeiden, dat hij het glad verloren had.

Op deze wijze heb ik ongelovigen trachten te bestrijden. Die er meer van wil leren, leze nr. 5-10, 13-16, 21-36, 41-48 van de Christelijke volksblaadjes, tweede jaargang bij Höveker & Zoon, door mij geschreven, waarvan er hier een, meermalen op straat behandeld, volgt, over:

DE HEERLIJKHEID.

Er is heden ten dage veel verschil van gevoelen over het onderwijs. Velen achten ook enkel onderwijs niet voldoende en willen ten minste enige opvoeding, opleiding tot christelijke deugden, tot zedelijkheid en braafheid.

Er zijn er, die menen, dat opleiden tot zedelijkheid genoeg is, en te goeder trouw achten, dat men kinderen niet met godsdienst moet lastig vallen. Als ze volwassen zijn, denken ze, dan kunnen de kinderen daarover denken en zelf kiezen of ze heiden, Jood of christen willen zijn. Dat is alleszins redelijk, als het waar is, wat sommigen leren, dat de kinderen niet aan de ouders, veel minder aan de staat of de kerk, maar aan zichzelf toebehoren.

Alleen is het moeilijk te vatten, vanwaar ouders, wanneer de kinderen hun niet toebehoren, niet door God aan hen zijn geschonken en toevertrouwd, het recht hebben, om hun kinderen tot leren te dwingen, te laten inenten enz., en waarom zij verplicht zouden zijn voor hen te zorgen.

Gelukkig, dat de modernste van de moderne dwaasheden, volgens welke de kinderen zichzelf toebehoren, bij weinigen ingang vindt. Het leven verzet er zich te veel tegen.

De meesten willen nog op de school christelijke deugden en zelfs een zekere godsdienstigheid, mits ze niet ontaarde in dweperij.

Wij nemen nu eens aan, dat dit de wens van de meerderheid van ons volk is: - alzo opleiding tot christelijke deugden.

Maar mi leren christenkinderen thuis en op een goede catechisatie, dat alles wat de mens doet, buiten het geloof, zonde is, en christelijke deugd een vrucht is van het leven van Christus in de gelovige. Daarmee komt het onderwijs in deugd en zedelijkheid, als iets dat de mens uit zichzelf kan voortbrengen, niet overeen.

Thuis en op de catechisatie leert het kind, dat het van nature verloren is en onmachtig tot enig goed; dat het door de zonde ten enenmale afschuwelijk en verwerpelijk is geworden voor God en onwaardig de geringste van Zijn weldaden; dat al de gerechtigheid van een mens en een kind, (dat zijn: zedelijkheid, deugd, braafheid enz.) voor God is als een wegwerpelijke kleed. Het leert, dat de Heere echter verlossing uit deze toestand van ellende heeft teweeggebracht en dat de zondaar nu alle reden heeft, om voor zo'n verlossing en al de weldaden, die hij dagelijks, geheel onverdiend, daardoor is deelachtig geworden, dankbaar te zijn, dat is, de christelijke deugd van dankbaarheid te beoefenen.

De onderwijzer evenwel, deze wortel der dankbaarheid niet aanroerende, laat het gehele verlossingswerk ter zijde en plaatst het kind, in het aller-gunstigste geval, op het standpunt van de hoofdman Cornelius, vóórdat deze iets van de Christus had gehoord, of van de heidense Atheners, die de onbekende God dankbaar waren.

En zo gaat het met alle deugden, terwijl een zeer voornamendeugd, waardering en eren van weldoeners, op school niet kan worden behandeld, omdat van de grote weldoener Jezus Christus, Die ons alle weldoeners gaf en door hen ons beweldadigde, moet worden gezwezen.

Dat gaat niet. Op deze wijze worden de kinderen Joods of heidens gemaakt. Maar er is meer. Het doel van het zogenaamd maatschappelijk onderwijs is eigenlijk, de kinderlijke natuur zó te ontwikkelen, dat het de heerlijkheid van deze aarde recht leert kennen en benutten en zich daarmee als het ware bekleden. De heerlijkheid van de menselijke kennis, beschaving, verlichting enz. moet het kind deelachtig worden.

Daaromtrent zal wel niet veel verschil van gevoelen bestaan. Het christelijk geloof echter houdt zich overtuigd, dat de aardse heerlijkheid slechts een schaduw is van het koninkrijk Gods. Als in een spiegel houdt God ons in het geschapene Zijn onzienlijke dingen voor ogen, die echter zonder Zijn licht evenmin te verstaan zijn, als een museum zonder handleiding.

Er is een heerlijkheid des Heeren, die zich volkomen openbaart in het huis des Vaders en ten dele is afgebeeld in de natuur. Die heerlijkheid is in harmonie met de Goddelijke natuur, gelijk de heerlijkheid van een koninklijk paleis, met het koningschap. Niemand kan in die heerlijkheid Gods wonen, die der Goddelijke natuur niet deelachtig is.

Daarom zijn aan Gods kinderen zulke dierbare beloften geschonken, waardoor zij de Goddelijke natuur deelachtig worden (2 Petrus 1:4).

Die natuur is geestelijk en de heerlijkheid is geestelijk; men komt er niet toe, zonder eerst 'ontvloten te zijn het bederf, dat in de wereld is, door de begeerlijkheid.'

Nu is het voor iedereen, die gezond verstand heeft, openbaar, dat er reeds op aarde heerlijkheden zijn, waarin de mens niet wonen kan zonder verandering van natuur. In de heerlijkheid van het vuur, het water, der hoogste bergen, kan de mens niet leven, al is hij de braafste onder de braven. Evenmin maakt braafheid zijn gevallen natuur vatbaar om te leven in de heerlijkheid Gods.

Kan men nu bewijzen, dat het wel zo is; dat de mens door plichtsbetrachting, door verlichting en beschaving, door al wat de fatsoenlijke wereld aanprijst, de Goddelijke natuur deelachtig wordt, dan is het wel. Zo niet, dan speelt men een zeer gewaagd spel. Het is wetenschappelijk bewezen, dat bijv. het sneeuwklompje zich niet zou kunnen opheffen en naar het zonlicht keren, wanneer de zwaarte van de dampkring en de aantrekkingskracht van de zon niet in de juiste verhouding stonden met de levenskracht van het klompje.

Zo is het met alles. Er bestaat het nauwste verband tussen al wat is in het heelal. Vaste wetten beheersen alles. Maar die wetten zijn onzichtbaar. En als nu die wetten van de zichtbare natuur wederom afhangen van de wetten van het onzichtbare?

Dat dit eigenlijk onweersprekelijk is, kan ieder afleiden uit de omstandigheid, dat bijv. des mensen zichtbare lichaam, onderworpen aan het onzichtbare, aan de wetten van kracht, beweging, warmte enz., wederom wordt beheerst door zijn onzichtbare wil, het lichaam van het dier, door het onzichtbare zogenoemde instinct enz.

Wanneer het nu eens zo is, gelijk Jesaja zegt (zie Hoofst. 44:54): Alzo zegt de Heere, uw Verlosser, en Die u geformeerd heeft van de buik af: Ik ben de Heere Die alles doet', dat wil zeggen: dat God alles doet om Zijn scheppings- en verlossingsplan te verwezenlijken, zodat Zijn onzichtbare wil alles beheerst, met het doel, Zichzelf te openbaren als Heere en Verlosser?

Wanneer nu de gehele schepping daarop is ingericht, om een verlorene mensheid te hebben, zodat alle dingen daartoe moeten meewerken, evenals alles meewerkt om het sneeuwklompje in staat te stellen, zich boven de sneeuw naar de zon te keren?

Als dat zo is, zou het toch wel echt wetenschappelijk zijn, zich met diep ontzag aan het plan Gods te onderwerpen. De Bijbel raadt dit aan en keurt bepaaldelijk de weg af die de fatsoenlijke wereld, ook in het volksonderwijs, bewandelt. Is het zeker, dat de Bijbel ongelijk heeft? Wie kunnen dat het best weten? Immers zij die er in thuis in zijn?

Laten wij oprecht zijn. Wat weten de ongelovigen te zeggen van een plan Gods; van de heerlijkheid des Heeren; van de eerste opstanding uit het midden der doden; van de tweede dood?

Ik noem maar enige weinige zaken. Vraag wat de Bijbelbestrijders ervan weten, en het antwoord zal niet tegenvallen. Waarlijk het schijnt het veiligst zich aan de Bijbel te houden.

Is er één geleerde, die durft zeggen: 'Komt herwaarts tot mij, allen, die vermoeid en belast zijt, en ik zal u ruste geven?' Daar is er niet één.

De Heere Jezus heeft dat gedaan en zeer velen hebben de waarheid van dit Zijn woord ervaren. Hij heeft gebeden: 'Vader! Ik wil, dat waar Ik ben, ook die bij Mij zijn, die Gij Mij gegeven hebt, opdat zij Mijn heerlijkheid mogen aanschouwen, die Gij Mij gegeven hebt, want Gij hebt Mij liefgehad, vóór de grondlegging der wereld.'

Die weet, door de Vader aan de Heiland gegeven te zijn, vindt een nameloze rust in de verwachting van deze heerlijkheid. Velen van hen, die ontslapen zijn, zagen er iets van vóór hun dood en juichten bij hun heengaan.

Dit deed nog nimmer een ongelovige. En zoudt gij niet bedenken, dat God u, in de doop, bij uw voornaam heeft geroepen tot deze heerlijkheid?

Gij hebt er niet om gevraagd, wanneer gij als kind gedoopt zijt. God heeft het zo gewild!

EEN GEWONE VERONTSCHULDIGING VAN DE ONGELOVIGEN.

Deze is, dat er onder de vromen zoveel huichelaars zijn en dat er op de wandel van de gelovigen zoveel is aan te merken.

Nu, de huichelaars behoren bij de kinderen van de wereld, zodat wij ons dat niet behoeven aan te trekken. Zij bewijzen niets tegen de vromen, maar voor de vromen. Zij bewijzen, dat de familie van Gods kinderen zo achtenswaardig is en het zo goed heeft, dat er ongelovigen, wereldlingen zijn, die er niet tegen opzien huichelaars te worden, mits ze maar bij de vromen mogen zijn.

Zij bewijzen ook, dat ongelovigen elke rol kunnen spelen, als ze er maar voordeel in zien.

Maar tegen de tweede verontschuldiging bedien ik mij gewoonlijk van twee vergelijkingen.

EERSTE VERGELIJKING.

Mijn vrienden, ik heb hier een wandelstok. Wij willen die eens in de hand nemen, als een voorstelling van de weg tussen hemel en hel. Hier is de linkerzijde, de negatieve zal ik deze noemen, dat is, de zijde die ontkent, die neen zegt; hier is de rechterzijde, de positieve, de geest, die niet ontkent, maar bevestigt, die ja zegt. Hier is het middelpunt, het punt waar rechter- en linkerzijde elkaar ontmoeten.

In de natuur, zeggen de geleerden, gaat alles naar onveranderlijke wetten, hoewel velen ter zelfder tijd de leer van Darwin aannemen, een leer, die verwonderlijke veranderingen in die wetten mogelijk acht, zodat zij zelfs apen laat veranderen in mensen, al zit zij met de staart bitter verlegen. Maar in alle geval is dat geen onveranderlijke wet, anders moesten nog heden ten dage apen mensen worden. Hetgeen niemand beweert, die zijn vader eert.

Tussen twee haakjes wil ik u iets aardigs vertellen, wat mij gebeurd is in het zogenaamde apenbos in de Residentie Passaroean, op Java.

Ik was daar met de directeur der cultures, Schiff, en onderscheidene ambtenaren en inlandse hoofden. Ook was er in de Inspecteur der cultures G. Als naar gewoonte kwamen de apen, over de takken van de bomen klauterende, naar een open plek, waar wij, na op een boom te hebben laten kloppen, pisangs hadden neergeworpen.

De apen leven onder het stelsel van vrijheid, gelijkheid en broederschap, maar zij gunnen elkaar al heel weinig, en er is er altijd één, die de baas speelt. Zij zijn het alleen eens, wanneer zij tegen een gemeenschappelijke vijand zich moeten verdedigen.

Socialisten en communisten kunnen, als ze willen, veel van de apen leren. Ik zal maar één ding noemen: de zwakken moeten maar zien dat ze wat krijgen en lopen dikwijls met afgebeten staart. Zij sterven voor hun tijd. Darwin mag zijn denkbeeld van een strijd om het bestaan, waarbij de sterken overblijven, wel van de apen geleerd hebben. Van de mensen niet, want de Zigeuners en de Joden hebben sinds eeuwen de sterkste volken overleefd.

Dit echter daargelaten, zeker is het, dat, als de apen gezamenlijk op bevel van de overheid moesten werken, zij hun stelsel van gelijkheid zouden moeten opgeven, want bij gelijk werk en gelijk eten gaan de zwakken dood, en dan moeten de sterken des te harder werken, zal de oogst van het veld binnenkomen; en van hard werken houdt een aap al even weinig als een socialist of communist.

Nu, wij zagen het: doen de apen in het bos van Passaroean een geruime tijd aan. Een sterke, oude aap kwam voorop; de anderen bleven eerbiedig achter hem, en niet één, die de moed had, een poot uit te strekken naar een pisang voordat de oude, sterke aap zijn maal gedaan had. Zodra hij echter verzadigd was, vlogen de anderen op de voorraad aan en ieder haalde, wat hij roven kon. Niet lang duurde het, of er volgde een strijd tussen hen, die nog meer begeerden en de zwakken, waarbij nu en dan de oude toesprong en gevoelig tuchtigde.

Toen wij lang genoeg dat spel hadden aangezien, vroeg mij de inspecteur, of ik wel wist, dat, volgens de nieuwste ontdekkingen, de mens uit het apengeslacht is voortgekomen en zei, dat hij dat zo mooi vond, omdat het nu eerst bleek, hoever de mens het reeds gebracht had. En wie kon zeggen, hoe ver hij het nog brengen zou?

Ik zei, dat ik het nooit had kunnen geloven, maar heden van overtuiging was veranderd. Hij vroeg: hoe zo? Ik zei, door die ouden aap, die wij gezien hebben. Ik vind zo'n frappante gelijkenis tussen u en hem, dat ik niet twijfel, of hij is uw grootvader.

Daarop werd hij geweldig boos en sprak van belediging enz. Ik bleef echter doodkalm bij de verzekering, dat ik hem hogelijk eerde, want hoe ver had hij het dan niet gebracht van aap, in twee geslachten, tot Inspecteur der cultures op Java!

De man bleef de gehele dag onaangenaam gestemd! Hij vond de vromen altijd hatelijk. Maar is dat recht, iemand hatelijk te vinden, wanneer hij tracht mij de ogen te openen voor de gevolgen van mijn beginsel?

Maar laat ons tot onze stok en de vaste natuurwetten terugkeren.

Dit is een vaste wet, dat, wanneer een bal bijv. geworpen wordt in de richting links, dat voorwerp, wanneer het door niets wordt tegengehouden, eeuwig in die richting zal voortrollen. Uit zichzelf kan het niet terugkeren; neemt iemand echter die bal op en werpt hem in de richting rechts, dan zal hij ook in die richting voortrollen.

Nu zegt de Schrift, dat de weg, waarop het mensdom zich bevindt, een weg is, die twee einden heeft, het ene in de afgrond en het andere in het Vaderhuis in de hemel. De weg gaat dus naar boven of naar beneden.

De Schrift zegt ook, dat alle mensen in de richting links gaan en omgekeerd moeten worden, om door het middelpunt heen, waar rechts en links elkander ontmoeten, rechts naar boven te kunnen gaan.

Wij kunnen dat zelf wel waarnemen en hebben het menigmaal waargenomen, dat een mens hoe langer hoe dieper vallen kan, en ook, dat er mensen zijn, die geheel veranderd, omgekeerd zijn, van het slechte naar het goede.

Nu zullen wij zo'n omgekeerd mens eens bezien. Hij was een dronkaard, vloeker, wellusteling, een vijand van God en Zijn dienst; vlood de vromen en zocht de komedie enz.

Zo'n mens was diep gevallen. Hij was bijna aan het einde van de weg links, hier door mijn stok voorgesteld.

Er is een zeer groot verschil tussen die zondaar en een brave Hendrik. Die brave Hendrik staat vlak bij het punt, waar de weg rechts begint. Hij is bijna op de weg rechts; nog één stap en hij zou er zijn. Maar - en hierop komt het aan — hij staat met de rug naar de weg rechts; die weg gaat naar boven en daaraan heeft hij nog geen lust. Links is gemakkelijker, dat gaat bergafwaarts.

Let nu eens goed op. Door Gods genade wordt de arme dronkaard, die bijna aan het eind van de weg links gekomen was, bekeerd. De machtige hand Gods keert hem om en geeft hem genade en kracht om op te klimmen naar de weg rechts. Die man is nog zeer verre op de weg links, maar hij is omgekeerd; hij daalt niet verder af, maar klimt op.

Hij begint te roemen in Gods genade. Hij is van een vijand, een vriend Gods geworden. Hij, die zeer nabij de weg rechts is, de brave Hendrik, hoort ervan en ziet, hoe die arme gewezen dronkaard zeer ver, veel verder dan hij is gedwaald langs de weg links. Hij ziet hem in het volle licht, ziet hem in het aangezicht, dat er nog wel wat uit ziet als van een verlopen dronkaard.

De brave Hendrik spot er mee. Mooie bekering, allemaal huichelarij, zo zijn de vromen, zie me die man eens aan, die roemt in Gods genade en hij is veel verder van de rechte weg, dan ik ooit geweest ben.

Nu, mijn vrienden, die brave Hendrik zegt niets te veel van de zonden en gebreken van de gewezen dronkaard. Hij ziet maar één ding voorbij, namelijk dat de man is omgekeerd.

Zie nu die beiden na enige jaren, dan is de brave Hendrik gebleven wat hij was, weinig of veel meer gevorderd op de weg links, maar de ander is hem voorbij geraakt. Die ander is het middelpunt over; daar heeft hij geheel de weg links verlaten, dat is, hij is volkomen gestorven, dood voor alle zonde en is op de weg rechts, waarvan hij niet weder terugkeren kan, omdat Gods macht hem trekt en in zijn wezen de beweging rechts heeft ingeplant.

TWEEDE VERGELIJKING.

Daar ginds woont de notaris Van Der Bergh. Veronderstel wij zijn twee broeders, beiden even arm, of ik nog veel armer dan gij. Daar komt de blijde tijding, dat voor ons arme stakkers een erfenis bij de notaris is van 1.000.000 gulden! - Onze namen staan in het testament van de erflater.

Ik geloof de blijde boodschap en kom bij u en zeg: Ik ben erfgenaam geworden van een grote som, ik ben nu een vermogend man. Bij mij thuis zijn ze erg blij en wij zullen vanmiddag feest vieren; maar ik kom u nog eens meedelen, dat de som groot genoeg is voor ons beiden.

Gij lacht mij uit en gelooft de blijde tijding niet. Gij zegt het mocht wat; als dat waar was, zou de notaris wel bij mij gekomen zijn, om het mij te zeggen.

Ik betuig u, dat het toch zo is en dat de notaris mij heeft opgedragen u de blijde tijding mee te delen. Gij blijft ongelovig. Ik laat u een afschrift van het testament zien, maar gij hebt noch tijd noch geduld om het te lezen.

Gij zegt: Hoor eens! gij zijt armer dan ik; uw kleding bewijst het; gij hebt geen cent op zak. Ik betuig u: Dat is zo; ik heb nog niets in handen; niets meer dan gisteren en eergisteren, maar de zekerheid van de zaak maakt mij blij en ik kan ook al wat op afrekening krijgen, als ik bij de notaris kom.

Nu wordt gij boos en begint mij uit te maken voor een bedrieger enz. Waarom? Eenvoudig, omdat ik, nog geen rijkdom in handen hebbende, toch met vreugde verklaar rijk te zijn.

Is het niet dwaas?

Nu, zo gaat het inderdaad in het christendom. God heeft allen, die gedoopt zijn, in de doop bezegeld, en betuigd, dat die in Christus zijn, vergeving van zonden, de aanneming tot kinderen, en de erfenis des eeuwigen levens hebben, met al wat er aan verbonden is.

Zijn kinderen geloven Hem, daarom belijden zij rijk te zijn in Christus en zij verblijden zich over hetgeen ze eenmaal zijn zullen en nu in hope hebben.

Gij gelooft het niet en weet nu niet beter te doen, dan de vromen uit te maken voor bedriegers en huichelaars of dwepers en bedrogenen.

Maar uw jammer zal groot zijn, wanneer gij eenmaal ontdekt, dat deze schone erfenis, door uw eigen schuld voor u is verloren gegaan.

HOE HET GEWETEN SPREEKT.

Dit bleek eenmaal, toen ik op een namiddag op het Spui sprekende, zei: 'Vrienden! in de vorige eeuw is er iets merkwaardigs voorgevallen in de grote stad Parijs. Daar is een grote Roomse kerk, Notre Dame, waarin op een zondag een beroemd pastoor zou spreken. In die kerk kunnen 5000 mensen zitten, en zij was geheel gevuld met mensen, begerig om die begaafde redenaar te horen. Hij was een zeer ernstig man, die gevoel schijnt gehad te hebben van verantwoordelijkheid voor de zielen van zijn hoorders. Ik zal u vertellen, wat hij sprak, zover ik mij herinner uit een stukje, dat ik las, zeer veel jaren geleden. Hij zei: Mijn vrienden, gij weet dat de Heere ons eenmaal voor Zijn rechterstoel zal dagen en dat wij dan zullen verdeeld zijn in rechter- en linkerzijde, in schapen en bokken. De schapen worden behouden; de bokken zijn verloren. Nu is het voor ons van het uiterste gewicht, uit te maken, waar in die dag onze plaats zal zijn, aan de rechter- of aan de linkerzijde des Heeren. Ons leven gaat spoedig voorbij en, als God niet tussenbeide komt, zullen wij sterven, zoals wij heden hier zijn; onze omstandigheden mogen wat veranderen, maar wat ons hart betreft, ons inwendig zijn, onze hoop op de zaligheid, zullen wij sterven, zoals wij nu zijn, tenzij het God behage, Zich over ons te ontfermen.

Welnu, laat ons nu onszelf als voor de rechterstoel des Heeren plaatsen en met Zijn Woord in de hand, uitmaken, waar onze plaats zou zijn: onder de schapen of onder de bokken.

Het woord des Heeren zal ons ten uiterste dage oordelen.

Laat ons dat Woord raadplegen. Vooreerst vinden wij daarin geschreven, het deel van de leugenaar is in de poel, die van vuur en sulfer brandt. Neem alle leugenaars uit deze vergadering en breng ze naar de linkerzijde. Zij zullen verontschuldigen willen inbrengen, maar het zal niet baten. Het blijft erbij; aan het woord des Heeren is niets te veranderen.

De meerderheid gaat links.

Wie nog meer naar de linkerzijde? Allen, die de werken van het vlees doen: mensen, die leven in overspel, hoerij, onreinigheid, ontuchtigheid, afgoderij, venijngeving,

vijandschappen, twisten, afgunstigheden, toorn, gekijf, tweedracht, ketterijen, nijd, moord, dronkenschap, brasserijen en dergelijke. Paulus zegt, dat die zulke dingen doen, het koninkrijk Gods niet zullen beërven.

Neem al die mensen hieruit, naar de linkerzijde. Gij zult u beroepen op uw doop, op uw christendom, op uw best doen, het zal niets baten. Paulus schreef dit aan de gemeente van Galatië, aan gedoopte mensen. Naar de linkerzijde met die allen!

Wie nog meer; er blijven er niet veel meer over. Wie nog meer aan de linkerzijde? Degenen, waarvan Paulus zegt, dat zij anders wandelen dan hij; wier God is de buik; wier heerlijkheid is in hun schande; die aardse dingen bedenken, waarvan Paulus' wenende zegt, dat ze vijanden van het kruis van Christus zijn.

Wie nog meer? Die geld begeren, gierigaards zijn, waarvan staat, dat de begeerte naar geld de wortel is van alle kwaad en die rijk willen worden, storten zichzelf in verderf en ondergang. Aan de linkerzijde! Er blijven er nog maar weinigen over!

Wie nog meer? Die niet geboren zijn uit water en geest; die de Geest van Christus niet hebben. De Heere zegt het, dat de zodanigen het koninkrijk Gods niet zullen zien, en Paulus, dat ze Hem niet toekomen.

Wie nog meer? Die naar het vlees wandelen, niet geleid worden door Gods Geest. Die zijn broeder haat, waarvan staat, dat hij liet eeuwige leven niet heeft, in zich blijvende (1 Joh.)

Die zijn tong niet in toom houdt en zo, volgens Jakobus, een ijdele godsdienst heeft; die niet geloofd heeft in de Christus Gods.

Deze allen zijn verloren mensen. Wie nog meer? Ach! er blijven er zo weinigen over!

Wie nog? Die God niet kennen en het Evangelie ongehoorzaam zijn, waarvan geschreven staat, dat de Heere Jezus Zelf met vlamvend vuur over hen zal wraak oefenen.

Toen de prediker zó alle bokken had aangewezen, barstte hij in tranen uit en het aangezicht bedekkende met zijn handen, riep hij in diepe smart: 'O God, waar zijn Uw schapen, Uw uitverkorenen! o God wat blijft er over van Uw deel?'

En de gehele vergadering werd ontzet en slaakte een kreet van vreeze, gevoelende: wij zijn verloren.

Toen ik dit gezegd had, riep een man uit het volk, met sterke stem: 'Als dat waar is, komt er niemand in de hemel!' – Dat zei zijn geweten en het geweten van hen, die het hoorden, bevestigde deze verklaring.

Ik zei: 'Mijn vrienden, het is waarlijk zo, wij zijn allen verloren. De Heere Jezus heeft het zeer uitdrukkelijk gezegd: 'Indien gij u niet bekeert, zult ge allen desgelijks vergaan', en het blijft er bij: 'Zonder heiligmaking zal niemand de Heere zien!'

Wij kunnen onszelf wat wijs maken, dat deze dingen niet zo zijn en toch: ze zijn zo. Eer zou al wat leeft en ooit geleefd heeft, vergaan, dan dat God zou ophouden een heilig en rechtvaardig God te zijn of zou aflaten van Zijn eis: 'Wees heilig, want Ik ben heilig.'

Er zijn er, die denken, dat God medelijden zal hebben, ook al weigeren zij geheiligd te worden. Maar de zodanigen mochten wel bedenken, dat de Heere Jeruzalem niet gespaard heeft en zijn tempel heeft laten verbranden, en dat die tempel het beeld is van het lichaam van de Heere Jezus, hetwelk is de gemeente. Zij mochten wel bedenken, dat God het aanziet, dat niet lang geleden bijv. in Brits-Indië en in China meer dan vier of vijf miljoen mensen van honger zijn gestorven dat God in de oorlog nameloze ellende en smarten zendt; dat Hij eenmaal de gehele wereld in de zondvloed liet omkomen; dat ten allerlaatste de volken van de aarde tegen Hem zullen opkomen, als zand aan de oever van de zee in menigte en Hij die door vuur van de hemel zal verdelgen.

God ziet al het bloed, al de tranen, al de angsten, benauwdheden en pijnen van de mensen, sinds 6000 jaren op aarde gestort of geleden en Hij komt niet tussenbeide.

Hij heeft al Zijn liefde, al Zijn barmhartigheid geopenbaard in Christus, in Hem het geneesmiddel voor de zondige en kranke mensheid gegeven.

Waar Zijn hulp wordt afgewezen door ongeloof en wereldzin, geldt het woord: 'Uw bloed zij op uw hoofd', dat is: de gevolgen van uw goddeloosheid blijven voor uw rekening.

Daarom, lezer, wanneer gij onbekeerd zijt, laat u gezeggen, luister naar de Heere Jezus, dan zult gij gezegend zijn in tijd en eeuwigheid.

En hiermee eindig in mijn mededelingen.

Aan een ieder, die in de Heere Jezus gelooft, raad ik het spreken op straat aan.

Natuurlijk, wil iemand een groot gehoor hebben, dan moet hij de gave van spreken hebben en dingen zeggen, die hoorders trekken. Hij moet dan een heldere, krachtige stem hebben, liefst goed gekleed zijn, op een kleine verhevenheid trachten te staan en zal wel doen te zorgen, dat zijn rug gedekt is.

Maar ieder, die gelooft, kan getuigen. Sommigen voor enige kinderen; anderen voor enige vrouwtjes in een steegje. Enkelen zullen zeer weinige hoorders hebben, maar ieder gelovige heeft iets ontvangen, dat hij met zegen op straat aan anderen kan meedelen, mits hij of zij alle gemaaktheid en onnatuurlijkheid vermijden en niet mooier wil spreken, dan thuis.

Moed is er volstrekt niet toe nodig; wel eenvoud des harten. Is het eigenlijk niet zondig, te beweren, dat een kind moed nodig zou hebben, om te getuigen van een liefhebbend en alle eer waardig vader?

Hoe dit zij, zeker is het, dat het spreken op straat zo oud is als de Bijbel. In het boek der Spreuken wordt de Opperste wijsheid voorgesteld, als sprekende in de poorten, op woelige plaatsen tot goddeloze zondaars.

Jeremia, Jesaja, Ezechiël, Ezra, Jona enz. spraken in de open lucht. De Heere Jezus heeft het Zelf gedaan en het Zijn discipelen laten doen. Paulus sprak ook op de markten, en voorwaar niet alleen tot zoekende of belangstellende mensen, maar ook tot bittere tegenstanders, die hem sloegen, stenigden enz.

De wereld is sinds die tijd niet veranderd. Nog altijd wandelen de duizenden en miljoenen op de brede weg des verderfs en daaronder zijn zeer velen, die door de prediking in de kerken en lokalen niet worden bereikt.

Het Evangelie moet aan allen worden gebracht, al is het, voor velen een reuke des doods ten dode. God wil dat, opdat Hij blijke rechtvaardig te zijn, wanneer Hij de tegenstanders veroordeelt.

Zo er enige deernis met die duizenden is, bij hen, die de gave van Evangelieverkondiging hebben, zullen die gewis alle middelen beproeven, om het Evangelie aan die grote menigte te brengen.

Mocht die deernis ontwaken bij velen. Waarlijk, het is hoog tijd, dat de bazuin van het Evangelie met kracht geblazen worde door het gehele land, want duizenden weten niets van de Heere Jezus, en het is een zeker teken van Laodicese lauwheid, wanneer in onze steden Rooms en Joden en protestanten in naam sterven in hun zonden, zonder dat ooit het woord der prediking hun oor heeft bereikt.

Voor al voor predikanten kan nauwelijks betere oefenschool worden gevonden, dan er te vinden is in straatprediking. De Heer erbarme zich over ons volk en onze koloniën! Wij behoeven herleving! Herleving van hen, die de Heere belijden! De christelijke vrienden slapen voor het merendeel, en van de overigen zijn velen nauwelijks wakker. Zie slechts,

waarmee zij hun kostelijke tijd doorbrengen. Zij kunnen allerlei nietswaardige dingen najagen, uren verpraten, zelfs romans lezen, terwijl zij wel weten, dat duisternis de aarde bedekt en donkerheid de volken. De afval rondom hen ontzet hen niet, de dreigende wolken aan de volkerenhemel bekommeren hen niet en ze blijven doodkalm, al zijn eigen kinderen en bloedverwanten onbekeerd!

Hoeveel belijders leven inderdaad meer voor zichzelf, voor hun zaken dan voor de Heere! Dode ranken van de wijnstok gelijk, wacht hun verbranding, zonder dat ze er zelfs er aan denken!

Herleving van hen, die het Evangelie verkondigen. Sommige leraars, evangelisten, catechiseermeesters, zendelingen, onderwijzers, oefenaars, ouderlingen en armverzorgeren hebben volstrekt niet die geestdrift, die vurigheid van geest, waartoe Gods Woord hen vermaant.

Wat een vreselijke verantwoordelijkheid, mensen te moeten en te kunnen waarschuwen, vermanen, bidden en smeken, opdat zij zich met God laten verzoenen, en het niet te doen!

Gij man, die van God een tong hebt ontvangen, om de mensen aan te zeggen te vlieden om huns levens wil, te vlieden van de toekomstige toorn, welk een hart is het uwe, dat gij aan mooie woorden kunt denken, aan kleding en voorkomen, de kritiek van de hoorders en ik weet niet wat meer! Hoe zal het u zijn, als gij voor de rechterstoel van God zult staan en het blijkt, dat gij de mensen hebt verveeld en doodgepreekt en afgeleid van het een nodige?

Hoe zullen u de zielen van de verdoemden omringen, om u te verwijten, dat uw ellendig zoeken van uw eigene belangen, uw zelfbehagen, uw gebrek aan heilige, biddende overgave des harten, uw traagheid om te worstelen met God tot behoudenis van uw hoorders, uw mensenvrees en eer zoeken bij mensen en wat niet al het geweest is, dat u verhinderd heeft, om de zielen met uw gehele hart het gewicht der eeuwige dingen voor te dragen.

Gij mannen, die het Evangelie verkondigt, behoort gij het niet te prediken, als hoorde gij gedurig het geweën en gekners der tanden van de miljoenen, die verloren zijn, als zag gij de afgrond voor uw voeten, waarin de miljoenen die volgen, zullen neerstorten, terwijl al de engelen Gods en al de verlostten daarboven, u omringen, om u aan te sporen, om de bazuin te blazen, als ware het de laatste bazuin?

God almachtig geve u enen verterende ijver, alsof de redding van allen, die behouden worden, alleen aan uw trouw, aan het vuur uwer overtuiging en de warmte van uw hart hing.

De hemel boven ons is ernstig; de Vader, Zoon en Heilige Geest waren ernstig tot het bloed van Gethsémané en Golgotha toe, om de boze zijn prooi te ontwringen; de satan en de zijnen zijn bloedig ernstig ten verderve; de zonde en de dood zijn onbeschrijfelijk ernstig, - alles heeft één stem: 'Vliedt de toekomstige toorn!'

Herleving hebben wij nodig, zal de kerk niet sterven uit louter gebrek aan levende gelovigen. Hoe schaars zijn de bekeringen en hoeveel gelovigen gaan in de ruste. Tegen tien, die heengaan, misschien één, die bekeerd wordt.

Ziet gij niet die gedunde rijen? Kunt ge vele duizenden adressen door het gehele land krijgen van mensen, die bekend staan als vrienden van Gods Rijk, als levende christenen? En van die duizenden, hoe weinigen, die waarlijk ijverig God dienen in liefde?

En daarentegen hoevelen, die geheel zonder God in de wereld leven!

Gij vrienden en vriendinnen des Heren, hoeveel duizenden zijn reeds in de eeuwige verdoemenis, die nooit een woord van u gehoord hebben! Gij kunt ze niet terughalen, al uw berouw over uw verzuim baat geen enkel verloren ziel!

Maar die duizenden worden gevolgd door andere duizenden. Daar gaan ze heen. Ziet ge ze niet? Vorsten en Prinsen van het volk; groten der aarde; helden bij het leger en de vloot;

geleerden en kunstenaars; handelaars en nijverheidsmannen; winkeliers en ambachtslieden; ambtenaren en bedienden; boeren en arbeiders; duizenden bij duizenden; een onafzienbare rij, gelijk hun vaders, zo ook zij, pratende of vloekende, wandelende of dansende, hoe ook, zij gaan voort, voort! Nog weinige stappen en gij ziet ze niet weer: anders dan in het onuitblusbaar vuur, waar de worm niet sterft!

Uw ouders, kinders of bloedverwanten zijn wellicht in de rij - gij weet het, en wie van uw werpt zich in de weg van die menigte, en bidt en smeekt, als een Paulus, vermaant en roept en omarmt ze met de armen des geloofs opdat ze omkeren van de brede weg des verderfs?

Barmhartigheid! barmhartigheid! O, gij gelovigen, barmhartigheid voor ons volk en onze koloniën!

Ontwaakt en leert liefhebben met de liefde van Hem, Die het verlorene zoekt en die gezworen heeft bij Zijn Heilige Naam, dat Hij geen lust heeft in de dood des zondaars, maar daarin, dat de zondaar zich bekere en leve!